

LEVENDE SKOG - FORHANDLINGER & ÅRSAKER TIL BRUDD

LIVING FOREST - NEGOTIATIONS & REASONS FOR BREAKDOWN

LINN ANDRESEN

UNIVERSITETET FOR MILJØ- OG BIOVITENSKAP

INSTITUTT FOR NATURFORVALTNING
MASTEROPPGAVE 30 STP. 2013

Sammendrag

Levende Skog standarden definerer en rekke miljøkrav for all skogsdrift i Norge, og har inngått i sertifiseringsordninger siden 1998. Standarden ble utviklet i et unikt samarbeid mellom organisasjoner som representerte henholdsvis sosiale, - biologiske, - og økonomiske interesser. Denne studien undersøker hvorfor det i 2010 kom til et brudd i Levende Skog samarbeidet. Ved hjelp av kvalitativ metode basert på dybdeintervjuer og dokumentanalyse belyses direkte årsaker til bruddet. De direkte årsakene settes i sammenheng med teori for interesse- og verdikonflikter, naturbrukskonflikter i Norge, makt og diskursbruk for å belyse de bakenforliggende årsakene til bruddet. Levende skog standarden ble revidert i 2006 og det ble oppnådd enighet om standarden, men det ble som en del av enigheten bestemt at muligheten for kartfesting av biologiske områder skulle utredes, at det skulle utvikles en nasjonal FSC standard, og at kravpunktet for fremmede treslag skulle revideres innen to år. Kravpunktet for fremmede treslag var et vanskelig punkt fordi partene var uenige om bruken av utenlandske treslag og norsk gran langs kysten på Vestlandet og i Nord-Norge. Først våren 2010 kom man i gang med forhandlingene om dette kravpunktet, og partene sto fortsatt langt fra hverandre. Etter flere forsøk på å formulere en kravpunktttekst alle kunne enes om, fremsatte miljø- og friluftsansisasjonene et siste forslag til kravpunktttekst. For skogeierorganisasjonene var det ikke mulig å akseptere restriksjonene på bruken av norsk gran som var formulert i forslaget, og bruddet var et faktum i juni 2010. Konflikten har antagelig opphav i partenes ulike verdisyn og etnosentriske holdninger. I løpet av perioden 2006-2010 ble situasjonen vanskeligere som følge av at skogplanting langs kysten ble annonsert som et mulig fremtidig klimatiltak av Landbruksdepartementet. Dermed var det mye som sto på spill under forhandlingene i Levende Skog, og mye tyder på at begge parter på det tidspunktet ville tapt mer på å komme til kompromisser, en de tapte på å gå til et brudd.

Takk til

Jeg retter en stor takk til alle som har bidratt til at denne studien ble gjennomført.

Spesielt vil jeg takke mine respondenter for at dere har satt av tid til å dele deres historier, og for at dere har hjulpet meg underveis. Takk til mine tre veiledere, Katrine Eldegard for konstruktive og presise tilbakemeldinger, Olve Krange for all hjelp med utforming av oppgaven og god hjelp i oppstartsfasen, og til hovedveileder Ole Hofstad for at du har holdt ut med alle mine mentale krumspring de siste årene, og for at du på en særdeles god måte har veiledet meg i alle faser av dette arbeidet. Retter også en takk til Marit H. Lie for at du har tatt deg tid til å høre på meg.

Min familie fortjener en stor takk for at dere har holdt ut med meg denne høsten. Takk til mamma og svigermor for at dere har tatt dere fri for å passe minstemann, det har vært betydningsfullt. Takk til godjenta mi, Nora, for at du tålmodig har ventet på at jeg skal komme hjem igjen. Og ikke minst takk til min fantastiske samboer, det er din fortjeneste at jeg har hatt mulighet til å gjennomføre dette.

Innhold

1.	Bakgrunn	7
1.2	Formål og problemstilling	7
1.3	Disposisjon	8
1.4	Forkortelser.....	8
2.	Innledning.....	9
2.1	Historikk Levende Skog	9
2.2	Om organisasjonene	12
2.2.1	Norges Skogeierforbund	12
2.2.2	NORSKOG.....	12
2.2.3	FRIFO.....	12
2.2.4	Friluftsrådenes Landsforbund	12
2.2.5	WWF	13
2.2.6	SABIMA	13
2.3	Skogsertifisering.....	13
2.3.1	FSC – Forest Stewardship Council.....	13
2.3.2	PEFC – Programme of The Endorsement of Forest Certification	15
3.	Material og metode.....	15
3.1.	Materiale	16
3.2.	Tilnærming	17
3.3.	Intervjuer og etikk	18
4.	Teoretisk rammeverk.....	18
4.1.	Interesse og verdikonflikt	18
4.2.	Makt.....	19
4.2.1.	Avmakt.....	20
4.2.2.	Avhengighet	20

4.3.	Etnosentrisme og naturbrukskonflikter i Norge	20
4.4.	Diskurser.....	21
5.	Resultater.....	23
5.1.	Nils Bøhn – Norges Skogeierforbund	23
5.1.1	BVO	24
5.1.2	FSC.....	24
5.1.3	Fremmede treslag	25
5.1.4	Årsakene til bruddet	27
5.1.5	Samarbeidet.....	30
5.1.6	Status nå	31
5.2.	Hans Erik Lerkelund - FRIFO	31
5.2.1.	BVO	32
5.2.2	FSC.....	32
5.2.3	Fremmede treslag	32
5.2.4	Årsakene til bruddet	33
5.2.5	Samarbeidet.....	34
5.2.6	Status nå	35
5.3	Morten Dåsnes – Friluftsrådenes Landsforbund	35
5.3.1	BVO	36
5.3.2	FSC.....	36
5.3.3	Fremmede treslag	36
5.3.4	Årsakene til bruddet	37
5.3.5	Samarbeidet.....	39
5.3.6	Status nå	40
5.4	Christian Pedersen – (WWF).....	40
5.4.1	BVO	41
5.4.2	FSC.....	41

5.4.3	Fremmede treslag	42
5.4.4	Årsakene til bruddet	44
5.4.5	Samarbeidet	45
5.4.6	Status nå	46
5.5	Christian Steel - SABIMA	47
5.5.1	BVO	47
5.5.2	FSC	48
5.5.3	Fremmede treslag	48
5.5.4	Årsakene til bruddet	50
5.5.5	Samarbeidet	51
5.5.6	Status nå	51
5.6	Erling Bergsaker - NORSKOG	52
5.6.1	BVO	53
5.6.2	FSC	53
5.6.3	Fremmede treslag	54
5.6.4	Årsakene til bruddet	56
5.6.5	Samarbeidet	57
5.6.6	Status nå	57
5.7	Rasmus Hansson (WWF)	58
6.7.1	BVO	58
6.7.2	FSC	59
6.7.3	Fremmede treslag	60
6.7.4	Årsakene til bruddet	60
6.7.5	Status nå	62
5.8	Syntese av resultatene	63
5.8.1	BVO	63
5.8.2	FSC	63

5.8.3	Fremmede treslag	64
5.8.4	Årsakene til bruddet	64
5.8.5	Samarbeidet	65
5.8.6	Status nå	65
6	Diskusjon.....	66
6.1.	Direkte årsaker.....	66
6.2.	Bakenforliggende årsaker	73
7.	Konklusjon	82
7.1.	Direkte årsaker.....	83
7.2.	Bakenforliggende årsaker	83
	Litteraturliste	85
	Vedlegg 1	89
	Vedlegg 2	94
	Vedlegg 3	97

1. Bakgrunn

Skogbruket befinner seg i en brytningstid med endrede rammebetingelser og økende miljøkrav. Skognæringen tok selv initiativ til utarbeidelsen av miljøretningslinjer for skogbruket som følge av markedsutviklingen på 90-tallet. Initiativet ledet til et samarbeid mellom skognæring, miljøorganisasjoner og friluftslivsorganisasjoner i prosjektet Levende Skog (Arnesen et.al 2004). Her oppsto et unikt samarbeid på tvers av fagretning hvor partene forhandlet seg frem til konsensus på en rekke temaer som har betydning for forvaltningen av norsk skog, og sammen utviklet de Levende Skog standarden. Denne standarden stiller miljøkrav til all skogsdrift i Norge i dag, og miljøhensynene har blitt en del av hverdagen i det praktiske skogbruket, det har skapt en forskjell. Skogen tjener mange oppgaver og er en viktig ressurs for samfunnet. Mange mennesker har en oppfatning av skogen som et sted for rekreasjon og friluftsliv, andre er helt eller delvis avhengige av den som sitt levebrød, noen ser på den som et svært viktig habitat for både truede og sårbare arter, mens noen har fokus på den nytten skogen gjør som karbonbinder. Levende Skog samarbeidet bidro til å sikre samfunnet et mer bærekraftig skogbruk der både økonomiske, biologiske og sosiale interesser ble ivaretatt. Bruddet i samarbeidet har ført til at man har mistet muligheten til å videreutvikle standarden på en tilsvarende balansert måte, og det er etter mitt syn et tap for alle parter. Det er stadig behov for nye retningslinjer, endret fokus, forenklinger eller tillegg som en konsekvens av samfunnsutviklingen. I dagens situasjon står skognæringen alene foran disse utfordringene og av den grunn får standarden lavere troverdighet. Miljø- og friluftslivsorganisasjonene satt i en posisjon der de kunne spille sine oppfatninger direkte inn mot næringen. Og de har gjennom dette arbeidet oppnådd langt mer for forvaltningen av norsk skog enn det de trolig ville fått til ene og alene gjennom politisk påvirkning. Det fremstår som om alle parter hadde noe å vinne på dette samarbeidet, og av den grunn virker det underlig at partene lot det gå til et brudd i 2010.

1.2 Formål og problemstilling

Formålet med studiet er å belyse årsakene til bruddet i Levende Skog Samarbeidet. Analysen er todelt ved at jeg først vil analysere direkte årsaker til bruddet, og deretter diskutere de bakenforliggende årsakene til bruddet med hensyn på teori som er relevant ut fra de påviste årsakssammenhengene.

Hvorfor ble det brudd i Levende Skog samarbeidet?

1.3 Disposisjon

Studien utgjøres av syv kapitler der jeg i dette første kapitlet har introdusert temaet, samt formål og problemstilling. I andre kapittel innledes temaet med bakgrunnskunnskap om Levende Skog og skogsertifisering. Beskrivelse av materialet og metoden jeg har benyttet som utgangspunkt for studiet følger i kapittel tre. Det teoretiske rammeverket som skal benyttes under analysen av de bakenforliggende årsakene til bruddet er oppført i kapittel fire. Resultatene presenteres i kapittel fem, mens jeg i kapittel seks diskuterer de direkte og bakenforliggende årsakene til bruddet. Kapittel sju oppsummerer de direkte årsakene, slik jeg har tolket det før jeg til sist avslutter med et forsøk på en konklusjon.

1.4 Forkortelser

PEFC	Pan European Forest Certification
FSC	Forest Stewardship Council
SABIMA	Samarbeidsrådet for biologisk mangfold
FRIFO	Friluftslivets fellesorganisasjon
WWF	World Wide Fund for Nature
NGO	Non Governmental Organizations
AU	Arbeidsutvalget Levende Skog
MiS	Miljøregistreringer i skog
BVO	Biologisk Viktige Områder
Kravpunkt 4	BVO
Kravpunkt 18	Fremmede treslag

Furu	<i>Pinus sylvestris</i>
Norsk gran	<i>Picea abies</i>
Lutz	<i>Picea lutzii</i>
Sitkagran	<i>Picea sitchensis</i>
Daa	Dekar

2. Innledning

2.1 Historikk Levende Skog

Under følger et kort sammendrag av historikken for Levende Skog. Det er hovedsakelig basert på informantenes fortellinger da det gir et tydelig bilde av utviklingen av Levende skog standarden, og samtidig er det et godt bakteppe for resultatene.

90-tallet Økt miljøfokus internasjonalt preger perioden. Spesielt var Riokonferansen i 1992 betydningsfull for utviklingen videre (www.fsc.org). Også for skogbruket i Norge økte fokuset på bærekraft og langsiktighet (Arnesen et.al 2004). Miljøhensyn i skog, og krav om miljøsertifisering av skog var en del av denne utviklingen. For å møte de nye markedskravene, tok Norske Skog og Norges Skogeierforbund i 1995 initiativ til et informasjonsprosjekt for å øke bevisstheten rundt miljøverdier i skog i Norge (pers. med. Nils Bøhn). Erling Bergsaker forteller om dette at «det skulle bidra til å styrke næringens posisjon og generell anseelse i samfunnet». Prosjektet ble kalt Levende Skog og besto av fire delprosjekter der delprosjekt to skulle dreie seg om å definere retningslinjer for ivaretagelse av miljøkvaliteter i skog (pers. med. Nils Bøhn).

1995-1998 Miljøfokuset på 90-tallet fører til at spesielt to tyske forlag retter oppmerksomhet mot Norske Skogs produksjon av papirmasse. I rapporten *Linking the Forest to the End Consumer* (Dr. Reinier de Man 1999) blir det beskrevet et samarbeidsprosjekt der Norske skog sammen med Axel Springer Verlag og Otto Versand skulle jobbe for å øke miljøbevisstheten i hele næringskjeden. I dette lå det også et krav om at papirmassen produseres mest mulig miljøvennlig, at tømmeret skulle produseres miljøvennlig og at skogen produseres miljøvennlig. Det ble lagt et visst press på skogbruket om å legitimere sin produksjon, og som en følge av dette ble alle interesserte invitert til deltakelse i arbeidet Levende Skog delprosjekt to (pers. med. Nils Bøhn). NORSKOG, Norges Skogeierforbund, WWF Norge, SABIMA, FRIFO, Friluftsrådenes Landsforbund, Fellesforbundet, Statskog SF, Treforedlingsindustriens bransjeforening, Treindustrien, Fellesforbundet og Naturvernforbundet var de organisasjonene som ønsket å være med. Med unntak av Naturvernforbundet har samtlige organisasjoner hatt kontinuerlig deltakelse. Det var deres representanter i arbeidsgruppen i delprosjekt to som tolket det slik at arbeidet skulle føre frem til en skogstandard, og det var et ønske om at denne standarden skulle kunne benyttes i ulike

typer sertifisering (pers.med. Nils Bøhn). Det ble oppnådd enighet om den første standarden i 1998.

1998-2000 Som et resultat av et krav fra Norske Skog var alle eiendommer sertifisert i løpet av år 2000. Det førte til at Levende Skog standarden fikk en annen funksjon enn det som opprinnelig var intensjonen. Dette fordi den ikke lenger kunne benyttes inn i ulike sertifiseringsopplegg, men nå ble uløselig knyttet til ISO 14000. Det førte også til at man gikk vekk fra den frivilligheten som normalt hører med til et sertifiseringsopplegg. De som sertifiserte eiendommene sine først fikk i en periode bedre betalt for tømmeret, men da alle ble sertifisert forsvant naturlig nok også prisforskjellen. Det Norske Veritas fungerer som sertifiseringens kontrollorgan. (pers.med Erling Bergsaker).

1998-2006 I denne perioden blir det ikke gjort endringer i standarden. Perioden preges av en lang og tung implementeringsprosess. Selv om alle var sertifisert, var det ikke alle som fulgte standarden, og det ble ikke sjeldent rapportert om brudd på kravene. Det tok tid før kravpunktene i standarden ble skikkelig implementert og akseptert. Erling Bergsaker forteller at tilknytningen til ISO14001 ga veldig bedriftsinterne prosesser som var tid- og ressurskrevende, men at «dette er helt nødvendig for at man skal få en sertifiseringsordning til å fungere. Det må det være en litt intern prosess, fordi det må være en delaktighet hos alle som skal jobbe med det, medarbeidere må involveres, og det må drives opplæring». Dermed preges perioden frem mot 2006 av at man jobbet med å få systemet opp å gå. Norsk institutt for naturforskning fikk i 2004 i oppdrag å gjøre en evaluering av Levende skog samarbeidet så langt. Og i rapporten *Miljørevolusjon i skogen? En evaluering av Levende Skog i sertifisering av norsk skogbruk* (Sverderup-Thygeson et.al 2004), konkluderer de med at Levende skog prosjektet 1995-1998 var vellykket, men at manglende kontakt mellom partene etter dette hadde ført til uenighet om implementeringen av standarden. Videre peker de på at standardene burde anses som en institusjon som burde videreutvikles, og at det ville være hensiktsmessig å etablere et fast kontaktforum. Dette la grunnlaget for at partene som en del av revisjonen i 2006 etablerte Rådet for Levende Skog.

2006 Revisjonen i 2006 innebar en del strukturelle endringer samt en enighet om utformingen av 23 av kravpunktene i standarden. Det ble lagt til en protokolltilførsel om at det skulle utvikles en nasjonal FSC standard, mulighetene for kartfesting av biologisk viktige områder

(BVO) skulle utredes, og kravpunktet om fremmede treslag skulle revideres. Rådet hadde en målsetning om å fullføre arbeidet i løpet av 2008 (pers. med. Christan Pedersen).

2006-2010 Arbeidet med FSC ble startet i 2006, og det ble sendt ut en åpen invitasjon til deltagelse i arbeidet. Kun organisasjoner som allerede var med i Levende Skog ville være med, og med kun få endringer blir de samme personene som satt i rådet for Levende Skog sittende i arbeidsgruppen for FSC. Arbeidet med å utarbeide en nasjonal FSC standard er en meget omstendelig prosess som krever mye ressurser (pers.med. Rasmus Hansson). BVO (biologisk viktige områder) var det viktigste kravpunktet for miljøorganisasjonene. De var ikke fornøyd med utformingen av kravpunktet i standarden fra 2006, ettersom det ikke innebar krav til kartfesting av de biologisk viktige områdene (pers. med. Christian Steel). Utredningen av muligheter for kartfesting fant sted etter 2006, og det er sannsynlig at dette punktet ville kommet opp som et utfordrende punkt dersom Rådet hadde blitt enige om fremmede treslag (pers. med Hans Erik Lerkelund). For kravpunktet om fremmede treslag var det etter revisjonen i 2006 enighet om at:

Rådet skal utrede og vurdere konsekvensene og omfanget av treslagsskifte i løpet av kommende 2 år, og så revidere standarden. Standarden skal da revideres med sikte på vesentlig redusert bruk, eventuelt utfasing av utenlandske treslag, spesielt ved skogreising og ordinært skogbruk.

Levende Skog sluttprotokoll (2006)

Nils Bøhn for (skog), Christian Steel (miljø) og Hans Erik Lerkelund (friluftsliv) var ansvarlige for utarbeidelsen av en konsekvensvurdering for fremmede treslag (LS 2009), og denne skulle fungere som et felles kunnskapsgrunnlag før de videre forhandlingene. Konsekvensvurderingen ble underskrevet 1.12.2009 og forhandlingene kom i gang våren 2010 (LS protokoll 2/2010). Rådet lyktes ikke i å oppnå enighet. Den 29.6.10 ble bruddet i Levende Skog-samarbeidet annonsert (www.sabima.no).

2010-2013 Etter bruddet ble det fra myndighetens side gjort forsøk på få partene til å komme sammen igjen, med disse forsøkene mislyktes. Den første tiden etter bruddet var preget av at partene gjennom media fortalte sine historier om hvorfor det kom til et brudd. Det var miljøorganisasjonene som bidro mest til å opplyse om bruddet, men i ettertid har det vært lite fokus på skogsertifisering. Skogbruket opererer i dag med skogsertifisering gjennom PEFC, men sertifiseringen har ikke lenger forankring i friluftsliv- og miljøorganisasjonene.

2.2 Om organisasjonene

Under følger en kort presentasjon av organisasjonene hvis representanter i Rådet har bidratt som informanter i studiet.

2.2.1 Norges Skogeierforbund

Norges Skogeierforbund (Skogeierforbundet) organiserer i underkant av 40 000 skogeiere gjennom åtte andelslag og er en nasjonal paraplyorganisasjon i for disse skogeierne. Blant deres hovedoppgaver er næringspolitisk påvirkningsarbeid der de ønsker å påvirke rammebetingelsene for skog- og trenæringen. Samtidig arbeider de for økt aksept for langsiktig og økonomisk forvaltning av naturen (www.skogeier.no).

2.2.2 NORSKOG

NORSKOG er en skogeierorganisasjon og en kompetansebedrift. Deres 240 medlemmer står for 15 % av totalavvirkningen i Norge, og de eier til sammen mer enn 13 millioner dekar skog. Organisasjonen arbeider med tømmeromsetning og salg av skogtjenester både nasjonalt og internasjonalt. De har som formål å øke konkurransen i tømmermarkedet, øke næringens politiske gjennomslag og forsterke det faglige fundamentet. Videre arbeider de næringspolitisk innen mange felt, herunder næringsutvikling, industripolitikk, transport og miljøforvaltning for å nevne noen (www.skoginfo.no).

2.2.3 FRIFO

Friluftslivets Fellesorganisasjon (FRIFO) er en paraplyorganisasjon for friluftslivsorganisasjoner i Norge. Styrking av allemannsretten og å fremme det tradisjonelle, naturvennlige friluftslivet er deres formål. De har til sammen 722 578 medlemskap fordelt på 15 medlemsorganisasjoner. FRIFO skal blant annet være et talerør for medlemsorganisasjonene og vise at friluftsliv gir bedrefysisk og psykisk helse, samt bidra til å bedre rammebetingelsene for medlemsorganisasjonene og samtidig fungere som en møteplass for dem. FRIFO ønsker å sette friluftsliv på den politiske og samfunnspolitiske dagsordenen (www.frifo.no).

2.2.4 Friluftsrådenes Landsforbund

Friluftsrådenes Landsforbund (FL) er en Paraplyorganisasjon for de 23 interkommunale friluftsrådene i Norge. På landsbasis er det 200 kommuner som er medlem av et interkommunalt friluftsråd (pers. med. Morten Dåsnes). Deres hovedoppgave er å jobbe for- og sikre det allmenne friluftslivet gjennom egne initiativ og støtte til sine

medlemsorganisasjoner. De arbeider for sikring og tilrettelegging av arealer til friluftsmål, med informasjonsarbeid og gjennomføring av aktivitetstiltak. (www.friluftsrad.no).

2.2.5 WWF

Verdens Naturfond, mer kjent som World Wide Fund for Nature (WWF), er en global natur- og miljøvernorganisasjon. WWF-Norge er en selvstendig organisasjon, men har noen formelle tilknytninger til WWF internasjonalt. WWF-Norge sitt mål er å beskytte og bevare naturverdiene og det biologiske mangfoldet og bidra til å forbedre norsk klima- og energipolitikk. WWF-Norge ble grunnlagt i 1970 og er pr i dag et av de største naturvern faglige miljøene blant frivillige organisasjoner i Norge (www.wwf.no).

2.2.6 SABIMA

SABIMA, Samarbeidsrådet for biologisk mangfold, er en miljøorganisasjon som jobber for bevaring av biologisk mangfold. SABIMA er en paraplyorganisasjon for de biologiske foreningene. De siste 10 årene har SABIMA fungert som en type sekretariat, eller lobbykontor for disse foreningene. SABIMA får faglig input fra organisasjonene, og jobber politisk for dem, blant annet i forhold til når og hvor en skal spille inn ting (pers.med. Christian Steel). Formålet er å arbeide mot forvaltningsmyndigheter og de politiske miljøene for å spre kunnskap og sikre god forvaltning av biomangfoldet (www.sabima.no).

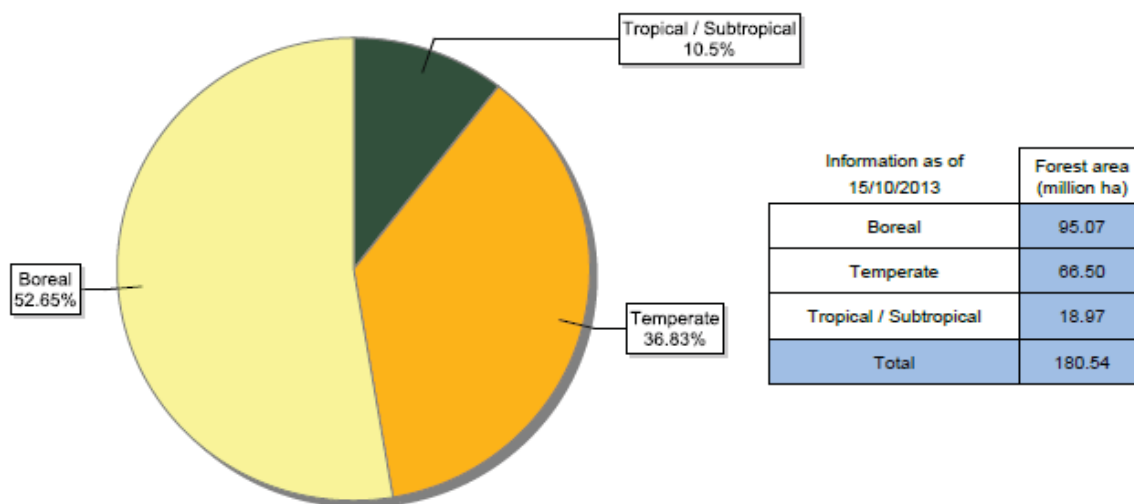
2.3 Skogsertifisering

Skogsertifisering er et virkemiddel for å sikre bærekraftig skogproduksjon (Sverderup-Thygeson et. al 2004). Sertifiseringsordningen Levende Skog har via Levende Skog standard og ISO 14001 regulert miljøhensynene for skogbruket i hele Norge fra 1998-2010. Det partene oppnådde gjennom Levende Skog samarbeidet har blitt trukket frem som betydningsfullt og viktig blant annet i Stortingsmelding nummer 9 (2011-2012). Det ble annonsert at bruddet skyldtes uenighet om bruken av utenlandske treslag på Vestlandet. Under følger en presentasjon av de to skogsertifiseringsordningene som er dominerende i verden i dag.

2.3.1 FSC – Forest Stewardship Council

Følgende informasjon er hentet fra FSC sin egen hjemmeside, www.fsc.org hvis ikke annet er oppgitt. FSC ble etablert i 1993 og er en global skogsertifiseringsordning. I dag er 180 millioner hektar skog er FSC sertifisert, i figur 1 vises sertifisert areal fordelt på biomer. Formålet med FSC er å sikre miljømessig god skogforvaltning ved opprettholdelse av skogens

biodiversitet, økologiske prosesser og produktivitet. Videre skal sosiale behov ivaretas gjennom en bærekraftig og langsiktig forvaltning, som er fordelaktig for både den lokale befolkningen og for samfunnet forøvrig. Skogbruket skal praktiseres på en slik måte at det ikke reduserer økosystemets kvalitet eller går på bekostning av de berørte samfunnene, samtidig som det sikres lønnsomhet i skogdriften. Det finnes tre typer FSC sertifikat. *Forest Management certification* krever at skogdriften i praksis oppfølger alle kriteriene gitt i FSC. *Chain of Custody certification* retter seg mot industrien og sikrer sporbarhet gjennom produksjonen. *Controlled Wood* godkjenner at ingen del av produksjonen er uakseptabel (et minimumskrav), og kan kun benyttes dersom det kombineres med FSC certified wood og merkes Mix products. Hvorvidt skogdriften oppfyller FSC sertifiseringens krav avgjøres av uavhengige kontrollører, og det er et eget program for oppfølging av dem. Kravene til standardene settes av FSC, der miljøinteresser, sosiale interesser og økonomiske interesser er representert i tre likeverdige kamre der hvert kammer utgjør 33,3 % vekt når det stemmes (www.fsc.org). Det finnes ikke en nasjonal FSC standard i Norge, men rundt 20 % av skogsdriften er likevel FSC sertifisert etter en generisk standard (pers. med. Erling Bergsaker). En generisk FSC standard er generelt utformet og ikke tilpasset forholdene i det enkelte land. Den er ment som et midlertidig alternativ for å møte etterspørselen etter FSC sertifisert tømmer frem til en nasjonal standard kommer på plass (www.wwf.no).

Figur 1 Totalt FSC sertifisert areal i verden fordelt på biomer (www.fsc.org).

2.3.2 PEFC – Programme of The Endorsement of Forest Certification

Følgende informasjon er hentet fra PEFC sin egen hjemmeside www.pefc.org hvis ikke annet er oppgitt. PEFC er en privatrettslig skogsertifiseringsordning som ønsker å fremme et bærekraftig skogbruk gjennom tredjepartssertifisering. Det er en ordning som er spesielt godt egnet for små skogeiere, og globalt er hele 250 millioner hektar skog er PEFC sertifisert. Med det er de verdens største skogsertifiseringsordning. På hjemmesiden står det at PEFC ved hjelp av skogstandarder ønsker å bidra til en endring i skogbehandlingen både lokalt og globalt slik at alle skal kunne nyte de miljømessige, sosiale og økonomiske fordelene som tilbys i skog. De har selvstendige nasjonale medlemmer som utvikler og implementerer PEFC systemet for det aktuelle landet, og de har større private internasjonale interessenter som er engasjerte arbeidet med å støtte PEFC's prinsipper. Begge disse gruppene har stemmerett. De har tre beslutningsorganer; generalforsamlingen, styret og generalsekretariatet. Man kan kun sertifiseres gjennom det enkelte lands nasjonale organ, og organiseringen av disse varierer mellom land. I Norge styres ordningen av Rådet for PEFC, det fungerer som både generalforsamling og styre (PEFC Norge).

Under et møte med Thomas Husum, leder av PEFC sekretariatet i Norge, i forbindelse med dette studiet, meddelte han at i Norge revideres og godkjennes standarden etter en bestemt prosess der det første forslaget arbeidsgruppen oppnår enighet om først sendes på høring. Deretter forsøker man å implementere de endringene som måtte være nødvendig. Et uavhengig konsulentselskap går deretter gjennom standarden, og arbeidsgruppen skal rette standardkravene dersom det foreligger har anmerkninger, til slutt sendes standarden til gjennomsyn hos PEFC administrasjonen i andre land. PEFC internasjonalt går ikke direkte inn i kravpunktene, men ser til at revisjonen har fulgt de kravene de har til prosess (pers.med Erling Bergsaker). Det er Levende Skog standarden fra 2006 som beskriver miljøkravene i PEFC systemet, den kalles i dag Norsk PEFC skogstandard, og den skal revideres og godkjennes innen utgangen av 2015 (www.pefcnorge.no).

3. Material og metode

Etter bruddet ble det via ulike medier annonsert at årsaken til bruddet i samarbeidet om Levende Skog standarden var en uenighet om bruken av utenlandske treslag i kystskogbruket. Min undring over hvorfor det kom til brudd i det betydningsfulle samarbeidet på bakgrunn av

ett slikt punkt, var opphav til denne studien. Ettersom respondentene er eksperter på temaet, har det vært viktig for studien å analysere de årsakssammenhenger som måtte finnes i deres historier. Derfor har respondentenes fortellinger fått en sentral plass i studien. Dette ligger nær opp til en Grounded-Theory tilnærming, der informantenes oppfatninger danner utgangspunkt for analysene, men i dette studiet utledes ikke teori på bakgrunn av empirien slik det er beskrevet i Dalen (2004). Min tilnærming har vært å gjennomføre en systematisk sammenlikning av intervjuene, og å forsøke og identifisere forskjeller og likheter i respondentenes historier. Det har vært et mål å vise den variasjonen som finnes i materialet for å belyse de indikasjoner på årsaker og sammenhenger som finnes i resultatene slik dette er beskrevet av Dalen (2004). I tillegg inngår de *memos* som underveis, og etter intervjuene har blitt tegnet ned, i den kvalitative analysen. Det tegnes imidlertid et svært komplekst bilde, og det har ført til at det i analysen ikke har vært rom for å gå i dybden på alle mulige sammenhenger. Det er tre år siden bruddet og ingen part kan gjøre krav på sannheten. I tillegg er det lite dokumentasjon fra perioden og en syntese av partenes historier kan potensielt gi et godt bilde av hvordan det kunne komme til et brudd. Av dette følger partenes historier som lengre enkeltstående fortellinger i resultatdelen.

3.1. Materiale

I studien har jeg benyttet kvalitativ metode. Det empiriske grunnlaget består av tekstanalyse av intervjuer kombinert med dokumentanalyse. Datainnsamlingen ble gjennomført ved hjelp av dybdeintervjuer med rådsrepresentantene fra seks av de 10 medlemsorganisasjonene i Rådet for Levende Skog. Basert på en forventning om at disse representantenes historie kunne belyse hva som hadde betydning for bruddet, ble det gjennomført intervjuer med rådsrepresentantene Christian Pedersen fra WWF-Norge, Christian Steel fra SABIMA, Nils Bøhn fra Norges skogeierforbund, Erling Bergsaker fra NORSKOG, Hans Erik Lerkelund fra FRIFO og Morten Dåsnes fra Friluftsrådernes Landsforbund. Med unntak av Christian Pedersen er alle informanter fortsatt ansatt i gjeldene organisasjoner. Utvelgelsen av representanter ga jevnhet i designet ved at det er to representanter fra hvert av de tre «kamrene», det vil si det sosiale, det biologiske og det økonomiske. Etter at flere av intervjuene var gjennomført, hadde jeg fått sterke indikasjoner på at Rasmus Hansson, tidligere leder i WWF, hadde betydning for at det kom til et brudd. Derfor ble et intervju med Hansson lagt til studiet, og det ble gjennomført totalt syv semi- strukturerte dybdeintervjuer

(Askheim & Grenness 2008). Respondentene har snakket fritt og har i stor grad kommet innom temaene jeg hadde definert i intervjuguiden på eget initiativ.

I tillegg til tekstanalyse av intervjuene benyttet jeg dokumentanalyse der en del av dokumentene er offentlig tilgjengelig, som for eksempel konsekvensutredningen for fremmede treslag og forhandlingsgrunnlaget fra 2006- revisjonen. Andre dokumenter har informantene stilt til disposisjon, det gjelder sluttprotokollen fra 2006, rapporter fra møter i Rådet for Levende Skog, og de siste forslagene som ble lagt frem i forhandlingene. I tillegg til dette har jeg benyttet meg av artikler, bøker, medieoppslag og publisert vitenskapelig litteratur.

Vedlagt finnes intervjuguide (vedlegg 1), et kort notat om skogreising (vedlegg 2), og Levende Skog kravpunkt 4 og 18 (vedlegg 3). Transkriptene kan fremlegges på forespørsel.

3.2. Tilnærming

Opphavet til min interesse for temaet og dernest valg av oppgave, springer ut fra min tid som skogfagsstudent ved Universitetet or miljø og biovitenskap. Jeg ble tidlig opptatt av bruk og vern spørsmål og bygget opp studieplanen for å oppnå mest mulig innsikt i tematikken rundt dette. Underveis i studiene har jeg observert at det er stor divergens i måten naturforvaltere og skogbrukere omtaler, og argumenterer for skogmiljøet på. Min nysgjerrighet og mitt vitebegjær ble trigget, og jeg startet en søken etter svar på hvorfor det opprettholdes en ulikhet, og en motstand mot den «andre sidens» kunnskap. Levende Skog samarbeidet står i kontrast til denne oppfatningen da det var et suksessfullt samarbeid der ulike partsinteresser sto mot hverandre, men hvor det likevel ble oppnådd enighet og konsensus om mange av de mest konfliktfylte temaene. Likevel kom det til et brudd og det fremsto for meg som en svært interessant case.

Ettersom Rådet for Levende Skog ikke lenger eksisterer, tok jeg direkte kontakt med de representantene som var aktuelle, og samtlige var positive til å bidra til studiet. Den teoretiske tilnærmingen var i utgangspunktet løst definert, og utforming har skjedd på bakgrunn hva informantene la vekt på i sine fortellinger om bruddet.

3.3. Intervjuer og etikk

Min egen rolle som intervjuer har betydningen for gangen i intervjuene. Jeg har hatt en målsetning om at respondentene selv skal drive intervjuene fremover slik at hver historie skulle komme frem på best mulig måte. Ettersom det var mitt første møte med denne måten å drive datainnsamling på, hadde jeg en bratt læringskurve der jeg har forbedret min tilnærming for hvert gjennomførte intervju. Videre har informantene vært klar over min bakgrunn som skogfagsstudent og det kan ha påvirket deres grad av åpenhet under intervjuene.

Anonymisering av respondentene kunne umulig la seg gjøre under dette studiet, og respondentene har alle fått anledning til å lese gjennom sine uttalelser før de har kommet på trykk. Med unntak av Rasmus Hansson, har alle informantene lest gjennom og godkjent min nedfelling av deres uttalelser. Hansson uttalte i forbindelse med intervjuet at han ikke ville få anledning til å lese gjennom, og at han tillot meg å benytte materialet som forelå etter intervjuet.

4. Teoretisk rammeverk

Ved utvelgelsen av det teoretiske rammeverket har jeg lagt til grunn analysen av årsakssammenhengene slik de fremgår under kapittelet *direkte årsaker*. Informantenes historier har gitt grunnlag for å diskutere de bakenforliggende årsakene med hensyn på noen generelle utfordringer vedrørende naturbrukskonflikter. Under følger en kort introduksjon til grunnleggende begreper om *interesse- og verdikonflikter* etter Aubert (1964), og *makt* som beskrevet i Hernes (1975). Videre finner jeg det relevant å gi en kort innføring begrepene *etnosentrisme* og *diskurs*.

4.1. Interesse og verdikonflikt

Aubert hevder at interessekonflikter springer ut av en knapphetssituasjon der flere vil ha de samme godene, men tilgangen på goder er ikke tilstrekkelig til at alle kan få sine ønsker oppfylt fullt ut. Det finnes to typer interessekonflikter der den ene typen kan eksemplifiseres ved en handelssituasjon. Begge parter har interesse av handelen skal skje, kjøperen er interessert i at handelen skjer til lavest mulig kostnad, mens selgeren ønsker å maksimere sin fortjeneste. Slike konflikter er vanlige konflikter i mellommenneskelige forhold, og selv om det foreligger et grunnlag for konflikt, er interessemotsetningen ikke absolutt. I noen grad vil den enes tap bli den andres vinning, men det gjelder ikke fullt ut da det finnes et område hvor

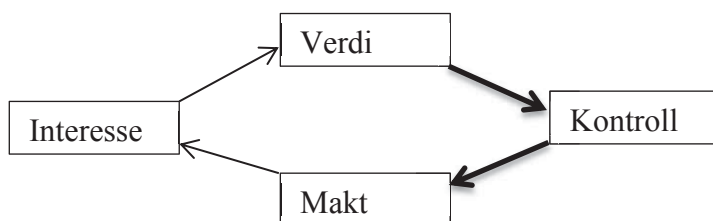
interessene faller sammen. Begge parter har interesse i at handelen skal skje og forhandlinger vil normalt fungere for å oppnå en enighet.

Ved absolutte interessekonflikter er konflikten total sett fra en bestemt, begrenset synsvinkel. Den enes vinning må nødvendigvis bli den andres tap og forhandlinger har i slike tilfeller dårligere forutsetninger for å fungere enn i interessekonflikter som ikke er totale. Enighet oppnås gjerne ved hjelp av en tredje part som løser konflikten. Et motiv for forhandlinger i slike situasjoner kan være at konkurransen i seg selv er en stor belastning.

En konflikt kan understreke et verdifelleskap ettersom partene faktisk verdsetter samme ting. En verdikonflikt innebærer at partene er uenige om vurderingen av et gode eller onde, og like viktig som denne uenigheten er ofte uenigheten om faktiske forhold. Ofte ligger slike konflikter til grunn for konflikthandlinger, ideologisk krig og politisk kamp. Konfliktene har ofte et mer offentlig preg og løsningene innebærer standpunkt til de normer som skal anvendes på de faktiske forhold.

4.2. Makt

Hernes definerer makt som evnen til å realisere interesser. Det er en aktørs bevisste og viljemessige bruk av ressurser for å oppnå forutsette resultater. Hvilke ressurser man besitter er av betydning for den makt man måtte ha, og hvilke ressurser man besitter utgjøres av de hendelser eller saksforhold man har kontroll over. Han peker på en sammenheng mellom begrepene interesse, verdi, kontroll og makt, og det illustreres som i figur 2.

Figur 2 Kontroll over verdier gir makt, og de mektiges interesser gir verdi (etter Hernes 1975).

De to ukjente størrelsene makt og verdi kan beregnes ved hjelp av de to kjente, interesse og kontroll. Videre hevder Hernes at det nettverk av avhengighetsforhold en aktør inngår i er

grunnlaget for de ressurser eller makt han har. Ulike aktører kan være både personer og organisasjoner og både sammenfallende og motstridene interesser kan benyttes. Hvor store vansker det er med å inngå forhandlinger, komme til avtaler, gjensidig jenne seg etter hverandre innen et nettverk, eller fritt bruke ressurser er derfor i seg selv et viktig aspekt ved maktstrukturen i et samfunn.

4.2.1. Avmakt

Avmakt kan oppstå av ulike grunner «for eksempel kan selve valgsituasjonen diktere en beslutning som alle er klar over bærer galt av sted» (Hernes 1975). Selv når aktørene er organisert og har etablert institusjoner for å treffe felles vedtak og kollektive beslutninger kan vansker og paradokser oppstå og for eksempel har mange offentlige og private tiltak et tvetydig preg som gir rom for ulike tolkninger av deres virkninger.

4.2.2. Avhengighet

Det som gir motivasjon for samhandling mellom aktørene er den avstand som finnes mellom det en aktør faktisk har kontroll over og det han ikke kan kontrollere. Uten avstand mellom disse, kan aktøren realisere sine interesser direkte. Makt og avhengighet er omvendt proporsjonale, og det å ha makt over en annen defineres enkelt ved å definere en aktørs avhengighet av en annen. For å få et fullstendig bilde av maktforholdene, må man også se på de samfunnsspørsmål som systematisk blir ignorert og de interesser som blir neglisjert. En må se på hva partene er enige om å ikke bruke som innsats. For å måle en aktørs makt legger man sammen hans del av kontrollen over en hendelse og multipliserer den med hendelsens relative verdi.

4.3. Etnosentrisme og naturbrukskonflikter i Norge

I sin sammenfatning peker Krogh (2000) på viktige forhold ved relasjonen mellom partene i naturbrukskonflikter i Norge. Litteraturen jeg gjør bruk av på dette feltet vil basere seg på hans funn ettersom det dreier seg om grunnleggende teori koblet sammen med naturbrukskonflikter gitt norske forhold. Under følger en kort beskrivelse av noen sider ved naturbrukskonflikter som kan være betydningsfulle for tolkningen av materialet i studiet.

Krogh hevder at samfunnsmedlemmers handlingsmønstre ofte er preget av den kultur de måtte være formet av, og at kulturen i seg selv gir samfunnsmedlemmene muligheten til å handle etter spesifikke «oppskrifter» i ulike situasjoner. Samtidig fører kulturen til at folk ser

sine omgivelser med bestemte «briller», og dette kalles i flere kulturfag for etnosentrisme. Med opphav i slike mekanismer har ulike grupper en tendens til å betrakte naturen og naturbruk med gjennom ulike linser, og det vil si at hvilke verdier man ser i et element avhenger av hvilke «briller» man har på. Begrepet har siden det oppsto tidlig på 1900-tallet vært et viktig begrep i antropologien (www.snl.no).

Et etnosentrisk perspektiv, eller holdning, går ut på at andres samfunn, kultur, verdier, normer eller praksiser vurderes og måles ut fra de kulturelle forståelsesrammene som preger ens eget samfunn. Etnosentrismen fører til at egne verdier og forståelsesmåter anses som sanne. «Årsaken til konflikter kan dermed forklares med at 'de andre' ikke har riktige forståelsesmåter, at de ikke har sett lyset, eller at deres verdier bør vike for det som er egentlig er mest verdifullt». Etnosentrisk forming skjer ved at nye individer formes av den eksisterende kulturen når de kommer inn i et nytt samfunn. Krogh benytter et eksempel fra forvaltningen; den nyansatte vil ofte adaptere de normer og verdisyn som råder i avdelingen, og sosialiseringen forenkles ved å prioritere rekruttering innen utvalgte profesjoner som er på linje med eksisterende forvaltningskultur. De ansatte i forvaltningsorganet vil gjennomgående identifisere seg med de perspektiver og verdier som ligger til grunn i etatens forvaltningskultur. Etnosentrismen kan også være direkte avledet av etatens ansvarsområde og de virkemidler forvaltningsorganet har til rådighet for å oppfylle eksternt gitte målsettinger. Etnosentrisme reduserer muligheten for dialog og har lett for å høyne konfliktnivået. Det er allment kjent at næringsinteressene og verneinteressene har ulike perspektiver på natur og naturbruk.

4.4. Diskurser

Neumann (2001) beskriver en diskurs som «et system for frembringelse av et sett utsagn og praksiser som, ved å innskrive seg i institusjoner og fremstå som mer eller mindre normale, er virkelighetskonstituerende for sine bærere og har en viss grad av regularitet i ett sett sosiale relasjoner». Dette indikerer for meg at en fullstendig diskursanalyse i seg selv må være et for stort og komplekst felt for meg som skogfagsstudent. Likevel vil jeg begi meg inn i et forsøk på å lokalisere bruken av diskurser i resultatene, da jeg har en oppfatning av at begrepene interessekonflikt, verdikonflikt, makt, etnosentrisme og diskursbruk alle er knyttet til hverandre her. Diskursbegrepet defineres av Benjaminsen & Svarstad (2010) som «en betraktningssmåte om et tema som deles av flere mennesker» og jeg vil i det følgende ta

utgangspunkt i den definisjonen. Kultur- og diskursbegrepene har mye til felles, da begge handler om meningskonstruksjoner som deles av et fellesskap av mennesker, men kultur er videre og mer dyptliggende enn diskurs (Benjaminsen & Svarstad 2010).

Benjaminsen & Svarstad (2010) hevder at diskurser, eller betraktningsmåter, baseres på antagelser, påstander og argumenter, og at menneskene selv skaper diskursene gjennom sine utsagn. Diskurser kan produseres av alle grupper på alle nivåer, de kan formes, endres og opprettholdes. Politiske beslutninger preges av diskurser, og det finnes aktører på globalt nivå som bidrar aktivt i utformingen av disse. Disse aktørene utøver dermed diskursiv makt.

Diskurser er i seg nært knyttet til maktbegreper ved at den makt som ligger bak en diskurs er betydningsfull for i hvilken grad diskursen godtas, og ved at det er forbundet med makt å få gjennomslag for sine verdensbilder (Sletten 2009). I politisk økologi er makt definert ved at

Det utøves en makt når en eller flere aktører utfører intensjonelle handlinger i relasjon til andre aktører – og dette bidrar med opprettholdelse eller endring av miljøforvaltningen på en måte som til en viss grad eller fullstendig er i samsvar med deres intensjoner

Benjaminsen & Svarstad 2010

I følge Svarstad (2009) er *diskursivitet* et fenomen der den sosiale organiseringen av kunnskap fører til at meningsproduksjonen om et tema er preget av kun én eller få betraktningsmåter. Videre beskriver hun hvordan slike diskurser ofte går igjen ved spesielle problemstillinger, og i naturbrukskonflikter tas det ofte i bruk såkalte vinn-vinn diskurser der en mener at ens løsning har et positivt utfall for alle berørte parter. Eksempelvis faller ofte myndighetenes bruk av diskurser i forbindelse med klimautfordringene inn under denne diskurstypen (Sletten 2009). Vinn-vinn diskursen innebærer at man kan argumentere for at noe er viktig uten å vise til egne interesser i den aktuelle virksomheten (Benjaminsen & Svarstad 2010). Diskurser er dynamiske og i stadig endring (Bäckstrand & Løvbrand 2006).

Bäckstrand & Løvbrand (2006) har sett på forholdet mellom tre konkurrerende diskurser hva gjelder globale miljøstyresett og beskriver innledningsvis de tre diskursene som velkjente. Under følger en kort presentasjon av disse.

Økologisk modernisering (Ecological Modernization) er en betraktningsmåte der en markedsorientert tilnærming til klimaproblematikken dominerer. Korrelasjonen mellom

økonomisk vekst og økologisk degradering overses, og vinn-vinn løsninger er veien til mål i klimaspørsmål. Teknologi og utvikling skal bidra til å løse konflikten.

Grønt styresett (Green Governmentality) beskrives ved den globale makt og utøvende administrasjon av alt liv. Michel Foucault (sett i Bäckstrand & Løvbrand 2006) beskrev på 70-tallet denne formen for diskursivitet ved at myndigheter ønsker å forme befolkningens adferd. De siste årene har det vokst frem et fokus på miljø som har ført til at myndighetene søker kontroll over hele planeten og dens ressurser. Denne diskursen har til dels overlappende trekk med *økologisk modernisering*, blant annet er bruken av vinn-vinn diskurser også her vanlig.

Deltagende miljøstyring (Civic environmentalism) assosieres med Riokonferansen i 1992 som på mange måter la grunnlaget for fremveksten av denne diskursen. En bottom-up tankegang preger betraktningsmåten der inkludering og lokal deltakelse er en selvfølgelig del av kunnskapen som trengs for å redde miljøet. Denne diskursen har flere undergrupper der blant annet en reformorientert diskurs står i kontrast til en mer radikal diskurs og de to skilles ved at de har svært ulike betraktningsmåter av den suverene stat og den kapitalistiske økonomi. «Reformist diskursen» uttrykker at det sivile samfunnet og statspraksis sammen er kraftfulle og at mer åpenhet og kommunikasjon mellom gruppene ville føre til bedre løsninger. Eksempelvis er gjerne betraktningsmåten til deltakere i samarbeid mellom NGO'er, næring og myndigheter en slik diskurs. Den radikale varianten av *deltagende miljøstyring* er skeptiske til myndighetenes løfter og legger vekt på makt og avmakt som kjernen i de internasjonale institusjoner og forhandlingsprosesser. Det argumenteres med at en fundamental endring i forbruksmønster og i eksisterende institusjoner er nødvendig for å oppnå en mer økosentrisk og rettferdig verdensorden. Dette står i kontrast til liberalisering av markeder og fri handel.

I resultatdelen presenteres informantenes historier om utfordringene som fulgte etter revisjonen av Levende Skog standarden i 2006.

5. Resultater

5.1. Nils Bøhn – Norges Skogeierforbund

Norges skogeierforbund var i 1995 initiativtaker til informasjonsprosjektet Levende Skog. Nils Bøhn har fulgt arbeidet med Levende Skog siden oppstarten, og var også

Skogeierforbundets representant i Rådet for Levende Skog. Den gangen miljø- og friluftsforsikringene ble invitert var det fordi at det ga ordningen legitimitet.

B: Hadde vi på det tidspunktet utarbeidet den første standarden helt alene så er det jo ikke sikkert at det hadde blitt akseptert av kjøperne. Den gangen så var man heller ikke en del av noe internasjonalt sertifiseringssystem.

5.1.1 BVO

Biologisk viktige områder trekkes ikke frem som en av årsakene til bruddet, men kunne kommet opp som en sak etter en eventuell enighet på fremmede treslag.

B: Det var ingen tegn til at noe skulle bryte sammen rundt BVO og sånne ting, men det har alltid vært uenigheter rundt det der. Det ble avklart i 2006, men ville opplagt kommet opp som en utfordring ved neste revisjon.

5.1.2 FSC

Det var i utgangspunktet akseptert at enigheten man hadde oppnådd i Levende Skog i 2006 skulle danne grunnlaget for FSC standarden, men at man måtte ha noen unntak/endringer på grunn av noen spesifikke krav fra FSC som måtte implementeres. Det gjenssto noe arbeid rundt dette, men utkastet til en FSC standard ble nesten ferdig i 2009. På et tidspunkt ble Levende Skog og FSC ble koblet sammen, og man skulle se de i sammenheng. I tillegg kom Naturvernforbundet igjen med i arbeidet som en følge av at WWF og SABIMA ville ha dem med, og da oppsto nye krav som måtte forhandles om.

B: Så da begynte de å forhandle med Naturvernforbundet for å få dem med og det var jo masse nye krav som da kom i fleisen på oss [...] Og da var vårt standpunkt at det var vi vel egentlig ikke interessert i, men så fant vi ut at vi var såpass interessert i å prøve å få til en total pakke at vi blei med på det løpet der.

For skogeierorganisasjonene var det viktig at FSC standarden og Levende Skog standarden ikke skilte seg for mye fra hverandre, ettersom det ville blitt vanskelig i det praktiske skogbruket. De var åpne for å skille på detaljer, men det ville være veldig vanskelig med to forskjellige standarder ved hogst.

B: Vi snakker om dobbeltsertifisering, altså, de som er FSC sertifisert både i Sverige og i Norge er også PEFC sertifisert. Vi kan ha ikke ha to forskjellige måter å drive skogbruk på.

I: Dermed ble det å forhandle FSC nærmest som å forhandle Levende Skog for dere, men det ble det for eksempel ikke for WWF ...

B: Nei altså, saken er at først så var vi ganske steile på at vi var enige om at dette (Levende Skog standard) også skulle danne grunnlaget for FSC, og at vi ikke skulle ha noen forandringer i selve skogbehandlingsstandarden. Også måtte vi gi oss på det som en del av disse forhandlingene, og diskuterte enkelte endringer. Men vi prøvde å holde det unna det som gikk på den enkelte drift, for da ville det bli vanskelig. Så det ble veldig detaljert på enkelte ting som gikk på for eksempel grøfting, men det var mer på investeringssiden og som ikke skapte så store problemer i forhold til den daglige driften. Så det ville jo blitt forskjell på noen ting. Og det synes vi var uheldig.

5.1.3 Fremmede treslag

Etter revisjonen i 2006 var det oppnådd enighet om alle kravpunktene, med unntak av kravpunktet om skogreising og treslagsskifte. Helt konkret var det spørsmålene omkring treslagsbruken på Vestlandet og i Nord-Norge det var uenighet om, og det ble inngått en avtale om at dette kravpunktet skulle revideres i løpet av de to kommende årene.

B: Vi ble enige om en standard, men vi la inn forutsetninger om at i løpet av to år så skulle man gjennomgå den standarden med sikte på å redusere, eller eventuelt fase ut bruken av utenlandske treslag.

Fra 2006 til siste halvdel av 2009 ble det ikke forhandlinger, da det i perioden ble utarbeidet en konsekvensvurdering (LS 2009) for bruk av fremmede treslag som skulle ligge til grunn for de videre forhandlingene. Dokumentet var viktig da det ga partene et felles kunnskaps-grunnlag. Forhandlingene ble utsatt litt i forhold til den opprinnelige tidsrammen, i påvente av den nye Naturmangfoldloven og Artsdatabankens svartelistevurderinger av de fremmede treslagene. De gitte føringene hjalp imidlertid ikke forhandlingene videre.

I: Står det ikke i Naturmangfoldloven at å benytte fremmede treslag er forbudt?

B: Du må ha tillatelse. Det er forbudt å sette ut uten tillatelse, men det er ikke dispensasjon. Det er en tillatelsesordning med søknadsplikt. Du må ha en tillatelse før du gjør det.

Da forhandlingene i Rådet fortsatte, og man ikke kom nærmere en enighet skyldtes det en grunnleggende prinsipiell uenighet om temaet.

B: Vi ble ganske enkelt ikke enige altså, det ble prinsipp mot prinsipp.

Skogeierforbundets prinsipp var ikke at man skulle benytte utenlandske treslag i veldig stort omfang, men at de få grunneierne som var interessert skulle ha muligheten til å utnytte arealene sine når det ikke fantes alternativer. Det er ikke spesielt populært blant skogeierne å bruke sitka, kun noen få ville ha det fordi man hadde sett at det ga en høyere produksjon.

De som er interessert i det er ofte de som har eiendommer som har hatt skogreising, de som allerede har satset på det, og ser på en måte at her har jeg en inntektskilde og vil satse på det og fortsette med det. Og jeg husker ikke tallene, men det var veldig lite omfang, det er ikke store omfanget.

Som følge av den lave planteaktiviteten var ikke utenlandske treslag noe stort konfliktpunkt for dem, men med *fremmede treslag* menes både utenlandske treslag og norsk gran i denne sammenheng. Fra starten var det mest fokus på utenlandske treslag, men norsk gran kom med i bildet etter hvert.

B: Det var verre for oss, den ble den mest alvorlige. At det ville begrense mulighetene for å bruke norsk gran. Men samtidig ikke sant, så var det jo sånn at vi sa hele tiden til miljørådgiverne 'det er ingen stor interesse, vi ønsker bare at de som virkelig ønsker å bruke det og som ikke har noe alternativ fortsatt skal kunne bruke det. Vi kan ikke se at det er noe stort problem at de får lov til å fortsette med det omfanget som er så lite'. Det kunne kanskje miljørådgiverne til en viss grad kjøpe. Men samtidig så kjørte Skogselskapet og andre så det suste på at de skulle plante til millioner av dekar ikke sant, med sitka. Og da stolte jo ikke miljørådgiverne på oss lenger, dem trudde jo ikke på oss. Men det var jo de som levde i et luftslott, og at å tro at plutselig skogeierne skulle kaste seg rundt og begynne å plante så enormt.

I: Hvorfor kunne ikke miljørådgiverne akseptere norsk gran på Vestlandet? Så vidt jeg vet så har norsk gran spredt seg til Vestlandet og kom vel over fjellet en eller annen gang?

B: Ja da, den er vel funnet naturlig i alle fylker og i 18 kommuner eller noe sånt noe. Så den vil jo spre seg, men det er klart at det ville tatt mer tid. Og det ville blitt til en annen type skog i utgangspunktet enn den tette plantede skogen. Men altså, den blir sett på som et fremmed treslag av miljøorganisasjonene, på Vestlandet, den blir definert som fremmed og jeg tror aldri vi definerte det her (i konsekvensvurderingen), men det tror jeg vi vet hva er, utenlandske og norsk gran utenfor sitt naturlige utbredelsesområde, et eller annet sånt. Men det ble prinsipp for dem også at norsk gran hører ikke hjemme der. Mens vi mener at den hører hjemme, men vi var villige til å, i og for seg, være med på begrensninger i forhold til hvor man skulle kunne plante. Men dem var også opptatt av å begrense det på eiendomsnivå.

5.1.4 Årsakene til bruddet

De ulike organisasjonenes prinsipielle holdning til skogreising og treslagsskifte langs kysten var opphav til konflikt, og det viste seg svært vanskelig å komme til konsensus, også under den ekstraordinære revisjonsprosessen av dette kravpunktet. Samtidig annonserte andre aktører som Kystskogbruket og Skogselskapet store ambisjoner for skogreising, hvilket gjorde forhandlingene vanskeligere. Videre kan det at man forhandlet om Levende Skog og FSC under ett ha hatt betydning for utfallet, og i den siste perioden før det kom til et brudd, valgte miljø- og friluftsgeselskapene å spille et spill der de blant annet tok forhandlingene ut av Rådet. Utover det kjørte Kystskogbruket, Skogselskapet og LMD frem med store ambisjoner for skogreising på Vestlandet. Det gjorde situasjonen i Rådet vanskelig ettersom skogsidens representanter ikke hadde tro på at det noensinne ville dreie seg om slike nivåer.

B: For oss var det et helvete å få de greiene der, det stilte jo spørsmålsteget ved vår vurderingsevne av hva som kunne komme til å skje. Det var jo de utspillene som gjorde at miljøsidene ble veldig opptatt av å regulere det. Så det var innmari ubehagelig for oss, det ville vært mye lettere å forholde seg til den statistikken og den praksisen som var nå. For det er klart at hvis de så for seg 5 mil daa med sitka er det jo ikke rart at de ville prøve å stoppe det. [...] Det er veldig mye bra med Kystskogbruket, de har greid og også sette mye fokus på det med utnytting og behov for å bygge veier og sånne ting. Men akkurat det derre, det ble en rein provokasjon både fra dem og fra Skogselskapet knyttet til det med kyst, og komme med de voldsomme tallene for hva som skulle skogreises med sitka. Det var ingen realisme i det. Det bidro til å gjøre konflikten i Levende Skog ennå vanskeligere.

Opprinnelig var det snakk om vesentlig redusert bruk eller eventuell utfasing av bruken av utenlandske treslag, men man var ikke klar over at nivået den gangen faktisk var på et minimum, og veldig lavt. Dermed ble det akseptert å fortsette med bruk av utenlandske treslag på dagens nivå (2006-nivå).

B: Før det ble brudd så hadde vi også fått den der første klimameldinga i fra LMD da, med 'Landbruket – en del av løsningen' eller hva den heter for noe. Hvor det her med skogreising var en viktig del av den klimapolitikken. Og det miljøsidene, etter vår tolkning da, egentlig prøvde å gjøre, var på en måte og stoppe den politikken som regjeringen la opp til på det med planting, og det var jo nesten umulig for oss å være med på. Det gikk først og fremst på dette med gran.

I: Så hvis ikke dette store toget hadde kommet fra andre steder, så kunne dere kommet til enighet på det som gikk på bruken av utenlandske treslag? Men så kom skogreising med norsk gran som et problem?

B: Ja.

Bruddets direkte årsak var at miljøsidene stilte et ultimatum. De la frem et siste forslag og innen en viss dato og klokkeslett ville de ha svar på om skogsidene aksepterte eller ikke. Friluftsforslagene hadde normalt bidratt til å finne kompromissløsninger, men i denne konflikten stilte de seg solidariske med miljøsidene, også i ultimatumet. Videre var det betydningsfullt i forhold til utviklingen at miljø- og friluftsforslagene brøt med systemet ved at kommunikasjonen i denne fasen gikk direkte mellom partene via mail, og at man ikke lenger forhandlet i Rådet. Da ble det ingen mulighet for å spille inn kompromisser og bruddet kom ikke til under forhandlinger i et rådsmøte, men som et ultimatum via mail til skogeierorganisasjonene.

B: Forhandlingene ble flyttet fra den arenaen der man hadde best sjanser til å lykkes og over på en form der man løftet forhandlingene opp på et nivå der styret og styreleder ble involvert, og de var ikke noe mer kompromissvillige.

I: Miljøsidene sier det kom til et ultimatum fordi de ikke fikk respons fra skogsidene og at de dermed måtte legge mer trykk på forhandlingene... 'de responderte ikke, de gadd ikke mer'...

B: De gadd ikke mer... De visste veldig godt at vi kjørte prosess mot styrene våre. Vi må ha forankring i organisasjonen. Jeg og Erling Bergsaker vi hadde gjort en jobb i et styremøte og vi skulle i et styremøte til, også kom dem med ultimatumet mellom styremøtene våre. Så det er litt enklere for dem og bare komme med noen utspill altså. Og vi hadde jo respondert på alle dems utspill. De kjørte et veldig raskt løp som da egentlig ikke tok hensyn til beslutningsstrukturen i vårt system og forankringsbehovet vårt [...] Vi var ganske opptatt av å beholde enigheten. Langt mer enn det vi egentlig hadde grunn til, sett i ettertid.

Ultimatumet la begrensninger på bruken av utenlandske treslag ved at omfanget på landsbasis ikke skal overstige 150 000 planter årlig, og at spredningen fra plantefelt skal overvåkes og holdes under kontroll. Videre står det at «ved etablering av nye plantefelt med alle ikke-stedegne treslag, skal totalen av slike tilplantede arealer inklusive gamle plantinger ikke overstige 15 % av eiendommens produktive skogareal». Det var uventet at forslaget fra miljø-

og friluftsansjonene forutsatte så sterke restriksjoner, og det sto langt fra skogsidens eget forslag der de ville foreslå å regulere bruken ved arealavgrensninger på hvor man kunne skogreise eller ikke. Begrepet ikke-stedegne treslag, som er benyttet i teksten, omfatter også gran, og det var årsaken til at skogeierorganisasjonene ikke kunne akseptere friluft- og miljøsidens forslag til kravpunkttekst.

I: Noen sier at dere aldri svarte at det var norsk gran som var problemet...

B: Gran var poenget vårt lenge og jeg tror ikke vi har kommentert den delen med utenlandske treslag i forhold til ultimatumet i det hele tatt.

I: Hva var grunnen til at dere ikke snakket om det på forhånd da., før det kom som et forslag i brevs form?

B: Nei, vi hadde diskutert det på forhånd. Det ligger jo i konsekvensvurderingen også det, i forhold til begrensninger på norsk gran. Vi gikk inn i en revisjon av hele kravpunktet, og det kom opp i prosessen. Det kom ikke i det siste brevet liksom. Det var ikke sånn det var. Det var inne hele tiden og vi brukte vel halvannet/to år eller noe sånt på den prosessen der og da var det inne hele tiden de diskusjonene rundt norsk gran.

I: I tillegg sier miljø at de gikk med på å fortsette bruken av utenlandske treslag på dagens nivå på tross av målsettingen om vesentlig reduksjon eller utfasing. Men at dere ikke ville det heller...

B: Det var ikke det som var problemet, det var grana altså. Det ble ganske vanskelig for oss når man da i norsk klimapolitikk hadde sagt at det var et mål om å øke [plantingen]. Vi hadde jo allerede de signalene inne. Det ville jo være helt umulig for oss å si at vi skulle undergrave norsk klimapolitikk. Og det oppfatter vi at miljøsidens egentlig ønsket her, å begrense myndighetenes planer på klima.

I: Miljøsidens sier de ikke ville gått i mot et godt klimatiltak.

B: Nei, men de mener jo at det ikke er noe godt klimatiltak dem vet du.

B: Det [ble] prinsipp til slutt, man enten liker eller ikke liker, for det var det det ble snakk om, det ble ikke snakk om hvor skadelig det egentlig er. Det var ikke det som ble tema. Det var det at de ville begrense det så mye som mulig, mens vi ønsket å ha muligheten åpen.

Ettersom prosessene i Levende Skog og FSC var koblet sammen var det også fremlagt et forslag til løsning på kravpunktet i FSC. Her var imidlertid kravene ennå strengere og det er formulert at «det skal ikke gjennomføres skogreising eller treslagsskifte på nye arealer». Også her var det begrensningene for skogreising med norsk gran de ikke kunne akseptere.

B: Det er klart at det umulige for oss i FSC, det går på gran, det går ikke på utenlandske treslag.

I: De som vil plante - kan de ikke bare velge å ikke være FSC sertifisert?

B: Man aksepterer i en FSC sammenheng at det er negativt at du planter til og det er politisk umulig når du er en skogeierorganisasjon å si at det er negativt når myndighetene ønsker det, det hjelper ikke at det er frivillig da. Hvis det var sånn så kunne vi jo skrevet under på hva som helst... I FSC så er man jo i en situasjon der man prøver å forhandle frem hva er det som er et bra skogbruk, og hvis vi er med på den (forslaget) så hadde vi vært med på å si at det er det beste for miljøet at man ikke driver med treslagsskifte.

I: Men vil du ikke si at det er det økologisk beste for miljøet at man ikke driver treslagsskifte?

B: Hvis det er viktig for klima så blir det ganske sprøtt å si at ikke man kunne sette ned en eneste plante på et areal hvor det ikke er satt ned til nå. Det blir feil. Vi kunne godt tenke oss en omfordeling på arealene, at det var en del arealer som absolutt ikke skulle vært skogreist, og at det ville vært lurt å konsentrere skogreisinga til enkelte områder, hvor du har infrastruktur, økonomi og bedre tilpasning. Og det ble stoppet totalt, du snakket om justering, men da er det ikke for å virkelig bygge opp en større økonomisk ressurs da.

5.1.5 Samarbeidet

Samarbeidet og dialogen i Rådet var godt og man hadde forståelse for hverandres ambisjoner, men det var også knyttet til de personene som satt der. Argumentasjonen var ikke preget av det Bøhn kaller «den billige retorikken som preger debatten i media». Det var forståelse, og aksept, for skogeierens krav til lønnsomhet, og man hadde en felles forståelse av spillereglene.

B: I samtalene så har begge parter akseptert den virkeligheten da, at man skal ta hensyn til miljø, men samtidig drive lønnsomt skogbruk.

5.1.6 Status nå

Standarden ligger nå under det internasjonale PEFC systemet og det fungerer godt. PEFC sertifiseringen er ikke støttet av miljø- og friluftsansisasjonene, men man trenger ikke lenger ha standarden forankret hos disse organisasjonene fordi kjøperne anerkjenner PEFC som miljøstempel. Det er godt nok, og innholdet i standarden er ikke veldig ulikt FSC.

I: Vant eller tapte noen på bruddet?

Vi syntes at det var veldig leit når det gikk gærent for å si det sånn, når det ble brudd. Og vi var jo også litt sånn skeptiske, hvordan takler vi det i forhold til markedet og hvordan informerer vi og sårne ting, ute i markedet. Men det gikk jo veldig greit sett med våre øyne på det da.

Etter det Bøhn oppfatter er det ingen vesentlige forskjeller i hvilke hensyn som må gjennomføres etter PEFC og FSC. Med unntak av at PEFC standarden kombineres med ISO 14001 som sertifiseringsopplegg, mens FSC er et helhetlig system men egne krav til rutiner og prosess. Men PEFC får mye kritikk av miljøsidene for ikke å være bra nok, selv om de kravene som stilles i de to oppleggene ikke er så ulike.

I: Så hvorfor liker ikke miljøsidene PEFC da?

B: Det går på makt. Det er derfor ikke vi vil til FSC heller.

5.2. Hans Erik Lerkelund - FRIFO

FRIFO gikk inn i Levende Skog samarbeidet for å kunne påvirke skogbruket positivt i forhold til friluftsoopplevelser i skogen. Ettersom skogen er en av de viktigste arenaene for friluftsliv i Norge er skogforvaltningen viktig. FRIFO var deltagende i de forhandlingene som førte frem til enigheten i 1998, og de har siden den gangen vært med i Levende Skog samarbeidet. Hans Erik Lerkelund var deres representant i Rådet for Levende skog fra 2009, men var i forkant av det med på utarbeidelsen av konsekvensvurderingen for fremmede treslag. Da Lerkelund kom inn i Rådet for Levende Skog i 2009, var det kravpunktet for skogreising og treslagsskifte som var tema for forhandlingene, og som var kjernepunktet for bruddet.

5.2.1. BVO

BVO var en viktig sak, spesielt var kartfesting av BVO viktig for SABIMA og WWF. Da Lerkelund kom inn i Rådet for Levende Skog i 2009 var fremmede treslag på agendaen, og derfor har han ikke sterke erindringer om BVO.

L: Det at man ikke hadde kommet helt i mål på BVO lå litt i bakhue på den måten at det var flere ting som ikke var i boks. Det var opplagt en sak som ville kommet på bordet høsten 2010.

5.2.2 FSC

Arbeidet med å utvikle en nasjonal FSC standard blir ikke trukket frem som et utfordrende punkt.

5.2.3 Fremmede treslag

Konsekvensvurderingen ble utarbeidet i perioden 2008-2009, og skulle fungere som et felles faktagrunnlag før de videre forhandlingene. Da forhandlingene ble tatt opp igjen våren 2010, ble imidlertid ikke konsekvensvurderingen til særlig hjelp ettersom man hadde to svært ulike utgangspunkt. Miljø- og friluftsforskningsorganisasjonene mente at skogbruket måtte stå for den enigheten man hadde fått i 2006, – nemlig at bruken av fremmede treslag skulle reduseres sterkt eller fases ut. På et sent stadium i forhandlingene ble skogplanting og klima et tema, og det gjorde det vanskelig å komme i mål. Lerkelund hadde en oppfatning av at det var økonomi som var skogsidens argument for å opprettholde plantingen, og det var Skogeierforbundet som hadde vanskeligst for dette med fremmede treslag.

I: Hva er fremmede treslag på Vestlandet?

L: Det har vi diskutert mye også. I utgangspunktet så er fremmede treslag både utenlandske og norsk gran på Vestlandet.

I: Er det da et problem at det står i sluttrapporten fra 2006 at det er utenlandske treslag man skal snakke om?

L: Nei, det som var den gjenstående uenigheten var egentlig utenlandske treslag, det var ikke gran.

L: Bøhn sier motsatt...

L: Gjør han det? Det ble jo etter hvert et sammensurium av begge deler. Hadde vi holdt oss til utenlandske treslag så hadde vi kanskje kommet i mål, men det vet jeg ikke.

5.2.4 Årsakene til bruddet

Det var fremmede treslag som var hovedårsaken til at det kom til et brudd, med bruken av utenlandske treslag som den gjenstående uenigheten. I tillegg var det utfordrende at bruken av norsk gran i klimasammenheng kom opp som et tema på et senere tidspunkt. Uenighetene om kartfesting av BVO kan for noen ha vært et viktig bakteppe i forhandlingene. Men også andre faktorer kan ha bidratt til at det ble vanskelig å komme til en enighet.

Etter Lerkelunds oppfatning var det en utfordring at man på et tidspunkt bestemte at Levende Skog standarden og FSC standarden skulle sees i sammenheng. Enighet forutsatte at man var i mål med begge standardene. En pakkeløsning der det skulle holdes en restriktiv linje i FSC og en mer liberal linje i Levende Skog ble diskutert. I tillegg ble bruken av norsk gran på Vestlandet og i Nord-Norge tatt inn i diskusjonen.

L: Og det tror jeg kompliserte dette. Jeg tror kanskje at hadde vi klart og holdt oss til utenlandske treslag, som jo var enigheten fra 2006 ville det blitt lettere. At dette med klimaskau på Vestlandet, altså at utenlandske treslag var aktuelt der, tror jeg kompliserte det. Hadde man på det tidspunktet hatt den erkjennelsen om at utenlandske treslag sannsynligvis ikke vil bli noe klimatiltak så ville det sannsynligvis blitt lettere. Det ble veldig komplisert og veldig mange faktorer på en gang. Hadde vi holdt oss til kun utenlandske treslag så hadde vi kanskje blitt enige. Og ikke blandet gran inn, og heller ikke FSC [...] Og da hadde kanskje også natur- og friluftsansisasjonene vært mere velvillige hvis skogbrukssiden hadde fulgt opp det vi ble enige om.

Den 25.3.10 avholdt FRIFO et møte med medlemmene sine der man avklarte FRIFO sitt mandat i de videre forhandlingene. Det var Den Norske Turistforening og Norges Jeger- og Fiskeforbund som deltok på møtet og de var krystallklare.

L: 'Bruk av utenlandske treslag var uaktuelt, og at det ikke var ønskelig å bruke gran på Vestlandet og i Nord-Norge. Og at plantefelt burde fjernes etter hvert som disse plantefeltene når hogstmoden alder og blir hogd. Replanting med disse artene bør ikke skje'.

Dermed hadde FRIFO et klart mandat for å stå på enigheten fra 2006. Miljø- og friluftsansisasjonene opplevde at de strakk seg langt for å imøtekomme skogsiden som hadde gått noe tilbake på enigheten fra 2006.

L: Vi følte hele tiden at vi måtte bakke tilbake. Tilslutt ble det vel en slitasje i systemet.

I et av de første rådsmøtene våren 2010 opplevde friluft- og miljøorganisasjonene at man ikke kom videre med forhandlingene. De presenterte løsningsforslag, men skogsiden ga ikke respons på dette. Etter hvert kom flere til et punkt der de følte et behov for å sette foten ned. Mange medlemmer hos enkelte av organisasjonene mente at man hadde gått alt for langt i forhold til å gå på kompromisser.

L: Vi sto stort sett på samme linje som miljøorganisasjonene, men det kom aldri noen respons tilbake, det kom aldri noe motforslag fra den andre sida, og vi fikk vel en følelse av litt trenering. Tilslutt ble det satt frem et ultimatum, vi kjørte hardt på før sommeren slik at vi ikke måtte starte høsten igjen med dette. Og nå husker jeg ikke alle detaljene, men det ble mye frem og tilbake, og det skjedde veldig mye. Så kom det frem til slutt et forslag som SABIMA, WWF, FL og FRIFO sto bak, og hvis ikke de kunne godta det så hadde vi ikke noe mer å forhandle om.

I: Men det var jo få som var interesserte i utenlandske treslag, og det var relativt lite brukt...?

L: Og derfor så skjønte heller ikke vi hvorfor det var så innmari viktig, for det var jo ikke stor bruk og det var jo ikke stor interesse, men det var den åpningen tydeligvis, som var viktig for dem. Muligheten for å gjøre dette her.

5.2.5 Samarbeidet

Til tross for god dialog og godt samarbeidsklima bar kommunikasjonen preg av det Lerkelund oppfattet som en noe ulik virkelighetsoppfatning, og at man snakket litt forskjellig språk.

I: Hva mener du når du bruker ordet virkelighetsoppfatning?

L: Da går det vel på om 'er fremmede treslag et problem eller er det ikke' og den type ting. Altså, utgangspunktet gjør at man har forskjellig syn på saken. Det er jo derfor man må forhandle for å komme frem til enighet.

I: Har det noe med den enkeltes kunnskapsgrunnlag å gjøre?

L: Ja det tror jeg nok, jeg tror at man i utgangspunktet har forskjellig tilnærming til problemstillingen.

5.2.6 Status nå

Da miljø- og friluftsforskningsorganisasjonene ble invitert til et samarbeid om Levende Skog på slutten av 90-tallet var det fordi skognæringen hadde behov for å forankre miljøhensynene hos dem. I dag fungerer skogsertifisering gjennom PEFC systemet uten denne forankringen.

L: Når vi holdt på med dette så var jo industrien veldig på at vi skulle bli enige. De var veldig ivrige etter at vi skulle komme i mål og at vi måtte komme til en enighet. Det var jo sannsynligvis viktig for dem i forhold til avsetning av sine produkter. Og det var vel det vi kanskje også trodde, men det viste seg jo at det ikke var noe problem da i hvert fall, og det virker ikke som om det er noe stort problem i dag heller. [...] Vi trodde kanskje at de ville følt et sterkere behov for en enighet med oss, og, at en slik mangel på enighet ville bli et lite problem for dem, slik at vi fant sammen igjen. Tiden har gått og de har følt at dette går bra, så da er jo ikke insentivene der for at vi skal komme sammen og bli enige igjen. Og den blir kanskje mindre og mindre ettersom tiden går og behovet ikke merkes.

I: Er det et problem at det henvises til skogstandarden i en rekke offentlige dokumenter ettersom den i fremtiden ikke blir revidert med forankring i miljø- og friluftsforskningsorganisasjonene?

L: Vi var kritiske til at staten eller regjeringen lente seg så mye mot Levende Skog. De burde hatt en egen minstestandard, så kunne Levende Skog vært noe som dro skogbruket litt lengre. Men de lente seg veldig mye på Levende Skog og gjorde veldig lite selv, og det var vi litt kritiske til.

5.3 Morten Dåsnes – Friluftsrådenes Landsforbund

Friluftsrådenes Landsforbund (FL) gikk inn i Levende Skog samarbeidet fordi skogen er en viktig arena for friluftsliv. Det var også et sterkt engasjement for dette hos noen av friluftsrådene, med Oslo og Omland Friluftsråd som den mest involverte. FL ble invitert inn i Levende Skog samarbeidet av skogsiden på den tiden da Levende Skog prosjektet var i ferd med å komme over på sertifiseringsform (1998). Morten Dåsnes representerte FL fra oppstarten, etter hvert overtok Lise-Berit Lian.

Etter enigheten i 2006 skjøv man noen utfordrende punkter foran seg. Man var enig om at man var uenig, og man skulle jobbe for å finne løsninger og øke kunnskapsgrunnlaget. Samtidig ventet man på myndighetens avklaringer i forhold til forskriftene til Naturmangfoldloven. Det var først og fremst fremmede treslag som var en utfordring.

D: Uenigheten gikk jo både på treslag som ikke vokser naturlig i Norge, men også på gran i de deler av landet hvor ikke gran vokser naturlig. Der lå det en ulik oppfatning av hvordan du skulle se på grana.

5.3.1 BVO

Utfordringene knyttet til BVO blir ikke trukket frem som betydningsfulle for bruddet i Levende Skog Samarbeidet.

5.3.2 FSC

I FSC prosessen var Oddvar Rollstad, styremedlem i Oslo og Omland Friluftsråd, den som representerte FL sine interesser. Prosessen knyttet til utviklingen av en nasjonal FSC standard er krevende, og det var vanskelig å skaffe ressurser nok. Hvis en ressurs hadde vært engasjert til å arbeide med prosessen, kunne man antagelig kommet lenger i dette arbeidet.

Innledningsvis var det snakk om at skogsiden kunne akseptere strengere krav i FSC enn i Levende Skog, fordi FSC standarden var frivillig. Dette skjedde ikke, og de to standardene ble ganske like.

I: Ville det vært bedre for friluftslivet dersom mer av norsk skog var FSC sertifisert?

D: Vi har vært mest opptatt av Levende Skog som i praksis gjelder alt skogareal. Det å ha noen lommer som er «perfekte» og gi blaffen i resten, det ville vært helt feil fra vår side. Vi tenker at det er det store skogbildet og de allmenne reglene som skal gjelde i norsk skog som er viktigst.

Utfordringene knyttet til FSC blir ikke trukket frem som betydningsfulle for bruddet i Levende Skog Samarbeidet.

5.3.3 Fremmede treslag

Endring av landskapet, redusert fremkommelighet og opplevelseskvalitet er effekter av tilplanting som oppfattes som negative av friluftslivet. I tillegg kan spredning fra plantefeltene representere en trussel ved å gi endringer i verdifullt kystlandskap. For friluftslivets del var

bruken av utenlandske treslag et stort problem, men også granplantinger gir fremtredende effekter i landskapsbildet.

D: Dette har noe med omfang å gjøre, og det har noe med hvordan du gjør, og hvilke landskapstilpasninger du gjør. Fra friluftslivet sin side så ville en ikke stått hardt på et absolutt nei til all granplanting på Vestlandet eller i nye områder. Men samtidig så er det områder som en er veldig klar på at ikke skal tilplantes med gran.

Samtidig som forhandlingene i Rådet pågikk, ble det i et Vestlandsprosjekt som var ekstremt offensivt på planting, annonsert at nærmest hele Vestlandet skulle plantes til med gran.

D: Og du hørte, og så liksom at en del ledende innenfor skogbruket støttet opp om under dette. Og det er klart at det ble et skremmebilde som også gjorde at man måtte markere med å sette foten ned.

De annonserte planene hadde innvirkning på Rådsmedlemmenes oppfatning av problemet. I tillegg var Landbruksdepartementet utydelige i forhold til dette. Noen på skogsiden brukte klimameldinger og indikasjoner på økt planting for alt det var verdt, ettersom det var forenelig annen argumentasjon fra skogsiden.

5.3.4 Årsakene til bruddet

En ulik oppfatning av hvordan man skulle se på fremmede treslag, utenforstående aktører med ambisjoner om voldsom tilplanting, og utydelige landbruksmyndigheter er allerede nevnt som mulige bakenforliggende årsaker til bruddet.

I: Det ble gjort en relativt grundig konsekvensvurdering som alle skrev under på. Dette skulle brukes som faggrunnlag. -Hvorfor hjalp den dere ikke videre?

D: Det kan jo hende at den hjalp noe, men den hjalp tydeligvis ikke nok. Og det viser vel at det er ikke noen faglig fasit på hva som er riktig, det blir et skogpolitisk og miljøpolitisk spørsmål. Og der hadde en ulikt ståsted. Og igjen så var det problematisk at myndighetene ikke kom med sitt regelverk.

I: Både bærekraftforskriften og naturmangfoldloven kom før bruddet, og da hadde man jo fått en antydning på hvor myndighetene ville hen. Likevel kom man ikke videre?

D: Nei, og da kan du kanskje si at det var ikke aktuelt med brudd før myndighetene sitt kom, men når myndighetene sitt kom og en fortsatt på en måte ikke da klarte å bli enige så var den siste formelle knaggen for å vente eller å fortsette dialogen, den ble på en måte borte.

I: Var det i nærheten av å bevege seg mot en løsning? -Kom det noen forslag?

D: Ja, sånn som jeg husker så ble det jo fra miljøsidene, i flere runder, lagt frem forslag som skogsiden avviste. Og i forhandlinger så er det jo sånn at for hver gang så må du jo legge litt mere trykk på, også ble det sagt at dette er det siste vi har, og når det da kom nei på det så var på en måte konsekvensen brudd eller å på en måte si at 'vi mente ikke egentlig det vi sa likevel'. En hadde gått så mange runder og gått løpet ut med å true med at det blir brudd hvis ikke vi blir enige. Og inntrykket er vel at kanskje Skogeierforbundet spesielt ikke trodde det skulle komme til brudd likevel.

I: Hvor sto dere i spørsmålet om fremmede treslag?

B: Bildet i dette internasjonalt er at det er miljøsidene, skogsiden og sosial side, hvor sosial side på en måte er, selvfølgelig folk flest og friluftslivet, men det er jo mye arbeidstakere og det er urfolkproblematikk. Og med tanke på urfolkproblematikken så har jo de blitt spurt, men de har ikke ønsket mer enn å være litt orientert om dette. Så i Norge så har sosial side i veldig stor grad vært friluftslivsida. Det er jo en lang og god tradisjon i Norge for samarbeid mellom miljø- og friluftsansjoner, sånn at i praksis så var det jo like mye to parter hvor miljø og friluftsliv forhandlet med skogsiden, som at det var en trepartsbit. Men vi var opptatt av at vi hadde en selvstendig rolle her og at vi i noen sammenhenger kunne være på en måte brobyggere eller se noen omforente løsninger når det på en måte var spisset mellom de ulike sidene. Det å holde fast ved at det på en måte var tre parter gjorde at vi var i en friere stilling, men når det på en måte toppet seg i det siste så ble det sånn at fellesforbundet gikk med skogsiden, mens FRIFO og FL gikk med miljøsidene.

I: Så dere sto sammen med miljøsidene bak de siste forslagene til løsning som ble sendt til skogsiden?

D: Ja. Og i utålmodigheten med at det ikke kom noe tilbake igjen. Det ble bare sagt nei uten at det kom noe respons.

I: Kom ikke skogsiden med forslag?

D: Nei. Jeg følte at det lå bare fast på et nei, uten at de på en måte beveget seg i retning. Sånn husker jeg det.

*I: Det var et stort engasjement for å få dette til, og hvis man var enige på 24 punkter..
hvorfor falt det på et punkt?*

D: Fordi det var så avgjørende for... Jeg føler at miljøorganisasjonene kunne ikke med hevet hode gå ut å si at de hadde vært med på og undertegnet på at det var greit med så omfattende planting av fremmede treslag i Norge.

I: Kunne ikke skogsiden kommet dere i møte med å formulere et alternativ der det ikke var så omfattende da?

D: Det er jo det som er rart, og det får de jo svare for sjøl, men de var nok veldig nær det. Det er jo ikke veldig mange skogeiere på Vestlandet som er avhengige av å plante lutzgran. Men det er klart at for Skogeierforbundet så var det jo tungt å skulle slå hånda under et knippe av sine medlemmer. Men den store medlemsmassen betydde ikke dette noe, for NORSKOG og Statskog var nok villige til, men det er jo sånn at når det topper seg så må du, de valgte å stå samlet, men jeg tror nok det var ganske marginalt, så skogsiden kunne vel gitt litt på dette her, men hvor Skogeierforbundet da bestemte seg for å stå beinhardt på.

I: Sånn som jeg forsto det så var det mindre problematisk å fase ut utenlandske treslag, mens å gi et totalforbud mot bruk av norsk gran, var vanskeligere. -Var det sånn dere oppfattet det da?

D: Ja det stemmer med mitt inntrykk også.

5.3.5 Samarbeidet

Arbeidet i Rådet var preget av god dialog og et godt samarbeid, tatt i betraktning at man skulle forsvare ulike interesser.

D: I hovedsak så synes jeg det fungerte bra, og synes det er synd at ikke vi har det.

I: Man må jo ha lært mye om hverandre i denne prosessen?

D: Ja, men jeg tror det er som vi pratet om innledningsvis. Det er ulike fagtradisjoner og det er en mistenksomhet mot hverandre, og litt sånn mangel på respekt for det faglige ståstedet som de to grupperingene har innenfor miljø og innenfor skog. Det er vanskelig å si, men det kan virke som om man ikke på en måte tror at fagkunnskapen hos den andre er like mye verdt, eller god nok... Eksempelvis tok det lang tid før miljøsidene ville anerkjenne landskogtakseringen som en objektiv kilde til kunnskap. De oppfattet det nærmest som et partsinnlegg i starten, men så gjennom prosessen ble det akseptert som en unik kunnskapsbase

og en mulighet til å følge noen lange linjer i norsk skog. Så sann sett så er det et poeng det at når du møtes så skjer det som regel en tilnærming og en økt forståelse for den andre parten [...] Vi har opplevd at vi har fått mye goodwill fra skogsiden på de konkrete tingene vi har ønsket å få inn.

I: Vil du si at det dere fikk til i Levende Skog samarbeidet hadde stor betydning for friluftslivet?

D: Ja det var i alle fall viktig. Vi fikk på plass viktige prinsipper, og jeg føler jo også at det er et gjensidig og ganske god respekt og forståelse mellom friluftsliv og skogbruk.

5.3.6 Status nå

D: På frivillig basis så fikk du jo til å ivareta mere naturskog gjennom det enn (det) myndighetene hadde gjort med naturvernloven i barskogsreservater gjennom årtier. Så jeg mener at det var store ting som ble avtalt gjennom Levende Skog som på en måte ivaretok friluftsliv og ikke minst naturmangfold. Men basisen ligger der jo fortsatt i den sertifiseringen som gjøres nå.

Selv om det er brudd i samarbeidsorganet som utviklet Levende Skog, brukes standarden fortsatt og er nå knyttet til PEFC. På 90-tallet var det et behov for å forankre standarden hos friluftsliv og miljøorganisasjonene. Årsaken til at det i dag lar seg gjøre å kjøre ordningen uten denne forankringen mener Morten Dåsnes har sin forklaring i at det antagelig var større et større forbruker press på 90- tallet, kombinert med at standarden nå er godkjent i det internasjonale PEFC systemet.

I: Var det noen som vant eller tapte på bruddet?

D: Det naturlige er å si at vi tapte vel alle på det. Men tapet har vært til å leve med også. Det har ikke blitt et dramatisk tap for noen. Ikke for skogsiden, de har kommet seg videre, og sann sett så har heller ikke miljøsidens tap veldig mye. Men du blir jo ikke noen vinner av et brudd [...] Det er nok ikke så mange helt konkrete saker å peke på, men det er jo noe med den kontakten som er verdifull.

5.4 Christian Pedersen – (WWF)

Det var naturlig at WWF ville delta i samarbeidet for Levende Skog med bakgrunn i at de ønsker å samarbeide med næringen for å komme frem til gode miljøløsninger. Christian

Pedersen var deres representant i Rådet for Levende skog fra 2006-2010. Han har siden 2010 jobbet ved Norsk institutt for Skog og Landskap. Under revisjonen i 2006 var noen punkter spesielt utfordrende, og det ble lagt til protokoll-tilførsler på følgende: Det skulle utvikles en nasjonal FSC standard. Det skulle utredes hvorvidt kravet til 5 % avsetting av BVO oppfylles, og mulighetene for kartfesting av disse områdene skulle utredes. I tillegg ble det definert at kravpunktet for skogreising og treslags-skifte skulle revideres i løpet av de to kommende årene.

5.4.1 BVO

Miljøsidene gikk med på at kravpunktet for biologisk viktige områder etter 2006 skulle utredes, hvilket vitnet om at de var svært opptatt av å beholde enigheten. Samtidig var det viktig for dem å følge utredningens faktiske formål, som var å utarbeide en metode for kartfesting og avsetting av 5 % BVO på eiendomsnivå.

Utredningen viste at det på fylkesnivå var mange elementer i skogen som bidro til oppfyllelse av kravet til 5 % avsetting, for eksempel kunne kantsoner inngå i arealet. Med bakgrunn i dette er det lite nyttig å ha statistikk på fylkesnivå.

P: Det var vanskelig å måle disse effektene fordi for det første så var det ikke kartfestet noen områder så det var ikke mulig å gå ut å sjekke. Det var et stort problem. Det var ikke mulig å se hva som skjer med disse områdene, blir de hogd eller blir de ikke hogd, og hvordan ser de ut, for vi vet ikke hvor de er. Ingen behøver å fortelle hvor de har satt av sine 5 %. Samtidig var det en lang liste av skogtyper som kunne inngå, men ingen klare retningslinjer for hvordan representativitet skulle sikres. I prinsippet kunne man avsette 5 % kantsoner og allikevel oppnå kravet.

I: Opplevde dere at kartfesting var vanskelig fordi det er krevende, eller var det rett og slett fordi de ikke ville?

P: De ville ikke. Og de brukte mange vikarierende argumenter for det.

5.4.2 FSC

Det var i hovedsak organisasjonene som hadde deltatt i Levende Skog samarbeidet som etter 2006 var deltagende i FSC prosessen. Naturvernforbundet var ikke med i Levende Skog på det tidspunktet, men gikk inn i FSC arbeidet. De hadde problemer med at var man blitt enige om at utviklingen av en FSC standard skulle basere seg på Levende Skog, før de kom med i samarbeidet. Arbeidet ble igangsatt og var ofte relevant for begge ordningene selv om det helt

konkret var FSC som var under utvikling i perioden, mens Rådet og AU i Levende skog forvaltet standarden fram til neste revisjon.

P: Det var på en måte i praksis også en revideringsprosess sånn av Levende Skog, fordi vi tok opp temaer og potensielle løsninger som også var relevante for den fremtidige Levende skog revisjonen. Dermed så vi på løsninger der vi muligens kunne få til en løsning hvor det var et krav i FSC, men ikke i Levende Skog. Sånn at mye av det vi ikke fikk til i Levende Skog og som miljøbevegelsen og friluftsansjonerne ikke var fornøyd med i Levende skog kunne kreves som en del av FSC. Men der mente skognæringen at det ble problematisk fordi man da fikk en nivåforskjell mellom de to standardene hvor det ble en nivå 1 og nivå 2 standard og dermed konkurranseforskyvende. Og da dro jo dette her ut ikke sant, for vi var plutselig ikke enige om hva det var vi hadde blitt enige om.

Partene har gjennomgående hatt ulik innstilling til dette ved at skogsiden ville lage en standard som bare var akkurat god nok, mens miljøsidens ville utvikle en standard som var virkelig god nok for verdiene som finnes i skogen. Likevel kom de nær en løsning, også for BVO, men så oppsto fremmede treslag som et svært vanskelig punkt også i FSC.

P: Der var det helt stopp. Der ville ikke skognæringa vike. De ønsket mulighetene for å plante fremmede treslag.

5.4.3 Fremmede treslag

Det var i hovedsak bruken av utenlandske treslag miljøsidens var negative til. Bekymringen var forbundet med de økologiske konsekvensene plantingens ville ha medført, og faren for spredning. Med bakgrunn i dette, og som følge av enigheten fra 2006, var det uaktuelt for miljøorganisasjonene å gå med på nyplanting av utenlandske treslag. Til tross for at det var en del av enigheten i 2006 at standarden skulle revideres med sikte på vesentlig redusert bruk, eventuelt utfasing av utenlandske treslag, la WWF og SABIMA frem et forslag der man kunne fortsette bruk der utenlandske treslag allerede var plantet, så lenge spredning ble forhindret. Dette forslaget ble fremlagt som en konsekvens av at skogsiden hadde gått noe tilbake på enigheten fra 2006, og at man ikke kom videre i forhandlingene.

P: Vi sa at hør her; 'vi kommer ikke noen vei med dette, og da ble det fremmet et forslag fra miljøsidens om at hvis du hogger sitka som står der, og planter sitka så er det greit, det arealet er sitkaareal, jordsmonnet er totalt endret og miljøverdiene er lave, men det skal ikke spre seg. Men det kunne ikke skogbruket akseptere [...] I praksis så er det forbudt å bruke fremmede

treslag. Det var det som ble sagt av Miljøverndepartementet. At det er forbudt pr definisjon, men vi må lage en forskrift for det har med juletreproduksjon og sånne ting å gjøre.

I: Hadde skogsiden noen forslag til løsning da? Loven hadde jo kommet, og det sto at vi ikke skal bruke utenlandske treslag...

P: De mente at det var ivaretatt i Naturmangfoldloven og at det, som du også sa, at det var en nedgang i plantingen av fremmede treslag, så det var ikke noe tema, det forsvinner av seg selv, og det blir ikke et stort problem.

I: Men hvis de hadde akseptert loven og ikke så på det som et stort problem, hvorfor gikk det da ikke an å bli enige?

P: Nettopp det var problemet. [De]ville ikke pålegge noen å hindre spredning, og hvorfor sette krav til alt? Det mente det ville bli så arbeidskrevende og fordyrende.

Selv om Naturmangfoldloven setter strenge restriksjoner for bruk av utenlandske treslag kan dispensasjon gis. Ettersom forskriften til loven ikke hadde kommet på det tidspunktet, var det usikkert hva denne dispensasjonsmuligheten innebar. På bakgrunn av dette ble det viktig for miljøsidens å formulere tekst for bruken av utenlandske treslag, selv om skogsiden argumenterte med at det ikke var nødvendig.

P: Det viser seg jo nå at det var jo bra at vi ikke aksepterte fremmede treslag, for nå har det jo endret seg, nå kjøres det jo klimaskog argumenter

I: Kan det ikke like gjerne være norsk gran som sitka?

P: Ikke i kystkommunene for der vil ikke norsk gran ha de samme produksjonsmulighetene.

I: Men det er jo ikke lov å bruke utenlandske treslag...

P: Men det ser jo ut som at det skal gis dispensasjoner, skogreising og fortetting [...] Selv om det finnes gran på Vestlandet allerede er det hovedsakelig sitka som vil gi god nok produksjon.

I spørsmålet om norsk gran er miljøsidens tydelige på at arten ikke har naturlig spredning over fjellet, og at det vil ta flere hundre år før den etablerer seg skikkelig langs kysten. Å føre grana over vil gi en rask og brutal negativ endring av økosystemene og i landskapet på Vestlandet og i Nord-Norge. Det er et irreversibelt inngrep som vil endre norsk natur for alltid.

P: Tanken til WWF og SABIMA på den tiden var at vi ikke ønsket å være med på å endre norsk natur i det hele tatt. Konsekvensene for miljøverdiene var irreversible, mens konsekvensene for skogbruket ikke var det. Og det det gikk på var at hvis skogbruket plantet fremmede treslag så fikk de bare ikke et miljøstempel. For miljøsidene har jo som oppgave å ivareta stedegen natur og ved å gå med på noe sånt så går vi med på å si at stedegen natur skal bort.

5.4.4 Årsakene til bruddet

I 2010 var man to år på overtid i forhold til den egentlige planen om å se nærmere på de utfordrende punktene. De skulle vært revidert i løpet av to år etter enigheten i 2006. BVO var et vanskelig punkt å enes om, og også FSC prosessen hadde vært utfordrende da man ikke så ut til å få en enighet om nivået på kravpunktene. Man kom stadig vekk ikke videre med problemstillingen rundt fremmede treslag. Det førte til at ledelsen i organisasjonene kom med krav om at forhandlerne nå måtte komme i mål. Mange hadde jobbet med dette i lang tid og organisasjonene kunne ikke avse ressurser til en prosess som ikke lenger beveget seg fremover. I tillegg ble situasjonen vanskeligere som følge av Kystskogbrukets utspill og de politiske ambisjonene om skogplanting som et klimatiltak.

P: Kystskogbruket drev massive kampanjer og ga inntrykk av det her var omfattende prosjekter med stor oppslutning, men det viser seg jo at Kystskogbruket er bare en liten gruppe skogeiere som ønsker en massiv skogreising og fremmede treslag. Men de ga inntrykk av at dette hadde en bred oppslutning. Man glemte at uavhengig av hva som skjer politisk så skulle forhandlingene rundt FSC og Levende skog føre til en enighet uavhengig av lovverk og forskrifter [...] Og det var det vi prøvde å si hele tiden at 'dette her hjelper ikke, vi vil ikke ha fremmede treslag'.

I: Når du her sier fremmede treslag, inkluderer du da norsk gran også?

P: Ja det gjorde jo det, miljøbevegelsen mente at også norsk gran var fremmed på Vestlandet. WWF og SABIMA ville ikke ha det over på Vestlandet.

I: Politisk ble det gitt indikasjoner på at det skulle skogreises på Vestlandet og i Nord-Norge som et klimatiltak. Og det står i Naturmangfoldloven at man ikke skal bruke utenlandske treslag uten tillatelse. Det betyr at skogsiden ville fått et kjempeproblem dersom de hadde gått med på å ikke nyplante gran på Vestlandet. Var det vanskelig for miljøsidene å forstå?

P: Nei selvfølgelig ikke. Men nok en gang så er det slik at miljøsertifisering av skog ikke kan være bundet av lovverket og politiske mål. Så det er i utgangspunktet ikke noe man kan ta hensyn til.

I 2010 hadde Rådet arbeidet med dette i fire år. Til tross for at alle parter hadde lagt ned mye tid og ressurser i arbeidet, og at det på mange måter nærmet seg en løsning, kom organisasjonene likevel ikke i mål. Miljøsidene hadde senket kravene på flere saker som var viktige for dem for å komme skogsiden i møte, og de fikk etter hvert en opplevelse av at det ikke lenger var progresjon i arbeidet samtidig som de gav seg på mange viktige punkter. På bakgrunn av dette ble det vanskelig å avse mer ressurser til arbeidet med skogstandardene.

P: Vi kom til enden av veien og måtte ta en avgjørelse. Det var sjefene som satte ned foten, ikke de som satt i Rådet. 'Vi skulle revidere, det har ikke blitt gjort, og dette koster penger'. [Så] da sa sjefene at 'nok er nok, det her kan vi ikke å være med på mer, vi føler at målsetningene ikke har blitt oppfylt ut i fra den enigheten vi hadde i 2006' [...] Og friluftssiden var jo fullstendig motstander av sitka uansett, så der gikk faktisk miljøbevegelsen skognæringen mer i møte enn det friluftsgeselskapene gjorde.

I: Tror du det har med makt å gjøre?

P: Nei, jeg tror ikke det har så mye med makt å gjøre, det dreier seg om prinsipielle forskjeller. Man tenker på hva ens organisasjons oppgave er. Og da får man jo de tre forskjellige kamrene som har hver sine oppgaver som de må ivareta.

5.4.5 Samarbeidet

Samarbeidet i Rådet var godt og det var preget av konstruktive diskusjoner og god dialog. Partene hadde forståelse for hverandres utgangspunkt, ståsted og utfordringer.

P: Men vi representerte jo mange og var ikke der som privatpersoner. Vi representerte jo noen og de sitter jo bak oss og sier at 'du nå har vi brukt.., se på timeforbruket og pengene som er investert i dette her. Skjer det noe?'. Men det er kanskje fordi samarbeidet og tonen i Rådet og FSC som gjorde at dette tok såpass mange år. Vi opplevde hverandre som konstruktive

personer og oppnådde stor respekt for hverandre. Derfor var det hele tiden håp om løsning og vi ville ikke gi opp dette.

Da det kom til konflikt våren 2010 gikk Fellesforbundet til skogsiden, mens FL og FRIFO gikk til miljø. Det sosiale kammeret ble splittet, og den opprinnelige strukturen bestående av tre kamre var ikke lenger intakt. Dermed var det to parter som sto mot hverandre i konflikten.

5.4.6 Status nå

Etter bruddet var det viktig for miljøorganisasjonene å formidle at ettersom de ikke hadde fått gjennomslag for sine viktigste saker, kunne de ikke lenger kvalitetssikre Levende Skog fordi miljønivået var for dårlig.

P: Det er synd at det kom til brudd, det var ingen som ønsket det. Man hadde jobbet mye med det over lang tid og fikk et personlig forhold til det. Et brudd er dramatisk, men når man ser at man ikke kommer lenger så må man jo være profesjonell i situasjonen.

Antagelig er årsaken til at skogbruket ikke lenger har behov for å forankre miljøstandarden hos miljø- og friluftorganisasjonene festet i at standarden fortsatt er godkjent i PEFC systemet. Det ble ingen reaksjon fra markedet som følge av bruddet, ettersom mange anser PEFC systemet for godt nok

I: Hadde dere trodd at det kom til å bli annerledes, at markedet syntes bruddet var mer problematisk enn det det ble?

P: Vi trodde nok kanskje konsekvensene skulle bli større, [Men] PEFC hadde anerkjent den, og de valgte å ikke oppheve godkjennelsen, det viser at PEFC har en lavere standard for miljøkvalitet. Hadde en part i trekammersystemet gått ut i FSC så ville den ikke blitt godkjent i neste runde. Det er derfor bruddet ikke har fått de konsekvensene som det kunne ha fått.

Når det er henvist til Levende Skog standarden i lovverket blir det naturlig å se til den miljøstandarden skogbruket benytter, herunder PEFC, og den er identisk med Levende Skog standarden. Men når lovverket henviser til en frivillig sertifiseringsordning er det problematisk.

P: Hvis lovverket henviser til en sertifiseringsordning som er frivillig så er det problematisk fordi all den tid de skogeierne som ikke ønsker å være medlem av Levende Skog sertifisering, eller FSC eller MSC, så blir de «fritatt» fra lovverket ettersom forskrifter henviser til sertifisering. Det viser jo hvilken posisjon Levende Skog fikk, og det var nok

derfor det ble såpass mye hurlumhei når det blei brudd. Både miljøvernministeren og landbruksministeren gikk ut og sa det her var tragisk. Om det er fordi at de følte at 'å nei, nå må vi gjøre om på alt det vi har skrevet' eller om de oppriktig mente det er usikkert.

5.5 Christian Steel - SABIMA

Motivert av det å kunne bidra til å forbedre miljøinnsatsen i skogbruket gikk SABIMA inn i Levende Skog samarbeidet rundt år 2000. Det var fra oppstarten daværende daglig leder Rune Aanderaa som arbeidet med dette. Christian Steel begynte i SABIMA i 2001 og overtok som deres representant i Levende Skog fra 2005 og satt følgelig også i Rådet for Levende Skog. I 2006 var de mest utfordrende punktene fremmede treslag og kartfesting av nøkkelbiotoper. Det holdt på å gå til brudd på disse punktene allerede i 2006, men de kom videre ved at man som en del av enigheten protokollførte at man skulle se nærmere på dette. Det skulle etableres et prosjekt der en skulle se på alternative måter å dokumentere nøkkelbiotoper, og det ble definert at man skulle ta sikte på og sterkt redusere - eventuelt fase ut - bruken av utenlandske treslag.

5.5.1 BVO

Som følge av forpliktelsen fra 2006 hadde Skogeierforbundet et stort prosjekt på BVO, der de involverte mange av sine andelslag i det å finne alternative løsninger til dokumentasjon av nøkkelbiotopene. Christian Steel forklarer at det førte til en mengde arbeid som ikke bidro til at de kom videre.

S: Vi må ha nøkkelbiotoper av høy kvalitet som er kartfestet slik at vi kan vite hvor de er. Det beste på hver eiendom må plukkes ut, og så må man få supplert med restaureringsbiotoper slik at man når fem prosent på et eller annet nivå.

Ut over problemene med kartfesting beskrives den såkalte «statistikk-metoden», eller del C under kravpunkt 4, som problematisk. Etter metoden tillates det at flere kan gå sammen for å oppnå kravet om 5 prosent BVO, eller man vurderer statistikk på fylkesnivå, og dermed er det mulig å unngå kravet om fem prosent avsetting til BVO på eiendomsnivå.

I: Hvorfor gikk dere med på den formuleringen?

S: Det var ikke en formulering vi ønsket, men vi gikk med på det for å være imøtekommende og få en løsning – og under den klare forutsetning gjennom protokolltilførselen i 2006 at systemet skulle sees nærmere på.

I: Kom dere nærmere en løsning på dette i FSC standarden?

S: Ja, det var ikke noe problem. I FSC kommer man ikke utenom forpliktelser på eiendomsnivå. Vi har hele tiden ment at statistiske metoder på fylkesnivå har liten verdi for å stille krav til grunneierbasert skogbruk.

5.5.2 FSC

FSC standarden blir ikke nevnt som en årsak til bruddet, og forholdet mellom FSC og Levende Skog var ikke spesielt vanskelig for SABIMA. De så på det som uproblematisk å leve med to ordninger side om side. Men det blir kommentert at det var andre organisasjoner som hadde mer bestemte oppfatninger av dette. Blant annet var WWF mer opptatt av FSC enn de andre, og Skogeierforbundet skeptiske til at dette skulle bli «nivå 1» og «nivå 2» standarder.

S: Vi var opptatt av Levende Skog, og er opptatt av PEFC, fordi vi ser at det er en veldig etablert ordning i Norge, som er et langstrakt land med mange små skogeiere. Det systemet er de vant til og det fungerer, og PEFC er det viktigste systemet for mange i Norge. BVO var som sagt aldri et vanskelig tema i FSC, mens fremmede treslag har vært vanskelig både i FSC og PEFC.

5.5.3 Fremmede treslag

Det var i utgangspunktet svært få som var interessert i skogplanting. Planteantallet var lavt på det tidspunktet og forslaget som var lagt frem da det ble brudd, var å fortsette bruken av utenlandske treslag på dagens nivå.

S: Det var ikke snakk om og kutte planting ut. Så jeg mener jo at sammenliknet med protokollen fra 2006 hvor vi forpliktet oss til å skulle, 'sterkt redusere eller fase ut', så ga vi oss faktisk ganske kraftig på det med å si at 'okay, dere kan fortsette på dagens nivå'.

Skogeierorganisasjonene var imidlertid ikke med på det, og det var vanskelig for miljøorganisasjonene å se at det skulle være et problem å fortsette bruken av utenlandske treslag til det som var dagens nivå.

S: Vi ba dem jo ikke engang om å kutte det ut, det som var kravet var at de skulle kunne fortsette på dagens nivå. Men så sa landbruks- og matminister Lars Peder Brekk og andre at nå skal vi plante fem millioner dekar, som ville være en tredobling av det vi *totalt* hadde plantet gjennom hundre år!

Begrepet fremmede treslag omfatter både utenlandske treslag og norsk gran når det gjelder forholdene langs kysten. Men det var konflikten rundt bruk av de utenlandske treslagene som var utslagsgivende for bruddet. SABIMA var heller ikke positive til bruk av norsk gran langs kysten, men det spørsmålet ble ikke realitetsbehandlet i Levende Skog. I FSC derimot ble norsk gran tatt opp, ettersom det først og fremst var FSC som måtte slutføres.

S: Vi var ikke inne i noen revisjonsprosess for Levende Skog. Men skogeierne ønska et signal om hvilke konsekvenser dette ville få for Levende Skog, så vi måtte si noe om det. Vi så for oss at en kunne videreføre bruken av norsk gran, men arealet med maksimalt 5 % og ta en del andre hensyn. Vi så for oss et løsere regime på norsk gran enn på utenlandske treslag.

Det påpekes at de negative økologiske konsekvensene av planting vil bli relativt like enten man benytter norsk gran eller utenlandske treslag. Norsk gran skiller seg likevel fra de utenlandske treslagene ved at den har naturlig spredning til Vestlandet og på sikt vil etablere seg der, men det vil være en veldig langsiktig prosess preget av en naturlig dynamikk som sannsynligvis ville gitt opphav til en blandingsskog. Fra et økologisk ståsted er ikke treslagsskifte i seg selv mer uheldig på Vestlandet enn andre steder i Norge. Men situasjonen langs kysten er spesiell ettersom grana ville blitt innført til et helt nytt landskap.

S: Det vil komme gran naturlig på Vestlandet gitt mange hundre år, men å fremskynde den suksessen veldig sånn som man gjør med den plantinga, det er vi skeptisk til.

I: Så oppsummert mente dere at man kunne opprettholde bruk av fremmede treslag på dagens nivå på Vestlandet, og da inkluderer fremmede treslag både utenlandske treslag og norsk gran?

S: Protokollen i 2006 omtalte bare utenlandske treslag, mens vi i 2010 diskuterte både utenlandske treslag og norsk gran. Begrepet «fremmede» treslag inneholder begge deler.

I: Det er interessant at man ga utenlandske treslag den posisjonen når det ble så lite brukt..

S: Jeg tror de fleste som deltok aktivt i Levende Skog-samarbeidet synes det var både rart og synd at noe så marginalt for skognæringen fikk så stor betydning. Det er også forbausende få

som er klar over at vi i 2010 faktisk gikk med på å videreføre plantingen på samme nivå. Mange sier at vi ville forby det, og at det var umulig å gå med på, men det stemmer ikke.

Det framkommer at Vestlandet totalt sett utgjør en forsvinnende liten andel av skogøkonomien i Norge, og at det ikke er mange skogeiere på Vestlandet som er interessert i å plante. Etter det Christan Steel oppfattet var det noen få mennesker som bidro til at det ble laget et stort problem ut av situasjonen.

S: Det er et veldig lite antall mennesker som velta hele samarbeidet. Det er min vurdering av det.

I: Var det litt sånn at til slutt så falt dette på prinsipp?

S: Ja det kan du godt si. Vi mener protokollen fra 2006 var ganske klar. Vi hadde en enighet om at vi skulle utrede dette nærmere, som vi gjorde, med sikte på og sterkt redusere eller fase ut. Skogeierne likte ikke formuleringen. Det var med et nødsrik at vi fikk det inn. Men hvis ikke, så hadde det blitt brudd da allerede i 2006. Jeg synes det er vanskelig å komme seg unna det, objektivt sett. Det står svart på hvitt at utenlandske treslag skulle «sterkt reduseres eller fases ut», og til tross for at forslaget i 2010 gikk på å videreføre datidens nivå, så ville de ikke gå med på det. Det var en mildere versjon enn det protokollen sa til og med.

5.5.4 Årsakene til bruddet

Kravet til kartfesting av BVO ble ikke imøtekommet av skogsiden, og dette var et ikke avklart konfliktpunkt selv om det ikke direkte ledet til bruddet. Konflikten rundt skogreising og treslagsskifte var hovedårsaken til at man ikke kom i mål med forhandlingene. Helt konkret var det bruken av utenlandske treslag langs kysten det sto om. Enigheten fra 2006 var klar, og det var uaktuelt for miljøsidens å godkjenne bruk av utenlandske treslag, da det ville fått store uheldige konsekvenser økologisk sett. Likevel gikk miljøsidens forslag ut på å opprettholde dagens bruk av utenlandske treslag, til tross for at det er definert i Naturmangfoldloven at man ikke skal benytte fremmede treslag. Kystskogbrukets store ambisjoner for skogreising på Vestlandet bidro til å komplisere forhandlingene. Norsk gran ble ikke tatt opp som et eget tema, men skogsiden ønsket at det i forslagene ble definert noe angående det spørsmålet også. Da forhandlingene gikk inn i den siste perioden skjedde det flere ting som hadde betydning for at det i juni 2010 kom til et brudd.

S: Mye av komplikasjonene med fremmede treslag skyldes at myndighetene, landbrukspolitikkerne, kludra det til ved å skape håp og forventninger om at det skal plantes

fem millioner dekar med fremmede treslag. Dette har nok medført at skogeierne sier at 'da kan ikke vi gå med på en løsning hvor vi begrenser dette'. En privat sertifiseringsordning skal jo være bedre enn lovverket, men dette har gjort det vanskeligere. Langt på vei er det Lars Peder Brekk og andre politikere som pushet skogplanting og gjorde at det ble vanskelig.

Slitasje knyttet til arbeidet med Levende Skog kan også ha vært en medvirkende årsak til at forhandlingene ble vanskeligere. Mange hadde vært med i Levende Skog-samarbeidet lenge, og flere av de samme personene som var representanter der, satt også i arbeidsgruppen for FSC. Til sammen var det blitt avholdt kanskje over hundre møter. Etter det Christian Steel erfarte, kunne det antagelig vært lurt å fornye situasjonen med nye representanter som deltagere i miljøstandardarbeidet.

I 2010, da fremmede treslag var et hovedtema, var friluftsforslagene vel så tydelig på et nei til skogreising og treslagsskifte som miljøsidene. Dermed sto de fire miljø- og friluftsforslagene på samme side i sine handlinger og bak sine krav til skogeier-organiseringene våren 2010.

I: Hva var det som skjedde akkurat da det ble brudd?

S: Vi hadde fremmet konkrete forslag til hvordan vi mente standardteksten burde se ut. Det forelå ikke noe alternativ fra skogsiden, og i og med at vi var langt på overtid i henhold til enigheten fra 2006 sa vi at vi måtte ha en enighet innen 1. juli 2010. Skogsiden godtok ikke vårt forslag og kom ikke med noe motforslag, så da var det brudd.

5.5.5 Samarbeidet

Samarbeidet i Rådet ble opplevd som godt og utdannende.

S: Jeg synes det absolutt var en dannelse i det å være med på det. Jeg opplevde at jeg lærte mye av det.

I: Det må jo ha vært fint å være med å være med, og føle at en var på vei et sted?

S: Selvfølgelig. Det var jo derfor vi var med, for vi tenkte at vi var på vei. Men det var også derfor det ble brudd, når vi på et av de viktigste områdene så var vi ikke lenger på vei.

5.5.6 Status nå

Christian Steel mener det er uheldig at utviklingen av miljøstandarder nå skjer uten samarbeid og dynamikk. Eksempelvis var ikke døde trær et tema frem mot revisjonen i 2006, og ettersom ingen var interessert i dem ble de stående igjen. Kravene for livsløpstrær definerer

ikke tydelig hva som skal settes igjen, og i dag blir mer død ved enn den gang, tatt ut som energivirke. Etter miljøorganisasjonenes oppfatning har det blitt en forverring på dette punktet. Det vises til Riksrevisjonens rapport om bærekraftig utvikling i skogbruket, hvor de har vurdert det som uheldig at LMD støtter seg til en sertifiseringsordning som ikke lenger er preget av dynamikk og utvikling.

S: Vi mener også at landbruksmyndighetene langt på vei har abdisert i skogforvaltningen. Den private miljøsertifiseringen har på mange måter blitt en sovepute for landbruksmyndighetene.

Etter bruddet inviterte daværende Landbruks- og matminister Lars Peder Brekk partene i Levende Skog til et møte med tung tilstedeværelse fra departementet. Her ble partene oppfordret til å ta opp igjen samarbeidet.

S: Hvis ikke så måtte departementet se på bærekraftforskriften, det sa han veldig tydelig i det møtet. Men det er jo bare tomme ord, for det har jo ikke skjedd noe som helst med bærekraftforskriften siden da, altså 2010.

Grunnen til at det ikke har kommet reaksjoner i ettertid kan ha sitt opphav i at bruddet ikke fikk de konsekvensene som de kanskje trodde det kom til å få.

S: Det har gått det ene halvåret etter det andre, og skognæring og landbruksmyndigheter har vel prøvd å sitte stille i båten. Så lenge de opplever at det går ganske greit, er vel ikke motivasjonen for å starte opp igjen med, eller trykke på for, samarbeid om sertifisering spesielt stor.

5.6 Erling Bergsaker - NORSKOG

NORSKOG er en medlemsorganisasjon for skogeiere som ønsker å stå litt friere i tømmermarkedet. Deres strategi er at de ønsker en aktiv eier som er i stand til å løse flere oppgaver selv. NORSKOG valgte å delta i utviklingen av Levende Skog da styret og administrasjonen følte det var fornuftig i forhold til markedstilpasningen fremover, samt at de hadde støtte til dette fra sine dominerende medlemmer. Erling Bergsaker har vært deres representant i Levende Skog samarbeidet siden oppstarten.

B: De fleste ser på det slik at det er viktig å drive en eiendom slik at du får trygg avsetning for tømmeret, og få minst mulig politisk støy omkring det man driver med, og at man ser

sertifisering i denne sammenheng, for å redusere politisk støy, og styrke innholdet i eiendomsretten i kraft av at man tar det eieransvaret som samfunnet forventer.

5.6.1 BVO

Biologisk viktige områder var et utfordrende punkt, og kravpunktet bærer preg av at man har skrevet seg ut av en vanskelig forhandlingssituasjon. I enigheten fra 2006 lå det inne en forpliktelse om at det skulle gjøres en utredning på mulighetene for kartfesting av de biologisk viktige områdene, hvilket ble gjennomført. Det var vanskelig for skogsiden å akseptere miljøsidens krav om kartfesting fordi det stiller større krav til eiendomsvis involvering.

B: Det er det praktiske, det å få det gjort for såpass små eiendommer, for den kartfestingen, det å registrere MiS, det kan du gjøre over større arealer, og det er en konkret jobb, og en kan gjennomføre, men det å gå fra MiS figurene og opp til 5 %, det krever mer eiendomsvis involvering. Det var den involveringen av eier der som ble sett på som en stor utfordring, i forhold til at det er såpass mange eiere det er snakk om.

I: Det ligger jo inne som et krav med 5 % BVO. Så det må jo gjøres... Hvorfor er da kartfestingen så vanskelig?

B: Det er så mange, det er reelt sett fordi det er så mange, man må sette seg ned med så mange å gjøre den jobben så derfor så er det løst nå gjennom den der, kall det statistikk-metoden som er beskrevet. Man sannsynliggjør at det er så mye areal som uansett vil bli liggende urørt, og med sannsynlige miljøverdier. Man har sannsynliggjort at for de fleste fylker så er det likevel så stor andel av arealet som ikke blir hogget, hvor det også er eldre skog, at man ser at man aksepterer at man ikke legger mye arbeide og krefter og ressurser i å kartfeste. Det er på en måte det som miljøsidens til slutt aksepterte.

Biologisk viktige områder var et utfordrende punkt, men var ikke en direkte årsak til bruddet.

5.6.2 FSC

Motivasjonen for å utarbeide en nasjonal standard for FSC sertifisering var den samme for NORSKOG som for Levende Skog samarbeidet, vurdert ut fra en markedsorientering.

B: Hvis markedet er villig til å betale for FSC sertifisering... Så kan man jo regne på det, og tilpasse seg det.

Levende skog standarden kunne ligge til grunn som et generelt krav for alle, mens FSC kunne være en ordning for de spesielt interesserte skogeierne. Det var nivåforskjell på disse to standardene ved at FSC skulle kreve en større grad av miljøtilpasning.

Arbeidet med FSC standarden ble ikke omtalt som en medvirkende årsak til bruddet.

5.6.3 Fremmede treslag

Bruken av fremmede treslag til skogreising langs kysten, fra Nord-Vestlandet og oppover, var konfliktpunktet som førte til bruddet. Årsaken til at man ikke ble enige, ligger nok i noen grad i at man hadde en ulik oppfatning av stort problemet egentlige er.

B: Jeg har aldri vært, selv om jeg ikke er så veldig begeistret for en stor andel fremmede treslag, redd for at Norge skal bli kledd av fremmede treslag, det vil uansett være nokså lite. Jeg har inntrykk av at miljøbevegelsen så litt mer at var fare for at det kunne ta av i større grad [...] Det viktigste for oss i den diskusjonen var å sikre muligheten for å plante norsk gran på Vestlandet for de som ønsket det.

Forhandlingene kom i gang etter at konsekvensvurderingen for fremmede treslag var ferdigstilt og godkjent. Denne skulle benyttes som et grunnlag før de videre forhandlingene, men fikk imidlertid ikke stor betydning i den sammenheng.

B: Det er mulig at man var litt mer bundet opp i de grunnleggende politiske holdningene. Det er alltid en risiko ved sånne utredninger at de langt på vei blir oversett og at man er tilbake til de politiske grunnholdningene like fullt.

Videre kom forståelsen av hva fremmede treslag er opp som et tema. Er norsk gran et fremmed element på Vestlandet eller er det ikke? På deler av Vestlandet vokser ikke norsk gran naturlig ennå, men den vil spre seg dit.

B: Vi opplever på en måte at det bare er å fremskynde en naturlig utvikling, å akseptere norsk gran, samtidig som den helt klart representerer et økonomisk potensial på Vestlandet[...] Så vi ønsket ikke alt for strenge regler, og det blir litt solidaritetstenkning, for hovedtyngden av våre medlemmer er på Østlandet, og for dem er fremmede treslag en 'ikke greie', det er i tilfellet bare dårlig erfaring med contorta. Men for noen skogeiere på Vestlandet var det veldig viktig å fortsatt kunne plante noe fremmede treslag.

I: Hvis ikke det er så mange som er interessert i nyplanting, hvorfor kunne man ikke akseptere miljøsidens forslag om at man kunne fortsette planting der man allerede hadde gjort det?

B: Det som er litt dilemma er at hvis det da er noen få skogeiere, noen som kan tenke seg å satse litt mer på å utvikle eiendommen og plante gran. Så synes jeg det er tøft å nekte dem muligheten til å utvikle sin eiendom på det grunnlaget, når det totalt sett er en liten miljømessig, ulempe med det. Og på en måte ofre de få for de mange her, og med begrenset miljøverdi, det synes jeg er ganske tøft.

Det var ikke aktuelt å nekte planting generelt, men det var muligheter for å definere soner der planting ikke kunne gjennomføres, og soner der det kunne gjennomføres.

B: Strengt tatt så var det viktigste for oss å sikre muligheten for å plante norsk gran, og vi kunne akseptert nokså strenge regler på utenlandske treslag, men var ikke villige til å akseptere veldig strenge restriksjoner på norsk gran.

I: Hvordan skulle man kunne komme frem til en enighet? Du sier dere kanskje kunne kommet i mål på utenlandske treslag. Hva kunne dere akseptert, når det gjelder norsk gran på Vestlandet?

B: Ja altså, jeg tror ikke vi ville hatt veldig store begrensninger i å plante norsk gran på Vestlandet. Det tror jeg ikke det hadde vært noe stort behov for heller, uten at det hadde medført noen stor risiko for at hele Vestlandet hadde blitt gran grønt. Men man kan helt klart definere, og det la man jo opp til, definere en god del naturtyper som man ikke skulle ha treslagsskifter på. Og utover det mener jeg det bør være mulig med å plante norsk gran. Så kunne man heller hatt mye strammere retningslinjer for utenlandske treslag.

B: Jeg tror faktisk det hadde vært mulig, hvis det bare hadde dreid seg om de utenlandske treslagene så det sannsynligvis vært mulig å bli enig.

I: Hva var det da miljøsidens ønsket seg med tanke på norsk gran som gjorde det umulig å komme til enighet?

B: De var ikke villige til, slik jeg oppfatter det, for vi prøvde å få til den soneringen, og vi oppfattet at de var ikke helt villige til å gjøre den soneringen, mellom norsk gran og der hvor den ikke vokste naturlig på Vestlandet og utenlandske treslag.

5.6.4 Årsakene til bruddet

BVO og FSC skulle arbeides videre med etter enigheten i 2006, men var ikke direkte årsaker til bruddet. Fremmede treslag var punktet som ledet til at forhandlingene ble avsluttet.

Konflikten rundt spørsmålet har muligens sitt opphav i en ulik oppfattelse av hvor stort problemet egentlig er. Skogsiden kunne gått med på relativt strenge restriksjoner på utenlandske treslag, men ikke på norsk gran. Det var ikke et alternativ å frata skogeiere på Vestlandet muligheten til å utvikle eiendommen sin. De andre partene var lite villige til å gå inn på sontringen mellom de to.

B: Samtidige utspill fra enkelte talsmenn gjorde ikke saken noe bedre. De kom opp med forslag, eller prognoser, som var en del høyere enn dagens nivå, og høyere enn vi hadde fremstilt som sannsynlig når det gjaldt hva man tenkte seg at man skulle kunne dyrke av bartrær på Vestlandet og i Nordland.

B: Uansett hva vi lager av regler her, så blir ikke omfanget stort. Det var på en måte det vi hevdet, og som vi mener fortsatt, og miljøsidene var litt sånn 'kan vi tro på dette da?' Også kommer andre utspill med et nokså annerledes forslag. *–På samme tid ble også skogplanting som et klimatiltak brakt frem som et hett tema...* Det var også et poeng for oss å ikke lage standardbestemmelser som førte til at enkelte av de klimatiltakene som ble foreslått ikke skulle kunne gjennomføres.

I: Hvorfor kunne ikke miljøsidene gå med på bruk av fremmede treslag på Vestlandet når til det til og med er tillatt under FSC sertifiseringen i Sverige?

B: Det overrasket oss også at de var så tydelige... Vi syntes vi møtte en tøffere holdning her enn det vi hadde forventet må jeg si, og jeg innbiller meg at de har hatt sterke personer i sin organisasjon, som kanskje ikke nødvendigvis er de vi forhandlet med, som sa at dette må dere ikke akseptere, eller her må dere være tøffe, eller stå på krava eller et eller annet sånt noe. Og sånn er det jo selvfølgelig i skogbruket også, tillitsmennene fra Vestlandet og Nordland var veldig tydelige de og, på at dere må ikke frata oss muligheten til å drive fortsatt skogreising, ikke sant, -dette er viktig for oss.

I: Med tanke på tidsbruken.. Begynte det på et tidspunkt å bli nok?

B: På sett og vis, det er jo grenser for hvor mange møter vi kunne ha på det samme temaet uten å komme videre. Strengt tatt så var jo dette bare en form for time-out. [Men] jeg tror ikke at det var en vesentlig faktor for at det ble brudd... Snarere tvert i mot, vi ønsket absolutt ikke noe brudd. Vi synes at det er synd at det ble brudd og det mener jeg fortsatt.

I: Noen natur- og friluftsansjoner har uttalt at de kom med forslag til løsninger, men at de stadig ble møtt av avslag fra skogsiden...

B: Jeg vil ikke si det akkurat, for vi jobbet nokså mye med å formulere opp alternative forslag... Alle parter jobbet med å komme frem til ulike kompromissforslag, men de var likevel et stykke fra hverandre.

I: Hvilke tanker har du om ultimatumet miljø og friluft stilte?

B: I den prosessen så hadde begge laget sine forslag til hvordan dette kunne løses, og ingen part godtok motpartens forslag, og da kom man ikke lenger... Det er ikke riktig oppfatning å si at en part stilte et ultimatum og de andre måtte si ja eller nei til det. Det er ikke tvil om at det var to ulike forslag som ble presentert, for de fins jo. Ingen godtok den andre partens forslag, og da strandet det.

I: Vil du si at det var nærmest et prinsipp som det falt på? Skogsiden kunne bare ikke akseptere og forby planting av bartrær på Vestlandet?

B: Ja, det kunne vi ikke akseptere. Det ville blitt oppfattet som at våre, kan si, kolleger og eiere på Vestlandet nærmest blir latt i stikken, at de blir ofret, det kunne vi ikke.

5.6.5 Samarbeidet

Samarbeidet i Rådet var bra og personene som satt der kjente hverandre godt, på det personlige plan var det en god og gjensidig respekt.

I: Var det noen interessenmotsetninger mellom skog og friluft?

B: Jeg har i mer eller mindre hele Levende Skog arbeidet oppfattet friluft, i denne sammenhengen som i en litt sånn brobyggerrolle, litt mer i mellom. Sånn sett så var det på en måte kanskje litt synd at den harde diskusjonen kom akkurat på dette med fremmede treslag, for der er det til dels også ganske klare holdninger. Så på fremmede treslag så var de på samme linje som miljøsidens slik jeg oppfattet det.

5.6.6 Status nå

Bruddet stilte ikke skognæringen i Norge i noen dårligere eller annerledes posisjon enn mange andre land i Europa ettersom man fortsatt var PEFC sertifisert, og der er miljøsidens normalt ikke representert. Men det ville ha styrket ordningens troverdighet å kunne vise til at alle var enige.

B: De som selger tømmer har ikke registrert de store problemene, så det har fungert godt allikevel. Men man er nokså klar internt i bransjen på det er viktig at når man nå skal drifte dette videre uten miljøsidene så kan man ikke slakke av på kravene, tvert i mot, man må heller kompensere i utførelse for å opprettholde troverdigheten. For alt dreier seg om å ha troverdighet.

I: Var det noen som vant eller tapte på bruddet?

B: Miljøsertifisering etter bruddet har nok fungert bedre enn noen hadde sett for seg, det var nok en del som så for seg at bruddet ville føre til at miljøsertifisering ville opphøre i Norge, men det har jo ikke gjort.

Levende Skog standarden er nå godt implementert i norsk skogbruk, eksempelvis har entreprenørene kvalifiserte oppfatninger og kunnskap om praktisk bruk av standarden.

B: Det har skapt en forskjell

5.7 Rasmus Hansson (WWF)

Rasmus Hansson var generalsekretær i WWF Norge fra 2000-2012. Han satt ikke i Rådet for Levende Skog, men flere av respondentene har fortalt at Hansson var viktig i forhold til enigheten i 2006, og for miljøsidens strategi før bruddet i 2010. Hans bidrag omhandler denne perioden av Levende Skog samarbeidets historie (2006-2010).

Noe av grunnen til at det kom til et brudd i Levende Skog forhandlingene var hvor forskjellig de ulike partene tenkte om skogsertifisering. Miljøsidene var hele tiden ganske tydelige på at miljøstandarden er noe som utvikler seg.

H: Det jeg tror forårsaket bruddet var en forutsetning fra miljøsidene om at vi måtte komme videre, at dette avtaleverket måtte utvikle seg, og det har hele tiden vært en slags underliggende problemstilling ovenfor skogsiden. De har hatt en slags forventning om at man skulle gjøre en avtale så skulle man være ferdig med det, og så skulle det være sånn [...] Mer konkret forsøkte vi å få til en avklaring på FSC, BVO og fremmede treslag.

6.7.1 BVO

Kartfesting av BVO var svært viktig for miljøsidene, og på et tidspunkt i forhandlingene var det et veldig utfordrende punkt. Problemstillingen var at man ikke kunne vite hva som egentlig forgikk, da det ikke var krav til kartfesting av arealene som skulle settes av som

BVO. Det Hansson kaller for «den noe ulne bortskrivningen» i del C (statistikk-metoden som gir mulighet for at flere kan samles for å oppnå kravet til 5 % BVO), under kravpunktet for biologisk viktige områder, ble godtatt selv om det var til irritasjon for noen på miljøsidene.

H: Vi mente at vi kom videre og vi så vel for oss at det ville bli løst, og jeg tror som sagt at grunnen til at ikke det var et hovedpoeng i neste runde, var at det på mange måter siden da var blitt ivaretatt, ikke av skogeierne, for det var ingen innrømmelse fra skogeierne side, men det var en politisk beslutning som kom, litt fra en annen vinkel, og fiksa det. Skogeierne fortsatte å holde på sitt standpunkt om at dette var et slags inngrep i den private eiendomsretten, det å kreve en sånn kartfesting hos enkeltskogeiere, men så ble det i praksis lovpålagt. Det var grunnen til at dette punktet ikke ble et stort konfliktpunkt.

6.7.2 FSC

En av forutsetningene da det kom til en enighet i 2006 var at man skulle få på plass en nasjonal FSC standard. Det var et tydelig ønske fra miljøsidene om at det skulle være en nivåforskjell på Levende Skog og FSC, og selv om skogsidene innledningsvis var med på det, endret deres holdning til dette seg underveis. Spesielt var Skogeierforbundet negative til nivåforskjellen.

H: Jeg mener at det er klart at de på skogsidene som praktiserte den avtalen, de rygget litt tilbake på det, og det tekniske poenget deres var at de mente Levende Skog og FSC skulle være like.

Arbeidet med å utvikle en nasjonal FSC standard kom i gang, prosessen var imidlertid lang og tung. Utviklingen av en nasjonal FSC standard var forferdelig innviklet og byråkratisk, så utviklingsprosessen ble lang og krevende. Det kan ha ført til tretthet hos alle parter.

H: Så skjedde det som på en måte var det avgjørende, det var at Skogeierforbundet insisterte på, og det mener vi, var en ny ting, de insisterte på å linke FSC og Levende Skog. De sa at hvis vi skulle få en enighet om FSC så måtte vi også få med Levende Skog. Og deres strategi var sånn, grovt sett at det de ga bort i FSC, ville de ha igjen i Levende Skog, dessuten ville de ikke gå med på noen sånne opplagte krav innenfor FSC heller [...] Min oppfatning av det var at Skogeierforbundet av en eller annen grunn inntok en strategisk posisjon som de måtte vite at det var umulig for oss å gå med på, og det gjaldt jo da først og fremst fremmede treslag.

6.7.3 Fremmede treslag

Ettersom de var i gang med FSC, og lovverket på mange måter hadde løst konflikten om kartfesting av BVO, var det fremmede treslag og skogreising som sto igjen som et konfliktpunkt.

H: Jeg har aldri skjønt at det var noen god og nødvendig grunn for skogeierne til å være så kategoriske på ikke å gå med på våre krav der. Delvis fordi at kravene var jo på en måte ekstremt velkjente og åpenbare, delvis at det var fullstendig samsvar med naturmangfoldloven og generelt norsk lovverk. Og da til slutt at skogeierne burde skjønne at det ville være helt umulig for naturvernensiden å gå med på et avtaleverk som åpnet for fremmede treslag, nærmest i strid med norsk lov.

Skogeierne på sin side argumenterte med at bruken av utenlandske treslag var å regne som «småtteri». Dermed var alle enige om fakta, men tolket det helt motsatt. Med bakgrunn i det lave omfanget ville det ikke koste noe å kutte ut bruken av de utenlandske treslagene, men skogsiden argumenterte mot dette med at 'det er jo så lite at det gjør ikke noe'. Det var etter miljøsidens oppfatning helt feil med tanke på at disse treslagene har et stort spredningspotensiale. Miljøsidens kom med flere tilbud, der det blant annet, i en overgangsperiode, ble åpnet for bruk av utenlandske treslag på arealer der de allerede hadde vært benyttet.

H: Med all respekt for skogeierne så klarer ikke jeg annet enn å konkludere med at når de endte opp med dette standpunktet her, så var det fordi at de hadde mistet interessen for Levende Skog, og for miljøsertifisering i det hele tatt. De gadd ikke å prøve å få det til.

6.7.4 Årsakene til bruddet

Tretthet i forhold til FSC arbeidet, uenighet vedrørende kartfesting av BVO, samt sammenkoblingen av FSC og Levende Skog, har allerede blitt nevnt som medvirkende årsaker til bruddet. Men hovedårsaken til bruddet var konflikten rundt bruk av fremmede treslag på Vestlandet. Videre hadde hendelser i omgivelsene og partenes handlinger våren 2010, betydning for at det kom til brudd. Blant annet var Kystskogbrukets plan om å plante til millioner av dekar med gran på Vestlandet en utenforstående hendelse som kompliserte forhandlingene i Levende Skog.

H: Kystskogbrukets plan ble plukket opp av blant annet Landbruksdepartementet, som refererte til denne. Planen ble også knyttet til klimaproblematikken og det ble lagt frem svære planer om storskala nyplanting som et klimavirkemiddel. Det var i den konteksten

treslagsbruken på Vestlandet ble diskutert. Folk fra skognæringa refererte eksplisitt til disse planene, når de sa at 'vi kan ikke gå med på noe forbud mot granplanting på Vestlandet'. Fordi, sånn de fremla det, 'nå er jo politikken at vi nærmest skal gjøre dette'. 'Dette er Landbruksdepartementets politikk' sa de [...] I forhandlingene, når vi snakket om kravpunkter, så sa de at 'men dette er jo småtteri'. Også argumenterte de politisk med at 'dette er så stort at vi kan ikke la være å gjøre det'.

WWF foreslo på et tidspunkt for NORSKOG at de kunne forsøke å få til solid forskning for skogplanting som klimatiltak, da det ville være umulig for WWF å gå i mot gode klimatiltak. Men de ville ikke stå bak det som Hansson, eller WWF, oppfattet som fordekte skognæringstiltak.

Våren 2010, da de siste forhandlingene pågikk, presenterte miljøsidene flere løsningsforslag, men fikk aldri konkret svar på disse.

H: Vi oppfattet det sånn at de bare holdt opp.

I: Så de kom med forslag?

H: De kom med en del forslag, men de kom ikke med noen konkrete forslag til løsning, så vi måtte bare forsøke å anslå så presist som overhodet mulig hvor de faktisk sto, og så prøvde vi å gi noen konkrete forslag på det. Ettersom vi ikke fikk respons på egne forslag heller så endte det med at vi da avsluttet forhandlingene, eller brøt.

I: Noen har sagt at det ble sendt et ultimatum fra miljø- og friluft, hva mener du om det?

H: Ja, du kan godt kalle det ultimatum hvis du ønsker å tolke det sånn, og det var at vi sa at 'nå har vi forhandlet så og så lenge, at nå må vi komme til en eller annen konklusjon.[...] Og det ble da umiddelbart fra skogeiersiden, ganske riktig tolket som et ultimatum [...] Og det skogeierne valgte, det var å ikke forholde seg til forslaget innhold, og det faktum at det var både tid og anledning. Dessuten [var det] ekstremt lite man faktisk da diskuterte, og det var et forslag som var endret i forhold til vårt utgangsstandpunkt, som faktisk var et helt åpenbart forhandlingsutspill. De valgte å ikke respondere på det, men bare fokusere på at det var et ultimatum. Og jeg kan ikke skjønne annet enn at det viser at de var ikke interessert i å få en konklusjon, og få et resultat.

Etter bruddet i Levende Skog samarbeidet satt man igjen med FSC prosessen og WWF forsøkte å videreføre denne.

H: Og etter at man hadde gjort det en gang eller to, og forsøkt å få noe respons og dialog og så konkluderte jeg altså med at nå er det nok, nå stopper vi. Så la vi ned det arbeidet.

6.7.5 Status nå

Skognæringen har ikke lenger behov for å legitimere sertifiseringen gjennom forankring hos miljø- og friluftsansjoner for å få avsetning for tømmeret. Det skyldtes at skogsiden hadde fått eierskap til standarden og skogbruket hadde løftet seg opp til nivået man var blitt enige om i Levende Skog standarden.

H: På en måte kan du si at de hadde forpliktet seg så sterkt til det at de ikke syntes de trengte vår støtte til den forpliktelsen. Ironisk nok ble på en måte slik at det gode ble det bestes fiende ved at nivået var løftet og skogeierne følte seg komfortable der, og de hadde ekstern bekreftelse på at de gjorde det, og dermed så trengte de ikke noe mer.

I: Hadde dere trodd at de ville få større problemer med salg av tømmer når de ikke lenger hadde den forankringen til miljøtiden?

H: Nei jeg har aldri, jeg har alltid vært veldig realistisk på det. Det har vært en blanding av at jeg har ønsket å være mere strategisk i å påvirke dem, men ikke klart det. Vi har ikke hatt de riktige ressursene for å drive sånn påvirkningsarbeid, også har det vært litt intern uenighet i vår organisasjon, sånn er det jo alltid, det er ikke bare sjefen som bestemmer, det er jo andre også. Så jeg hadde nok ønsket meg over lang tid en mer politisk strategisk måte å kjøre dette løpet på. Men vi fikk det ikke til. Vi fikk ikke den posisjonen som vi måtte ha tatt, og som vi var flinke til å ta i andre sammenhenger, olje, fiskeri, jeg visste hvordan vi skulle gjøre det, men vi fikk det ikke til.

I: Skogsiden sier at 'vi kunne kanskje kommet i mål på utenlandske treslag, men ikke ang norsk gran', mens miljøtiden sier 'det var utenlandske treslag som var det store problemet'...

H: Ja, det er riktig. Fordi ikke sant, hvis skogeierne svarer det nå så vil det si at det er rent bullshit for dette svarte de aldri.

Til tross for konflikt om bruken av fremmede treslag langs kysten, og brudd i samarbeidet som et resultat av det, var Levende Skog en suksess sett fra miljøbevegelsens side. Levende Skog definerer miljøkrav for all skogdrift, mens FSC med sin høyere standard blir neste generasjons skogsertifisering.

H: Oppsummeringen vil jo være at selv om forhandlingene og detaljene gikk i dass sånn rent formelt, vi klarte ikke å få noen avtale og ting bare datt fra hverandre, så har hovedstrategien, sett fra et miljøsynspunkt, vært en suksess. For det første har vi fått på plass det store, svære gulvet som gjelder all norsk skogsdrift, som er Levende Skog standarden, som jo i et internasjonalt perspektiv er høye, og som skogeierne både selv har forpliktet seg til og som de, nesten uforvarende, har fått i lovs form fordi forskriften til skogloven henviser direkte til Levende Skog standardene [...] Og nå har jeg kritisert skognæringa en del, men den jobben de gjorde for å implementere Levende Skog, for å få den til å gjennomsyre skognæringa, den var jo flott! Og den har funka, og den holder etter alle solemerker, dine medstudenter på Ås, de lærer jo nå at sånn skal det være. Så fra å være politikk så har det blitt pensum.

5.8 Syntese av resultatene

Det var tre punkter som etter 2006 enigheten fortsatt var utfordrende, og det er i sluttprotokollen skrevet ned at man skulle utvikle en nasjonal FSC standard, utrede mulighetene for kartfesting av biologisk viktige områder og revidere kravpunktet for skogreising og treslagsskifte. Punktene har hatt ulik betydning for partene i de påfølgende prosessene. For miljøsidene var både FSC og BVO svært viktig, det var mindre betydningsfullt for de to andre partigruppene. Samtlige har uttalt at skogreising og treslagsskifte var en gjenstående konflikt.

5.8.1 BVO

Miljøsidene syntes det var problematisk at man etter standarden fra 2006 kunne benytte den såkalte statistikk-metoden ved avsetting av nøkkelbiotopene. Det førte til at man kunne komme unna kravet om fem prosent BVO på hver eiendom. I tillegg har det ikke vært krav til kartfesting av disse områdene og de mener at dette er svært uheldig at man ikke vet hvor biotopene er, da det ikke lar seg kontrollere. Skogeierorganisasjonene mener det ikke lar seg gjøre å ha eiendomsvis avsetting av fem prosent BVO med påfølgende kartfesting da det stiller krav til involvering av eier. Og at oppfølging av disse ville vært alt for krevende ettersom det er så mange skogeiere det er snakk om.

5.8.2 FSC

Utviklingen av en nasjonal FSC standard var særlig viktig for miljøorganisasjonene, og da spesielt WWF. De andre partene var positive til dette arbeidet, men har ikke vært like opptatt av det. Arbeidet var svært tidkrevende da det er en omstendelig prosess. Skog- og miljøorganisasjonene har vært uenige om forholdet mellom Levende Skog og FSC. Det var

først forventet at det skulle være en nivåforskjell på de to standardene, mens underveis i prosessen kom Skogeierforbundet til at det ikke kunne la seg gjøre å ha to standarder med ulikt nivå i det praktiske skogbruket. På et tidspunkt ble de to standardene linket slik at man forutsatte enighet i begge prosessene, representanter for alle partsinteresser har uttrykt at de nå i etterkant er usikre på hvor lurt det var.

5.8.3 Fremmede treslag

Det viktigste for skogsiden i dette spørsmålet var å sikre mulighetene for å plante norsk gran på Vestlandet og i Nord-Norge, og hva gjelder bruken av utenlandske treslag forteller de at dette var mindre problematisk. På bakgrunn av de negative økologiske konsekvensene som følger av plantingen, samt faren for spredning, var miljøorganisasjonene svært negative til bruken av utenlandske treslag, og har mindre fokus på planting av norsk gran.

Friluftsansjonene var i mot skogreising og treslagsskifte, de var skeptiske til følgene tilplantingen ville gi for opplevelseskvaliteten, fremkommeligheten og i landskapsbildet.

5.8.4 Årsakene til bruddet

I tillegg til dette kommer det frem at en rekke andre faktorer kan ha hatt betydning for at det kom til et brudd. I 2006 var bruken av utenlandske treslag langs kysten det store konfliktpunktet og inngangen til den selvstendige revisjonen av kravpunktet for skogreising og treslagsskifte. I årene som fulgte endret situasjonen på utsiden av Levende Skog samarbeidet seg. Rådet observerte at Kystskogbruket annonserte sine ambisjoner om tilplanting av 5 millioner dekar med sitka. De avventet den nye Naturmangfoldloven som kom i 2009. I den var det lovfestet at planting med utenlandske treslag ikke kunne skje uten søknad og tillatelse. I tillegg presenterte Landbruksdepartementet sine ambisjoner for planting av skog på Vestlandet som et klimatiltak, såkalt «klmaskog». Det førte til at bruken av norsk gran i de aktuelle områdene ble et tema. Samtlige har fortalt at koblingen mellom FSC og Levende Skog muligens kan ha bidratt til at det ble vanskeligere å komme frem til en enighet. De to prosessene krevde til sammen mye av personene som jobbet med dette og enkelte har fortalt at de tror muligens folk begynte å kjenne på en slitasje i forhold til det.

Miljøorganisasjonene har vært tydelige på at «det ligger i sertifiseringens natur» at den skal være frivillig, og at meningen med sertifisering er å bidra til å heve nivået i forhold til det lovpålagte. De mener det er viktig med avstand mellom myndigheter og sertifisering, skogeierorganisasjonene har ikke samme innstilling til dette. Levende Skog ble først et krav for alle, deretter delvis implementert i lov gjennom bærekraftforskriften til skogloven.

Riktignok kommer ikke forskjellen i partenes innstilling tydeligst frem i forhold til det, men i forhold til den vekt Rådet skulle tillegge myndighetens beslutninger. Forhandlingene kom i gang våren 2010, to år senere enn avtalt og enkelte av partene følte på en utålmodighet i forhold til dette. Skogeierorganisasjonene på avtalen fra 2006 som veiledende for utredningsarbeidet, mens miljø- og friluftorganisasjonene ser på det som en bindende avtale. Flere fra miljø og friluft forteller at de følte skogsiden gikk tilbake på den enigheten man hadde i 2006. Videre sier de at skogsiden ga lite eller ingen respons på de forslagene som ble lagt frem fra miljø og friluft våren 2010 og det førte til at de fire organisasjonene SABIMA, WWF, FRIFO og FL gikk sammen og for å presse frem en reaksjon som kunne bringe Rådet videre i forhandlingene. Strukturen i Rådet var basert på en tredeling der sosiale interesser, miljøinteresser og økonomiske interesser alle skulle ha lik vekt i forhandlingene. Da de fire organisasjonene stilte seg sammen bak forslagene som ble presentert brøt de med strukturen og det ble en klar todeling i Rådet.

5.8.5 Samarbeidet

Samtlige har fortalt at samarbeidet i Rådet var godt og at de hadde en god dialog. Selvfølgelig var det konflikter, men forståelsen for at man representerte ulike interesser var stor og i de aller fleste saker kom man frem til konsensus. Mange har fortalt at friluftorganisasjonene ofte fungerte som brobyggere og bidro til å finne løsninger.

5.8.6 Status nå

Skogeierorganisasjonene forteller at Levende Skog har skapt en forskjell. Standarden er implementert i skogbruket og miljøhensynene har blitt en del av hverdagen for skogbrukeren. Standarden ligger nå under PEFC systemet og det fungerer bra. Men det hadde styrket miljøsertifiseringen å kunne vise til at alle er enige, og det er enighet internt i skogbransjen om at en må ikke slakke på kravene, snarere tvert i mot. Det handler om troverdighet.

Hovedstrategien og deltakelse i Levende Skog var en suksess der man fikk etablert miljøhensyn der man tidligere ikke hadde noen. Miljøsiden peker på at det hele tiden er behov for å utvikle slike standarder ettersom ting endrer seg. PEFC er en ordning næringa selv har opprettet og utvikler, de sertifiserer seg selv. Samtidig ser de at det fungerer, standarden er god og Norge er ikke verst i klassen hva gjelder miljøsertifisering av skog. Kjøperne bryr seg sannsynligvis lite om hva som ligger bak så lenge produktene har et miljøstempel. Det er liten tro på at man pr i dag har bedre forutsetninger for å komme til enighet.

Friluftsansisasjonene forteller at Levende Skog bidro til å ivareta mer naturskog gjennom sertifisering en det myndighetene hadde gjort med naturvernloven og i barskogsreservater gjennom årtier. På den måten var det en stor suksess, og nå har man mistet muligheten til å påvirke utviklingen videre. De forteller at det var en skuffelse for miljø- og friluftside at sertifisering ble godtatt av kjøperne til tross for at miljø- og friluftsansisasjonene hadde gått ut med et brudd. De trekker frem at de satt stor pris på kontakten og dialogen man fikk med de andre partene gjennom samarbeidet og at de føler det som et tap at denne kontakten er borte.

I diskusjonen som følger vil jeg forsøke å gå dypere inn i betydningen av både direkte og bakenforliggende årsaker til bruddet.

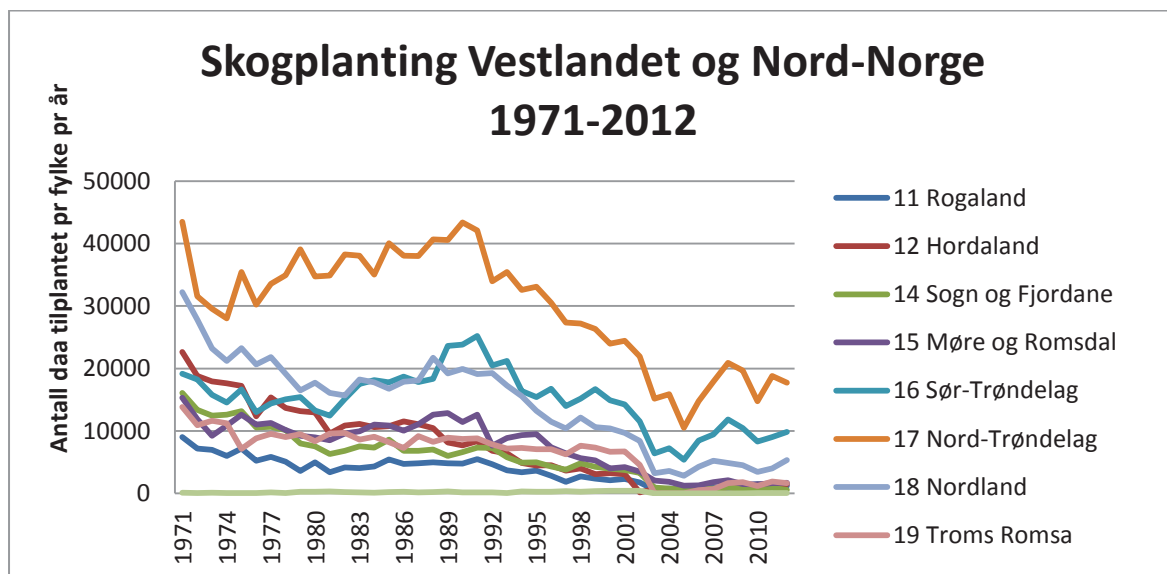
6 Diskusjon

6.1. Direkte årsaker

Et sterkt ønske om enighet og et videre samarbeid under revisjonen i 2006, førte til følgende tilførsel i sluttprotokollen:

Rådet skal utrede og vurdere konsekvensene og omfanget av treslagsskifte i løpet av kommende 2 år, og så revidere standarden. Standarden skal da revideres med sikte på vesentlig redusert bruk, eventuelt utfasing av utenlandske treslag, spesielt ved skogreising og ordinært skogbruk.

Skogeierorganisasjonene forteller at da man skrev under på protokolltilførselen i 2006, visste man ikke hvor lavt plantetallet var, og at det kom fram først under arbeidet med konsekvensvurderingen (LS 2009). Av det fulgte en litt annen innstilling til formuleringen «vesentlig reduksjon» hos skogeiersiden, mens oppfatningen hos miljø- og friluft i større grad forble den samme som den hadde vært ved avtaleinngåelsen. Av figur 3 kan vi se at plantingen langs kysten var på et historisk lavt nivå da revisjonen av Levende Skog standard fant sted. Det var disse tallene som ble lagt til grunn for de videre forhandlingene i Rådet for Levende Skog.

Figur 3 Utvikling i plantetall (inkluderer planting i kulturskog etter hogst) for Vestlandet og Nord-Norge i perioden 1971-2012 (Tall fra SSB).

Nils Bøhn fortalte at man må se protokolltilførselen fra 2006 som veiledende for utredningsarbeidet, mens miljø- og friluftsforskningsorganisasjonene på sin side så denne som en forpliktende avtale. Disse ulike oppfatningene synes å ha bidratt til at partene hadde ulike forventninger da de kom i gang med forhandlingene våren 2010. Miljø- og friluftsforskningsorganisasjonene har gitt klart uttrykk for at det var problematisk at skogsiden gikk tilbake på enigheten man hadde fra 2006. Miljø- og friluftsforskningsorganisasjonene mener de strakk seg langt da de i sine forslag var villige til å gå med på bruk av utenlandske treslag på dagens nivå, til tross for avtalen om en vesentlig reduksjon eller eventuell utfasing. Videre forteller miljø- og friluftsforskningsorganisasjonene at i 2010 var arbeidet to år på overtid i forhold til tidsrammen på to år, og at det etter hvert førte til et sterkt ønske, og til slutt et krav, om at man måtte komme videre. Av resultatene kommer det frem at «noen» ønsket å se på sentrale offentlige dokumenter som kunne legge føringer for de videre forhandlingene. «Noen» inkluderer skogsiden, men det er uklart for meg om det var flere som ønsket dette. Miljøorganisasjonene mener at selve ideen bak sertifisering er å bidra til å heve graden av bærekraft for en gitt næring, og at sertifiseringen skal være uavhengig av offentlige lover og retningslinjer. Det er trolig med bakgrunn i dette miljøorganisasjonene var mer utålmodige i påvente av disse avgjørelsene enn det de andre partsgroppene var.

I løpet av 2009 hadde den nye Naturmangfoldloven kommet og Artsdatabanken hadde publisert sin svartelistevurdering av de utenlandske treslagene. Det ga imidlertid ikke partene

hjelp på veien. Morten Dåsnes uttrykte at muligens var det ikke aktuelt med et brudd før Naturmangfoldloven kom, men at når man etter at loven kom fortsatt ikke klarte å bli enige, «så var den siste formelle knaggen for å vente, eller å fortsette dialogen, på en måte borte». Av dette vurderer jeg at formuleringene i den lovteksten som skulle komme var svært betydningsfull for partene. Nils Bøhn forteller at her er det snakk om en tillatelsesordning, der en indikerer at bruk av utenlandske treslag er lov så lenge man har fått tillatelse til det, mens flere på miljøsidene sier at utenlandske treslag er forbudt, men at det kan gis dispensasjon. Partene har med det konstruert en motsetning som kan skyldes at de ønsker å påvirke den praksis som vil følge av lovteksten. Naturmangfoldlovens § 30 innebærer at det må søkes tillatelse før utsetting av utenlandske treslag. Formuleringen var, som Christian Pedersen fortalte, opphav til usikkerhet knyttet til hvilken praksis som ville følge av dette, og at det er naturlig å se til den aktuelle lovens forskrift i slike tilfeller. Først i 2012 ble *forskrift om utsetting av utenlandske treslag* vedtatt, og i en pressemelding fra Regjeringen den 25.5.2012 i forbindelse med vedtaket, gis det antydninger om praktisering etter denne:

Forskriften vil tre i kraft fra 1.juli i år. Alle som ønsker å plante ut utenlandske treslag til skogbruksformål, må søke om tillatelse til dette. Forskriften vil altså ikke medføre et forbud, men sette krav til søknad. Eksempler på utenlandske treslag som en må søke om å sette ut, er sitkagran og lutzgran. Søknadene vil vurderes fra sak til sak, og eventuelle uheldige følger på naturmangfoldet vil vektlegges. Dersom utsettingen vil ha vesentlige negative konsekvenser på naturmangfoldet, kan det ikke gis tillatelse.

Ettersom det er kort tid siden forskriften ble vedtatt, er det ikke grunnlag for å antyde hvilken praksis som følger etter søknadsplikten.

Den 1.12.2009 ble det avholdt et Rådsmøte der konsekvensvurderingen for fremmede treslag ble godkjent som grunnlag for det videre arbeidet med kravpunkt 18 (LS protokoll 02/2010). Forhandlingene om kravpunktet kom i gang våren 2010, og siden 2006 hadde situasjonen i omgivelsene rundt Levende Skog forandret seg. I løpet av perioden hadde Kystskogbruket presentert sine enorme tall for hva som kunne skogreises i kyststrøkene. Og i tillegg hadde LMD I St.meld.nr. 39 (2008-2009) satt fokus på skogreising som en del av klimatiltakene for fremtiden. I Konsekvensvurderingen (LS 2009) er dette beskrevet på følgende måte:

I Kystskogbrukets melding om kystskogbruket er det konkludert med at det kan skogreises/treslagsskiftes 5 mill. dekar innenfor rammene av biologisk mangfold (inkl. skogreising/treslagsskifte i Trøndelagsfylkene). I St.meld.nr. 39 (2008-2009) er det lagt til

grunn at det av hensyn til ulike miljøverdier ikke er aktuelt med så omfattende skogreising/treslagsskifte i kyststrøk. Departementet har derimot lagt til grunn at det skal kunne skogreises 1 mill. dekar i løpet av om lag 20 år.

Partene er enige om at det førte til nye utfordringer i forhandlingene. Nils Bøhn uttalte følgende om Kystskogbrukets planer:

For oss var det et helvete å få de greiene der, det stilte jo spørsmålstegn ved vår vurderingsevne av hva som kunne komme til å skje. Det var jo de utspillene som gjorde at miljørådet ble veldig opptatt av å regulere det. Så det var innmari ubehagelig for oss, det ville vært mye lettere å forholde seg til den statistikken og den praksisen som var nå.

Miljøorganisasjonene forteller om hvordan den samme hendelsen førte til at det ble viktigere for dem å begrense mulighetene for planting. Jeg tolker ut fra historiene at miljø- og friluftsansjoner som en følge av dette ble mer mistenksomme overfor skogsidens argumentasjon om at bruken av utenlandske treslag ville være på et nærmest ubetydelig nivå. I tillegg vet man fra en rekke tidligere debatter om klimaskog at partene har fundamentalt forskjellig oppfatning av hva som er gode klimatiltak i skogsammenheng, og antagelig har det hatt betydning for forhandlingene. Ambisjoner om økt planting langs kysten i kombinasjon med begrensninger på bruk av utenlandske treslag, førte til at bruken av norsk gran på et tidspunkt kom sterkere inn i forhandlingene. Om når dette skjedde fortalte Hans Erik Lerkelund (FRIFO) følgende:

Når det skjedde kan jeg ikke huske. Det som er sikkert er at vi under enigheten i 2006 snakket om utenlandske treslag. Utgangspunktet for revisjonen var utenlandske treslag, men etter hvert diskuterte vi utenlandske treslag og norsk gran i både Levende Skog og FSC og det gjorde det veldig komplisert.

Alle er enige om hva som er definisjonen av fremmede treslag, og alle er enige om at bruken av fremmede treslag var konfliktpunktet som ledet til bruddet, men i brytningspunktet mellom norsk gran og utenlandske treslag skilles historiene. Miljøorganisasjonene forteller at det var uenighet om begge deler, men at det var bruken av utenlandske treslag som førte til brudd. Skogsidens forteller at norsk gran var årsaken til at de ikke kom videre, mens friluftsansjoner har opplevelsen av at både utenlandske treslag og norsk gran var viktige for utviklingen i forhandlingene. Lerkelund (FRIFO) forteller at utenlandske treslag var utslagsgivende, mens Dåsnes (FL) opplevde at det var kravene om begrenset bruk av norsk gran skogsidens ikke kunne akseptere.

Etter at konsekvensvurderingen var underskrevet av alle parter i desember 2009, skulle partene legge frem denne for sine respektive organisasjoner innen 1.4.09 (LS protokoll 02/2010). Spesielt Skogeierforbundet og FRIFO hadde behov for å legge frem situasjonen for sin organisasjon og sine medlemmer. FRIFO hadde i denne perioden et mandatsmøte der medlemsorganisasjonene var tydelige på at

‘Bruk av utenlandske treslag var uaktuelt, og at det ikke var ønskelig å bruke gran på Vestlandet og i Nord-Norge. Og at plantefelt burde fjernes etter hvert som disse plantefeltene når hogstmoden alder og blir hogd. Replanting med disse artene bør ikke skje’.

FRIFO hadde således det sterkeste/tydeligste mandatet for et videre nei til skogreising og treslagsskifte. FL var etter det Morten Dåsnes forteller også tydelige på et nei til bruk av utenlandske treslag, og de var negative til bruk av norsk gran ved skogreising og treslagsskifte, men ikke helt kategoriske på å forby all bruk av sistnevnte. Det var de negative effektene på landskapsbilde, for naturopplevelsen og fremkommelighet som lå til grunn for friluftsgeselskapenes ståsted. Miljøorganisasjonene hadde hele veien vært tydelige på at bruk av fremmede treslag har svært uheldige økologiske konsekvenser, da spesielt med tanke på effekter lokalt kombinert med fare for spredning. Friluftsgeselskapene og miljøorganisasjonene sto dermed alle på et tydelig nei til skogreising og treslagsskifte, men på bakgrunn av ulike argumenter. Dette kan ha hatt betydning for utviklingen i forhandlingene våren 2010.

Det første møtet i Rådet der kravpunkt 18 på nytt tas opp til diskusjon ble avholdt 8. april 2010. Under denne behandlingen ble det vedtatt at Arbeidsutvalget (AU) i Levende Skog skulle formulere et nytt forslag til kravpunktttekst (LS protokoll 02/2010). Neste møte ble avholdt 12.05.10 og i protokollen fra møtet står følgende: «AU presenterte to forslag til kravpunktttekst for Rådet. Et forslag utarbeidet av partsgruppene miljø og sosiale interesser og et forslag utarbeidet av partsgruppe økonomi. Det ble ikke enighet om noen av forslagene i rådsmøtet». Muligens kunne det vært nyttig med en megler i arbeidet med å komme frem til et akseptabelt kompromiss.

Det ble fattet vedtak om at partsgruppene skulle arbeide videre med dette frem mot neste rådsmøte og at partsgruppe økonomi skulle utdype og tydeliggjøre momenter i sitt forslag. Til sist i dette vedtaket er følgende formulert: «Partsgruppene bes ha kontakt frem mot neste Rådsmøte» (LS protokoll 03/2010). Det ble sendt ut møteinnkalling til neste rådsmøte som skulle avholdes den 14.06.10, her står igjen kravpunkt 18 på saklisten (LS innkalling

04/2010). Det foreligger, etter det jeg har fått fremlagt, ikke protokoll fra dette møtet. Sett i lys av partenes historier om hva som hendte i denne perioden, antar jeg at møtet ikke ble avholdt, og at de videre forhandlingene foregikk utenfor Rådet via mail direkte mellom miljø- og friluftsforsaksorganisasjonene og skogeierorganisasjonene.

Det fremgår av protokollen fra møtet i april (LS protokoll 02/2010) at AU skulle «fremlegge et nytt forslag til kravpunkttekst». Av dette er det rimelig å anta at det kun forelå ett forslag til kravpunkttekst frem til Rådsmøtet den 12. mai 2010. Da miljø- og friluftsforsaksorganisasjonene valgte å stå sammen bak det ene av de to forslagene som ble fremlagt den 12.mai, ble strukturen i Rådssammensetningen endret. Miljøsidens har stått sterkt på opprettholdelsen av et trekammersystem, og i følge Christian Pedersen ble representantene for friluftslivet og representanten for fellesforbundet oppfordret til å holde sammen i det sosiale kammeret slik at tredelingen ble opprettholdt. Men ettersom de skilte lag og Fellesforbundet sto sammen med partsgruppe økonomi, og friluft- og miljøsidens sto sammen, ble det etter dette en tydelig todeling i Rådet. Det er min oppfatning at det var av betydning for den videre utviklingen.

Som tidligere beskrevet hadde både miljø og friluft kjent på en utålmodighet i forhold til revisjonsarbeidet. Og de forteller at våren 2010 kom det krav fra ledelsen i organisasjonene om at man måtte komme videre. Det kan virke som om skogeierorganisasjonene ikke hadde den samme oppfattelse av tidsbruken, eller de samme forventningene til progresjon som de to andre partsgruppene hadde. Skogierersiden har fortalt at Levende Skog var ikke inne i en revisjon, arbeidet lå mer eller mindre urørt fra 2006 til siste halvdel av 2009 med unntak av utarbeidelsen av konsekvensvurderingen. De befant seg ikke i en reell forhandlingssituasjon før under møtet den 8.april og bruddet ble annonsert den 29.juni. I perioden ble det kun avholdt ett rådsmøte. Med unntak av Morten Dåsnes forteller representantene fra miljø og friluft om tiden fra 2006 til 2010 på en måte som antyder at de har lagt denne perioden til i sitt regnskap over hvor lenge forhandlingene hadde pågått. Antagelig har FSC-prosessen gitt opphav til partenes fortellinger om hvor mye ressurser som var lagt ned i arbeidet med Levende Skog. For friluft- og miljøsidens del kan det virke som om de legger lite fremdrift og mange utfordringer knyttet til FSC prosessen til grunn når de etter hvert ble utålmodige i forhold til å komme frem til et resultat. Christian Pedersen påpekte blant annet at «det gikk jo parallelt og mye av den diskusjonen som da gikk i FSC arbeidet, var jo egentlig også relevant for revisjonen av Levende Skog». På et tidspunkt ble disse prosessene knyttet sammen og en endelig løsning forutsatte enighet i begge prosessene. Det kommer tydelig fram av partenes

historier at utarbeidelsen av FSC standarden var ressurskrevende. I tillegg hadde de underveis uoverensstemmelser om hvordan forholdet mellom Levende Skog og FSC skulle være.

... da var vi plutselig ikke enige om hva det var vi hadde blitt enige om.

Christian Pedersen

De ulike oppfatningene av perioden fra 2006 – 2010 kan ha hatt betydning for partenes handlinger våren 2010. Lerkelund fortalte at de opplevde skogsiden som relativt steile allerede i de første forhandlingene under Rådsmøtet i april 2010. Flere på friluft- og miljøsidene har fortalt hvordan de opplevde at skogsiden ikke ga respons på fremlagte forslag, og at man ikke kom noen vei. Da de til sist sendte et forslag med svarfrist var det som følge av denne manglende responsen fra skogsiden. Muligens har miljø- og frilufsorganisasjonenes reaksjon på manglende fremdrift og initiativ fra skogsiden ført til en mistanke om at skogsiden ikke ville i mål, eller ikke gadd mer. Skogeierorganisasjonenes selv forteller at det ikke stemmer. Tvert i mot var de veldig opptatt av å komme frem til en enighet. Samtidig har det vært antydning fra alle kanter at miljø- og frilufsorganisasjonene med sitt endelige forslag håpet på en reaksjon i markedet dersom det skulle komme til et brudd. Nils Bøhn forteller at dette var den egentlige bakgrunnen for at friluft- og miljøorganisasjonene kjørte det løpet de gjorde, og at det var Rasmus Hansson som la opp til dette. Videre fortalte Bøhn at dette handler om makt og at dette var en strategisk bommert fra Rasmus Hanssons side. Dersom flere på skogsiden på det tidspunktet oppfattet disse utspillene fra miljø og friluft på samme måte, kan det ha hatt betydning for hvordan de forholdt seg i forhandlingene. Det kan ha ført til svekket tillit mellom partene.

Skogeierorganisasjonene selv forteller at de ga respons i forhandlingene, og at de var veldig opptatt av å beholde enigheten. Bergsaker og Bøhn arbeidet med å formulere tekst i et eget forslag da de fikk det Nils Bøhn kaller «ultimatumet» oversendt fra miljø og friluft. Skogsidens forslag til kravpunkttekst foreligger dessverre ikke, men de har selv fortalt at det var basert på en arealinndeling der man kunne definere noen områder som ikke kunne treslagsskiftes eller skogreises. Det var mer omfattende, og gikk ut over de vegetasjonstypene som er definert i den gamle standarden. Bøhn fortalte at de hadde hatt et styremøte vedrørende dette, og at de ikke rakk å styrebehandle forslaget i neste møte før ultimatumet «kom rett i fleisen på oss». Det virker for meg som om Skogeierforbundet fokuserte mer på pressmiddelet enn på forslaget, og at de definitivt ikke ble mer kompromissvillige som følge

av det. Bergsaker mener at det var to forslag som forelå, og at ingen partsgruppe kunne akseptere kravpunktteksten i den andre partens forslag, men at det ikke er riktig å si at det ble stilt et ultimatum. Det er likevel min tolkning, basert på alle de andre partenes historier, at det ble stilt et endelig forslag fra miljø og friluft, som da spesielt Skogeierforbundet valgte å tolke som et ultimatum. Dette var den direkte og utløsende årsaken til bruddet.

6.2. Bakenforliggende årsaker

Gjennom diskusjonens del 1 har jeg belyst årsakssammenhengene slik jeg tolker dem ut fra partenes historier. I del 2 av diskusjonen vil jeg forsøke å belyse de bakenforliggende årsakene som jeg mener var av betydning for at det kom til et brudd i Levende Skog samarbeidet, med hensyn på teori om interessekonflikter, makt, og diskursanalyse.

Ut fra organisasjonenes formål, kan man forstå at diskusjonen omkring bruken av fremmede treslag ble en prinsippsak. Det har også partene selv fortalt. Jeg antar at partene også i tidligere forhandlinger har vært sterkt bundet til sine prinsipielle grunnholdninger, men hva gjaldt kravpunktet for fremmede treslag var det ikke snakk om størrelse, eller mengde, slik at en kunne komme til enighet ved å strekke seg litt. Dette skiller diskusjonen om fremmede treslag fra andre tema som partene i utgangspunktet var uenige om. Aubert (1964) beskriver to ulike typer interessekonflikter, der den ene typen kjennetegnes ved at partene har til dels motstridende og til dels sammenfallende interesser. På den annen side beskriver han interessekonflikter som er av absolutt karakter ved at partene ikke har sammenfallende interesser og den enes vinning er den andres tap. I Levende Skog vil på sett og vis den første typen alltid være tilstede ettersom Levende Skog prosjektet i seg selv vel kan karakteriseres som den sammenfallende interessen i denne spesifikke situasjonen. Det kan, slik jeg tolker det, føre til at den verdi partene til en hver tid tillegger en oppnådd enighet har betydning for konfliktens form. Forholdet mellom et ønske om enighet og partenes prinsippfasthet i den aktuelle sak, vil dermed i noen grad være styrende for hvordan partene opptrer. Slike konflikter er ikke absolutte, og kan normalt løses ved hjelp av forhandlinger ved at partene øker eller minsker krav med forventninger om at partene gjør noe til gjengjeld (Aubert 1964). Antagelig gjør partene i slike situasjoner bruk av det som Hernes (1975) kaller for proposjonalisering. Det innebærer at partene setter inn ressurser på å oppnå sine mål proporsjonalt med ens interesse i hver sak og man må oppgi en del av utgangskontrollen man hadde over saker som betyr lite, til fordel for saker som betyr mer. Makt, eller kontroll over

hendelser, er uløselig knyttet til begrepet *interesse* ved at makt defineres som en aktørs eller persons evne til å realisere sine interesser (Hernes 1975). Om interessekonflikten der partene til dels har sammenfallende interesser hevder Aubert (1964) at det ikke er nødvendig å komme til enighet om konflikten forhistorie, men at partene da gjerne må stille seg moralsk nøytrale til en viktig side av konflikten. Videre peker han på følgende:

Interessekonflikter av denne typen kjennetegnes ved at man føler sine interesser bedre ivaretatt enn hvis ingen avtale kom i land. Denne typen løsninger setter ikke spor i samfunnet på den måten at det vises til som et forbilde ved løsningen av senere konflikter, og partene trenger ikke være så redde for konsekvensene.

Antagelig har det vært vanskelig for partene å stille seg moralsk nøytrale til viktige aspekter ved flere konflikter. Ved forhandling av enkelte kravpunkter har trolig noen eller flere av partene hatt til dels sammenfallende interesser, mens i andre tilfeller har samarbeidet i seg selv kanskje vært den eneste sammenfallende interessen, som for eksempel kravpunktet for BVO eller fremmede treslag. Konflikten intensitet styres i så måte av forholdet mellom hvilken verdi partene ser i et videre samarbeid i forhold til verdien av det de ønsker å oppnå.

Krogh (2000) beskriver hvordan naturbrukskonflikter i Norge ofte preges av og både være perspektiv- og verdikonflikter. Det er tilfellet også for konflikten om fremmede treslag. Jeg mener at forholdet mellom partene preges av en verdikonflikt som i følge Aubert (1964) «innebærer at partene har et ulikt forhold til en verdi». Partene er enige om at verdien av markas produksjonsevne er stor, men vil bruke denne til å produsere ulike produkter. Men de verdsetter ikke de andre partenes ønskede bruk av ressursen. Skogsiden vil produsere mer tømmer, men miljøsidene ser ikke verdien av det. Miljøsidene vil produsere mer arter, men skogsiden ser ikke verdien av det. Her skiller friluft seg litt fra de andre interessene ved at friluftslivets kvalitet er subjektivt, og at den enkelte utøver av friluftsliv har varierende oppfatning avhengig av en rekke faktorer. Antagelig har de derfor et mer nyansert syn på verdien av de andre partenes produksjonsgode. Samtidig kan man av friluftsforskerens deltakelse i Levende Skog forvente at verdien av skogforvaltning som legger til rette for et opplevelsesrikt landskap er høy. Interesse- og verdikonfliktene kan etter det jeg finner ha sitt opphav i ulikt etnosentrisk perspektiv, som beskrevet av Krogh (2000), der partene anser sin forståelsesmåte som den riktige.

Konflikt om verdier handler i stor grad om hva som er sant, og partene vil av det forsøke å sikre sin maktposisjon for å forsvare og fremme sine ideer (Aubert 1964). Av resultatene fremgår det at opptakten mot bruddet i flere sammenhenger har vært preget av at partene konkurrerer om å eie sannheten, mer nøyaktig beskrevet kjemper de om å befeste sin betraktningsmåte som sann. Om det gjøres bruk av kjente miljødiskurser i den sammenheng, vil jeg komme tilbake til. Ettersom verdikonflikter i følge Aubert (1964) ofte innebærer standpunkter som skal anvendes på de faktiske forhold, i motsetning til interessekonfliktene, antar jeg at det er større konsekvenser knyttet til utfallet av en verdikonflikt. Verdikonfliktens betydning for faktiske forhold kan derfor ofte få konsekvenser for andre konflikter av samme slag, da andre enn partene selv er interessert i utfallet (Aubert 1964). Ettersom Levende Skog standarden var blitt et krav for all skogdrift i Norge, har antagelig mange aktører vært spent på utfallet av forhandlingene om fremmede treslag. Hernes (1975) omtaler verdien av kontroll over en hendelse som større jo mektigere aktører som er interessert i utfallet av hendelsen. Utfallet av forhandlingene i Levende Skog har antagelig vært av interesse for mektige aktører som eksempelvis staten. Det indikerer at partene i Levende Skog samarbeidet i dette spørsmålet spilte med høy innsats. Dette underbygges av Auberts (1964) påstand om at dersom man kommer frem til en bestemt definisjon av sannheten, eller det verdifulle, som et resultat av en verdikonflikt, kan resultatet få betydning også for andre aktører. Ettersom «verdier ikke er til salgs» og «en kan ikke gå på akkord med sannheten» er det lite sannsynlig at det inngås kompromisser i denne typen konflikter, og ofte er medvirkning fra en tredje part løsningen i slike situasjoner (Aubert 1964). Jeg tolker det slik at debatten om sitkagran er del av kampen om sannheten. Miljøsiden har i flere tilfeller spilt ut i media at bruk av sitkagran er et stort problem, og understreker dette med å kalle den for «pøbelgran» (Ekern 2013). I debatten om pøbelgrana står skogbruket på sitt, blant annet har Jarle Einar Holberg (sett i Ekern 2013), næringspolitisk sjef i ALLSKOG, uttalt seg på følgende måte i Aftenposten den 29.oktober 2013:

‘Det er skivebom å angripe skogplanting som skal skje etter strenge skog- og miljøstandarder fra 2014 og framover i tid, ut fra metodene som ble brukt for å plante skog for 60 år siden. Det vil tas strenge miljøhensyn og selvsagt også landskapsmessige hensyn’.

Eksempelet vitner om at de ulike partene kjemper for å vinne sannheten om bruk av sitkagran langs kysten i Norge. Det er verdt en kommentar at det fremstår som litt underlig å benytte Levende Skog standarden som et argument for skogplanting, all den tid for lave krav til miljøhensyn - på nettopp det kravpunktet - var årsaken til bruddet. Samtidig virker det

unødvendig at skogbruket, representert av ALLSKOG i dette konkrete tilfellet, opprettholder en konflikt vedrørende bruken av sitkagran. Basert på informasjon som fremgår av dette studiet, kan jeg ikke se at det er noen god og nødvendig grunn til å gjøre det. Hvis det i stor grad er de skogeierne som allerede har sitkagran som ønsker å bruke den, og de kan få tillatelse til dette etter Naturmangfoldlovens § 30 er ikke dette et problem. Sannsynligheten for at de vil få tillatelse anser jeg for å være ganske stor ettersom bruk av sitkagran på arealer som allerede er «sitkaareal» ikke kommer i konflikt med bevaring av biologisk mangfold. Også representanter fra miljøbevegelsen har i dette studiet uttalt at de anser sitkaarealene som nærmest verdiløse i den sammenheng. Bruk av sitkagran på noen utvalgte arealer langs kysten representerer heller ikke noen stor økonomisk gevinst for skogbruket, slik Rådet for Levende Skog forfattet det i Konsekvensvurderingen for fremmede treslag (LS 2009). Hvorvidt det finnes gode grunner til å opprettholde en debatt om utenlandske treslag, sett fra miljøsidas ståsted, vil jeg komme tilbake til nedenfor.

Krogh (2000) beskriver at «fra miljøforvaltningens synsvinkel har naturbrukskonflikter opphav i motsetningen mellom politisk vedtatte fellesinteresser og lokale særinteresser». Det er den normale situasjonen i spørsmål omkring bruk og vern av norsk skog.

Miljøforvaltningen vedtar vern mot skogeierens ønske, og det oppstår konflikt. Man befinner seg i en situasjon der skogeieren har noe som miljøsidan vil ha, dette er også tilfellet for så godt som alle de andre kravpunktene i Levende Skog standarden. I spørsmålet om fremmede treslag er imidlertid dette snudd på hodet. Det er den menneskelige aktiviteten som har pågått over tid som er opphavet til det landskapsbildet som preger kysten i dag (Øyen & Nygård 2007) og som er opphavet til de kvalitetene som miljø- og friluftsforskningsorganisasjonene verdsetter så høyt. Det vil derfor være en fordel fra et miljøsynspunkt at den tradisjonelle bruken fortsetter, og for disse arealene er lokale særinteresser og miljøinteresser sammenfallende. Ettersom det er de åpne områdene langs kysten som er aktuelle for skogreising, er det i stor grad miljø- og friluft som har noe skogsiden vil ha. I følge Hernes (1974) bedres en aktørs strategiske posisjon jo flere andre som er interessert i disse hendelsene eller saksforholdene, og «jo mer verdifulle hendelser en aktør kontrollerer, jo større vil hans ressurser være, og jo større makt vil han ha». I kampen om arealbruken langs kysten er det skogbruket som er «trusselen», ikke vern.

Min tolkning er at å eie sannheten om bruken av fremmede treslag langs kysten har spesielt stor verdi ettersom man befinner seg i en fase der hva som er «sant» kan få store

konsekvenser for bruken av arealene i fremtiden. I kystsonen er de lokale interessene, etter det Krogh (2000) beskriver, representert ved en arbeidshanskekultur, hvor opprettholdelsen av lønnsomt naturbruk er grunnlaget for deres eksistens. Ofte er de avhengige av å drive med mange ulike ting for å skape et tilfredsstillende utkomme for familien (Øyen & Nygård 2007). Ulike bruksmuligheter vurderes til en hver tid for å sikre at gården skal kunne gi et tilfredsstillende utkomme (Krogh 2000). Som en følge av behovet for inntjening og sysselsetting er grunneierne antagelig påvirkelige i forhold hva de vil benytte naturressursene på eiendommen til. Hva som vil gi best muligheter for å kunne tjene til livets opphold kan derfor gi store konsekvenser for naturbruken langs kysten i fremtiden. Både skog og miljø kjemper i dette tilfellet på sett og vis grunneiernes sak ettersom det ikke er klart definert hva grunneieren vil. Krogh (2000) forklarer at det i naturbrukskonfliktene pågår en stadig kamp for å få legitimert sine interesser som felles interesser. Uten sitkaargumentet og et sterkt felles standpunkt med lokale særinteresser, ville miljøbevegelsen stå i en posisjon der de måtte argumentere mot skogreising kun basert på argumenter om biologisk mangfold. Det vil stille dem i en dårligere strategisk posisjon ettersom det vil bli vanskeligere for dem å stå i mot det skogsiden og departementene oppfatter som gode klimatiltak.

I rekken av årsakssammenhenger presenterte jeg muligheten for at den egentlige konflikten i spørsmålet om bruken av fremmede treslag er knyttet til spørsmålet om skogreising som et klimatiltak. Av resultatene kan det virke som om det bare er skogeierorganisasjonene som er opptatt av dette spørsmålet. Det var etter det Christian Steel fortalte, skogsiden som ville at miljø- og friluft i sine forslag til kravpunkttekst skulle formulere noe også for norsk gran. Miljø- og friluftorganisasjonene påpeker at det var utenlandske treslag som var oppe til revisjon, gitt avtalene fra 2006, men de kommenterer at de ikke stiller seg positive til bruken av norsk gran heller. Det oppleves som at de ikke *vil* snakke om bruken av norsk gran, og jeg tolker det slik at de den gang da, og fortsatt i dag, kjemper for å eie sannheten om sitkagran når det kommer til skogreising langs kysten som et klimatiltak. Etter min tolkning fremmer de det argumentet som i klimaspørsmålet gir deres betraktningssmåte mest mulig gjennomslagskraft. Eventuelt kan det ha sitt opphav i at de fortsatt er veldig bekymret for bruken av treslaget til tross for at de mener det er forbudt. Lov om forvaltning av naturens mangfold («naturmangfoldloven» 2009) indikerer at bruk av utenlandske treslag ikke skal skje med mindre det gis tillatelse. Forskrift om utsetting av utenlandske treslag (2012) beskriver hvordan tillatelse kan gis med mindre det har uheldige virkninger for biologisk mangfold. *Veileder til forskrift om utsetting av utenlandske treslag* (Miljøverndepartementet

2012) definerer at det kan gis tillatelse til bruk av utenlandske treslag med mindre det kommer i konflikt med verneområder, eller sjeldne og truede naturtyper. Etter det som her fremgår av resultatene går miljøsidens bekymring for bruk av fremmede treslag langt utover det. I Hernes (1975) er det beskrevet hvordan man i en situasjon der man føler avmakt i form av at man ikke kan endre situasjonen, i stedet kan forsøke å endre oppfatningen av situasjonen. Hvis det er mulig for miljøbevegelsen å spille på lokalbefolkningens følelser omkring «pøbelgran» i klimaskogsdebatten kan de oppnå en sterkere posisjon ved å få «folk flest» med seg i kampen mot klimaskog. Jeg vil komme tilbake til dette.

Av debatten som har pågått i media og i forskermiljøene de siste årene, vet vi at skogsiden og miljøsidene ikke er enige om hvilke skogtiltak som er gode klimatiltak. Etter at rapporten Klimakur 2020 (Klima- og forurensningsdirektoratet Rapport TA-2590/2010) ble utgitt i mars 2010, oppsto det debatt om hva som er riktig angående CO₂ binding i skog. Eksempelvis har aktører med ulik oppfatning debattert omkring CO₂ binding og bioenergi på nettstedet Forskning.no

Dersom målet er å redusere mengden CO₂ i atmosfæren, bør man hogge eldre skog som tar opp lite karbon og erstatte den med ung skog som vokser raskt og dermed tar opp karbon i høyt tempo, og la trevirket fra hogsten erstatte byggematerialer og energikilder som gir store utslipp av fossilt karbon.

Solberg et.al 2010

Ein storskala auke i uttaket av trevirke frå norsk skog, for å bruka dette til energiproduksjon, mest truleg vil føre til ein netto auke i norske CO₂-utslepp i mange tiår framover, ikkje ein nedgang slik rapporten konkluderer.

Holtmark et.al 2010

I debatten produseres det argumentasjon som har vært flittig brukt de siste årene og det utgjør bidrag til klimadiskurser som beskrevet av Bäkstrand & Lövbrand (2006). Ut over diskusjonen om CO₂ binding i ung produksjonsskog, er det også uenighet om hvilket bidrag gammelskogen yter i klimasammenheng, da både som karbonlager og som CO₂ binder. Kort oppsummert har miljøsidene en oppfatning av at gammelskogen binder CO₂ i hele sitt levende liv, skogsiden mener karbonbindingen avtar sterkt når tilveksten stagnerer. Miljøsidene mener at skogdrift i sin helhet må bidra negativt til CO₂ regnskapet, mens skogsiden holder fast ved

at bruken av skogressurser er klimanøytral. Aspekter fra klimaskogdebatten har partene tatt med seg inn i Rådet for Levende skog, uten at det fremgår av resultatene i hvilken grad klimaskog i seg selv det har vært på agendaen. I konsekvensvurderingen for fremmede treslag (LS 2009) beskrives det imidlertid at det ikke var mulig å komme frem til et felles kunnskapsgrunnlag i dette spørsmålet, og deres løsning var at Christian Steel og Nils Bøhn hver for seg forfattet en tekst om deres syn på saken.

I spørsmålet om treslagsskifte og skogreising står en dessuten overfor det faktum at en vil øke biomassetettheten på arealene. Partene er antagelig enige om at tiltak der man etablerer skog vil gi et positivt bidrag til karbonfangst uansett om skogen er gammel eller ny. Denne situasjonen er ubehagelig for miljøsidens ettersom de i tillegg til bevaring av biologisk mangfold arbeider for ivaretagelse av miljøet. Det er en fin linje mellom å være positiv til skog som miljøforbedrer, og samtidig være negativ til plantasjeskog (Bäckstrand & Lövbrand 2006). Her står deres egne målsetninger i kontrast til hverandre og det kan som nevnt over være et bakenforliggende argument for å fokusere på utenlandske treslag.

Diskursene om skogreising og treslagsskifte som klimatiltak preges av at man er uenige om hvilket bidrag skogreising langs kysten faktisk vil gi i forsøket på å stoppe global oppvarming, sett i forhold til konsekvensene det vil gi for andre verdier. Dette er i følge Bäckstrand og Lövbrand (2006) også en global konflikt der internasjonale avtaler og forpliktelser spiller en viktig rolle. Det fremgår av argumentasjonen som spilles ut i media at næringssiden er bidragsyttere til diskursen Bäckstrand & Lövbrand (2006) kaller *økologisk modernisering* ved at det fokuseres på teknologiske fremskritt, verdiskaping og produksjon i betraktningsmåten av hva som er den beste løsningen. Det fremgår tydelig av resultatene at skogeierorganisasjonene stilte seg støttende til landbruksdepartementets politikk og argumentasjon i klimaspørsmålet.

I august 2013 presenterte Miljødirektoratet rapporten *Planting av skog på nye arealer som klimatiltak*. Rapporten er et samarbeid mellom Miljødirektoratet, Statens Landbruksforvaltning (SLF) og Norsk institutt for skog og landskap (Haugland et.al 2013). Her hevdes det at med akseptable konsekvenser for naturmangfold og andre miljøverdier vil det være mulig å plante minst 50 000 daa årlig de neste 20 årene. På Miljødirektoratets hjemmeside argumenteres det med at «dette er på linje med det laveste ambisjonsnivået i eksemplene i Klimakur som vurderte tiltak og virkemidler for å oppfylle Norges klimamål»

(www.miljodirektoratet.no). Dette fremstår som et direkte vinn-vinn bidrag, slik Svarstad (2009) beskriver det, til den diskursen Bäckstrand & Lövbrand (2006) kaller *grønt styresett*. Denne diskursen preger også myndigheters bidrag til den globale klimaskogdebatten hevder Bäckstrand & Lövbrand (2006), videre mener de at det ofte er knyttet til forvaltningens forsøk på å etterkomme nasjonale klimamålsetninger bundet i internasjonale klimaavtaler. Det har i kjølvannet av Miljødirektoratets utspill i høst pågått en heftig debatt om klimaskog og bruken av utenlandske treslag langs kysten.

‘Faren min plantet titusenvis av sitkagran ved gården vår på 60- og 70-tallet. Det var uforstand, og det er helt idiotisk å gjenta feilen nå, sier Roar Svenning, sauebonde på Trøndelagskysten og innehaver av Stokkøya sjøenter’

Svenning sett i Ekern 2013

Disse arealene egner seg godt for slurpende CO₂-fangere som trær er, uten at det kommer i konflikt med andre interesser

Arbeidsutvalget Kystskogbruket 2013

Tiltake vil ikkje gje auka karbonbinding dei neste 50 åra, men derimot auke karbonutslappa til atmosfæren.

Saure 2013

Forskere strides om nettoeffekten av granplanting som klimatiltak. Norsk institutt for naturforskning (NINA) mener klimagevinsten er tvilsom. I en høringsuttalelse påpeker NINA-forskerne at det lagres mer karbon i jorda enn i trærne, særlig i gammelskog. Nyplanting kan gi betydelige CO₂-utslipp og dermed et negativt klimaregnskap i flere tiår framover. Granskog vil dessuten reflektere langt mindre sollys og varme enn løvskog og åpen mark, særlig med snødekt mark. Det kan oppveie den positive effekten av økt CO₂-opptak i skogen, særlig langt mot nord.

NTB 2013

Det ser ut til at skogeierorganisasjonene forholder seg ganske rolige i denne debatten, og at det er miljøorganisasjonene og lokale interesser som for det meste oppjonerer mot Miljødirektoratets planer. Dette understøtter min tolkning om at lokale særinteresser og miljøbevegelsen mot normalt står på samme side i dette spørsmålet. Miljøsidens bidrag til

diskursen Bäckstrand og Lövbrand (2006) kaller *deltagende miljøstyring* der en ser skogen som kilde til biologisk diversitet, sysselsetting og kulturelle verdier, men med fokus på at det er kritisk å bevare de biologiske kvalitetene. Argumentasjonen preges også på denne siden av vinn-vinn diskurser som beskrevet av Svarstad (2009). Vi vet at skog- og miljøorganisasjonene har ulike syn på skogreising som klimatiltak, og vi har vært inne på etnosentrisme og diskursbruk i den forbindelse. Men hvordan kan det ha seg at forskningen ikke er entydig?

Hvilket felt man forsker på er muligens også farget av valg man har gjort tidligere i livet. For eksempel hevder Kuhn (1962) at forskere alltid er farget av sin bakgrunn ved at studentene automatisk får plass i, og formes som et medlem av et samfunn de senere vil praktisere innenfor. På 70-tallet var objektivitet i forskningen oppe som et debatttema her hjemme, og som et bidrag til debatten skrev Hofstad (1975) et innlegg i Norsk Skogbruk der han hevder at forskeren nødvendigvis ikke kan fri seg fra sitt erfaringsgrunnlag og sine verdinormer i sitt arbeid. Videre hevder han at på bakgrunn av dette må man i forskningsarbeid la det komme tydelig frem hvilke slike forutsetninger som har ligget til grunn slik at gjennomsiktighet og etterprøvbarhet sikres. Forskning følger nøye beskrevne vitenskapelige metoder som viser at dette er god og seriøs forskning. Likevel kommer man frem til helt ulike svar på hva som er fornuftig i spørsmålet om klimaskog, og Svarstad (2009) hevder at det finnes akademiske diskurser der ny kunnskap produseres for å understøtte diskursen. Kuhn (1962) kaller normal vitenskapelig forskning for paradigmebasert forskning. Bakgrunnen for det er at ettersom all forskning bygges på tidligere fremskaffet kunnskap, bygger derfor all forskning på noen fundamentale byggesteiner som er dannet innen hvert felt. Videre hevder Kuhn at tidlige utviklingsstadier av vitenskapsområder er ofte preget av konkurranse mellom ulike syn på naturen, som deretter dikterer den vitenskapelige metoden, og han uttrykker at det har sitt opphav i uforenelige måter å betrakte verden og praktisere vitenskap i.

Foreløpige forskningsresultater viser strengt tatt at vi fortsatt befinner oss i den utviklingsfasen der en ennå ikke vet hva som er riktig i forhold til skogreising og treslagsskifte som et klimatiltak. Som vi nå vet, er det skogreising på åpne arealer, preget av menneskers bruk det er snakk om i klimaskogsammenheng. På bakgrunn av lite kunnskap om kulturmarkens betydning i klimasammenheng, ble et knippe forskere på oppdrag fra Direktoratet for Naturforvaltning bedt om å «lage en kunnskapssammenstilling som kunne bidra til økt forståelse av de norske kulturmarkenes betydning i klimasammenheng. Dette

samarbeidsprosjektet skulle innhente og sammenstille eksisterende kunnskap, samt identifisere viktige kunnskapsbehov» (Dahlberg et.al 2013). I rapporten konkluderte en med at kunnskapen om kulturmarkenes rolle foreløpig er så mangelfull at det vil være nødvendig med mer kunnskap om dette for å kunne vurdere nytten sammenliknet med andre naturtyper i klimasammenheng. De peker også på at det er et stort behov for arealdata der en lokaliserer gamle kulturmarker og gjengroingsarealer, og det hevdes at «uten slik kunnskap bør ikke store tilplantingsprosjekter settes i gang» (Dahlberg et.al.2013).

Jeg mener det har vært positivt for analysen jeg på forhånd ikke hadde formeninger om hvilke teorier materialet skulle analyseres med hensyn på. Den metodiske fremgangsmåten har sikret at jeg i minst mulig grad har farget resultatene og deres fortellinger ligger alene til grunn for de videre analysene. Intervjuguiden var laget med det formål å la informantene selv få fortelle sine historier og peke på konfliktpunktene som jeg i etterkant har valgt mitt teoretiske rammeverk på bakgrunn av. Det har vært en vanskelig metode å benytte i praksis og jeg har anvendt teorier som jeg selv ikke hadde kunnskap om på forhånd, av det må jeg anta at dybden i analysen ikke er like grundig som i studier der man på forhånd har avgjort hvilke teorier eller perspektiver materialet skal sees i lys av. Jeg finner det riktig å legge til en kommentar om at intervjuet med Rasmus Hansson ikke førte til endring i min tolking av materialet som forelå fra de seks opprinnelige intervjuene. Kun et aspekt fra intervjuet har betydning ut over de andres historier, han bekreftet selv at han var førende i friluft- og miljøsidens strategi våren 2010.

7. Konklusjon

Hvis de bakenforliggende årsakene jeg har pekt på i dette kapittelet faktisk var en del av bildet da partene i Rådet for Levende Skog gikk inn forhandlinger våren 2010, setter det deres handlinger i et lys av interessekonflikter, verdikonflikter, maktkamp og bruk av virkemidler for å oppnå sine mål og ønsker. Samtidig var det på bakgrunn av nettopp disse tingene de kom til å samarbeide om utviklingen av miljøstandardene. Deres felles interesse og bakgrunn for forhandlinger var nettopp utviklingen av standardene. Ettersom respondentene i dette studiet er eksperter på området, er det rimelig å anta at de har vært klar over alle disse forholdene. Samtidig hadde de et stort ønske om å komme frem til enighet. Hva kan ha ført til at bruddet kom i juni 2010 etter kun tre måneders aktiv forhandlingsprosess?

7.1. Direkte årsaker

Etter min tolkning av partenes historier har det hatt betydning for forhandlingene våren 2010 at da de gikk inn i forhandlingene hadde de fire år med arbeid i FSC prosessen bak seg. Det var en tung prosess som i tillegg bærer preg av at partene ikke var enige om hva de var enige om. Naturvernforbundet kom inn og gikk ut igjen, skogsiden opplevde at det ble lagt på nye krav, miljøsidene opplevde at skogsiden trakk seg fra avtalen om nivåforskjell på FSC og Levende Skog standardene. Det ble i tillegg forutsatt enighet i begge prosessene og noen mener det kan ha bidratt til vanskeligheter med å komme i mål. Etter min oppfatning bærer det preg av en litt uryddig og krevende prosess, som partene selv forteller har gitt opphav til slitasje og frustrasjon. I tillegg hadde Kystskogbruket og LMD kommet med utspill om skogplanting som klimatiltak som bidro til økt grad av mistenksomhet mellom partene og et dårligere utgangspunkt for forhandlinger.

Med dette i bakhodet opplevde de, nok som forventet etter å ha behandlet samme tema i FSC prosessen, at de sto langt fra hverandre under møtet 8.april 2010. Etter dette møtet gikk partene hvert til sitt og da de møttes igjen 12.mai forelå det to forslag hvor miljø- og friluftsansisasjonene sto bak det ene og «resten» av Rådet sto bak det andre. Denne distinkte todelingen antar jeg har gitt dårligere forutsetninger for at forhandlingene skulle lykkes. I tillegg befant ikke lenger friluftsansisasjonene seg i den brobyggerrollen som de tidligere hadde hatt. Av respondentenes historier er det tydelig at mistenksomhet for hva som er den andre partens egentlige agenda, har spilt en rolle for hvordan man handlet i denne siste perioden. Miljø- og friluftsansisasjonene kom til å stille et ultimatum ettersom de oppfattet at skogsiden ikke ga noen respons, skogsiden på sin side mener de responderte og at de handlet i tråd med vedtaket fra 12. mai om å spesifisere detaljer i sitt eget forslag. Etter det jeg har funnet er dette de direkte årsakene til at bruddet kom da det gjorde. Det kan tenkes de ville kommet lenger med en bedre styrt prosess der en nøytral tredje part var meklende. Antagelig kunne de da kommet forbi problemet sitkagran, og de kunne muligens også kommet i mål med FSC. Trolig ville de ikke kommet i mål med norsk gran i Levende Skog og det har sitt opphav i de bakenforliggende årsakene.

7.2. Bakenforliggende årsaker

Levende Skogstandarden ble i implementeringsfasen et krav for alle skogeiere, og slik er det i praksis fortsatt. I tillegg henviser myndighetene sterkt til den og av det er standarden gitt stor

betydning. Etter min oppfatning ligger dette som et betydningsfullt bakteppe for forhandlingene.

Meningsforskjellene angående bruken av fremmede treslag har sitt opphav i ulik kultur og etnosentriske holdninger der partene har ulike verdisyn. Den viktigste av de bakenforliggende årsakene i relasjonen mellom partene vil jeg si er nettopp verdikonflikten. Det gjøres bruk av diskurser for å fremme sitt verdisyn som det riktige, og det kjempes en maktkamp der begge parter forsøker å legitimere sine interesser som felles interesser. Offentlige myndigheter hadde støttet seg til Levende Skog standarden i sin forvaltning, og henvist til standarden i en rekke dokumenter. Videre hadde de allerede i 2007 gitt indikasjoner på at planting av klimaskog skulle brukes i kampen mot global oppvarming. Utfallet av forhandlingene var antagelig av stor interesse for dem, og sett i lys av de teoriene som er benyttet i studiet peker det i retning av at Rådet for Levende Skog hadde stor makt da de forhandlet om dette. Slik jeg tolker det, skyldes bruddet i Levende Skog en verdikonflikt vedrørende arealbruken langs kysten, der partene ville tapt mer på å komme til kompromisser enn ved å gå til et brudd.

Debatten som har fulgt i kjølevannet av Miljødirektoratets rapport i august i år, vitner om hvilken samfunnsbetydning temaet har. Det er ikke sikkert, eller på noen måte avgjort, hva som er riktig i dette spørsmålet. Når Miljødirektoratet gjør bruk av typiske vinn-vinn diskurser fremstår det for meg som et klassisk eksempel på at deres første prioritet er å oppfylle internasjonale klimaforpliktelser. Det er en betydelig kunnskapsproduksjon innen feltet og det kan se ut som at forskningen bidrar med kunnskap til begge de dominerende klimadiskursene. Partene som var med i Levende Skog er aktivt inne i denne debatten pr i dag. Miljøorganisasjonene kjemper mot statens planer, mens skogeierorganisasjonenes beste strategi er å sitte stille i båten og vente på tilskudd.

Litteraturliste

Arnesen, T., Eide, T.H., Aasetre, J. 2004. *Levende Skog prosessen – fortid, nåtid og framtid. En evaluering*. Østlandsforskning Rapport nr.: 16/2004. 112 s.

Askheim, O.G.A. & Grenness, T. 2008. *Kvalitative metoder for markedsføring og organisasjonsfag*. Oslo, Universitetsforlaget. 189 s. ISBN 978-82-15-01000-7

Aubert, V. 1964. *Sosiologi*. 4.opplag. Oslo. Universitetsforlaget. 204 s.

Aurdal, L. O. & Krüger, M. (red.). 1974. *Bergen og Hordaland Skogselskap 75 år 1899-1974*. 153 s.

Benjaminsen T.A. & Svarstad, H. 2010. *Politisk økologi. Miljø, mennesker og makt*. Oslo, Universitetsforlaget. 238 s. ISBN 978-82-15-01127-1

Bäckstrand, K. & Lövbrand, E. 2006. *Planting Trees to Mitigate Climate Change: Contested Discourses of Ecological Modernization, Green Governmentality and Civic Environmentalism*. *Global Environmental Politics* 6:1. s 50-75.

Dahlberg, A., Emanuelsson, U., Norderhaug, A. 2013. *Kulturmark og klima – en kunnskapsoversikt*. DN utredning 7- 2013. 50 s.

Dalen, M. 2004. *Intervju som forskningsmetode*. Oslo, Universitetsforlaget. 115 s. ISBN 82-15-00300-1.

DN rapport x-2011. Direktoratet for Naturforvaltning 2011. Faggrunnlag for kystlynghei – vurdering av naturtypen som Utvalgt naturtype. Rapport x-2011.

Dr. Reinier de Man. 1999. *Linking the Forest to the End Consumer. Ecological Optimisation of the Paper Chain 98 a joint project of Axel Springer Verlag, Norske Skog Industries, Otto Versand*. PART of the Original Technical Report. 44 s.

Ekern, Y. 2013. *Pøbelgran irtettesettes*. Aftenposten. Hentet 07.12.13 fra <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/Pobelgran-irtettesettes-7355757.html>

Forskrift om utsetting av utenlandske treslag 2012. *Forskrift om utsetting av utenlandske treslag til skogbruksformål*. Hentet 16.12.13 fra <http://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2012-05-25-460>

FRIFO. *Om FRIFO*. Hentet 22.11.13 fra <http://www.frifo.no/960.1046.Om-FRIFO.html>

Friluftsrådernes Landsforbund. *Om interkommunale friluftsråd*. Hentet 22.11.13 fra <http://www.friluftsrad.no/4296.67.Interkommunale-friluftsrad.html>

Friluftsrådernes Landsforbund. *Om Friluftsrådernes Landsforbund*. Hentet 22.11.13 fra <http://www.friluftsrad.no/4238.83.Om-FL.html>

Fryjordet, T. & Skinnemoen, K. (red.). (1962). *Skogadministrasjonen gjennom tidene, bind II: Tiden etter 1857*. Utgitt av Landbruksdepartementet, Skogdirektoratet og direktoratet for statens skoger. 707 s.

FSC. *About us*. Hentet 22.11.13 fra <https://ic.fsc.org/about-us.1.htm>

Haugland, H., Anfinnsen, B., Aasen, H., Løbersli, E., Selboe, O.-K., Terum, T., Lileng, J., Granhus, A., Søgaard, G., Hansen, K.H. 2013. *Planting av skog på nye arealer som klimatilak*. Miljødirektoratet, Statens landbruksforvaltning og Norsk institutt for skog og Landskap. Rapport M26-2013. 149 s.

Hernes, G. 1975. *Makt og Avmakt*. Universitetsforlaget. 201 s. ISBN 82-00-03229-9
Hofstad, O. 1975. *Litt om vitenskapens teoretiske grunnlag, en oppkalringsrunde med utgangspunkt i norsk skogbruks flerbruksdiskusjoner*. Norsk Skogbruk årgang 21 nr. 2, s 10-11.

Holtmark, B., Goksøyr, B., Norem, O., Refsdal, T. 2010. *Bør uttaket av trevirke frå norsk skog aukast?* Hentet 10.12.13 fra <http://www.forskning.no/artikler/2010/april/247007>

Klima- og forurensningsdirektoratet (2010). *Klimakur 2020. Tiltak og virkemidler for å nå norske klimamål mot 2020*. TA-nr. 259/2010. 312 s.

Krogh, E. 2000. *Kulturforskjeller og naturbrukskonflikter*. Forelesningsnotat til SKS302 Flerbruk av skog 2000. 13 s.

Kuhn, T.S. 1962. *The Structure of Scientific Revolutions*. International encyclopedia og unified science. 2.utg. 210 s.

Kystskogbruket. *Klimaskog – en del av løsningen*. Publisert 1.9.13. Hentet 07.12.13 fra http://www.kystskogbruket.no/artikkel.cfm?ID_art=289

Levende Skog. *Konsekvensvurdering av skogreising og treslagsskifte. Faglig grunnlag for revisjon av kravpunkt 18 i Levende Skog Standard*. Hentet 21.5.13 fra <http://www.levendeskog.no/sider/tekst.asp?side=716>

Levende Skog. *Medlemmer av Rådet*. Hentet 15.4.2013 fra <http://www.levendeskog.no/sider/tekst.asp?side=328&submeny=R%E5det%20for%20Levend%20Skog&niv2=&menuid=242>

Miljøverndepartementet 2012. *Veileder til forskrift om utsetting av utenlandske treslag til skogbruksformål*. Hentet 16.12.13 fra <http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/dok/veiledninger/2012/utsetting-utenlandske-treslag.html?id=701039>

Miljøverndepartementet. Pressemelding 25.5.2012. *Forskrift om utsetting av utenlandske treslag er vedtatt*. Hentet den 1.12.13 fra <http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/md/Nyheter-og-pressemeldinger/pressemeldinger/2012/forskrift-om-utsetting-av-utenlandske-tr.html?id=683673>

Naturmangfoldloven. 2009. *Lov om forvaltning av Naturens mangfold (naturmangfoldloven)*. Hentet 16.12.13 fra <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-100>

Neumann, I.B. 2001. *Mening, materialitet, makt: En innføring i diskursanalyse*. Bergen, Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke AS. 2.opplag 2002. 205 s.
Norges Skogeierforbund. *Forbundet i dag*. Hentet 22.11.13 fra <http://www.skogeier.no/tema.cfm?tema=Forbundet%20i%20dag>

NORSKOG. *Om NORSKOG*. Hentet 22.11.13 fra <http://www.skoginfo.no/tema.cfm?id=5>

NTB 2013. *Forskere kritiske til klimaskog*. Aftenbladet. Publisert 6.11.13. Hentet 07.12.13 fra <http://www.aftenbladet.no/nyheter/innenriks/Forskere-kritiske-til-klimaskog-3288227.html>

PEFC. *About us*. Hentet 23.11.13 fra <http://www.pefc.org/about-pefc/overview>

PEFC Norge. *Om PEFC*. Hentet 29.11.13 fra http://www.pefcnorge.no/side.cfm?ID_kanal=26

SABIMA. *Levende Skog*. Hentet 29.11.13 fra <http://www.sabima.no/levende-skog>

SABIMA. *Om SABIMA*. Hentet 22.11.13 fra <http://www.sabima.no/om-oss>

Saure, H.I. 2013. *Ikkje plant skog*. Dagens Næringsliv, debatt s. 3. 10.des 2013.

Sletten, A. 2009. *Verneområder og fattigdom i Afrika. En diskursanalyse av innlegg ved en verdenskongress*. Masteroppgave i sosiologi, UiO. 149 s.

Solberg, B., Bergseng, E., Sjølie, H.K., Rørstad, P.K. 2010. *Å hogge eller ikke hogge*. Hentet 10.12.13 fra <http://www.forskning.no/artikler/2010/april/247862>

SSB. *Skogkultur. Statistikkbanken*. Hentet 20.10.13 fra <http://www.ssb.no/jord-skog-jakt-og-fiskeri/statistikker/skogkultur>

Store Norske Leksikon (SNL). *Etnosentrisme*. Hentet 8.12.13 fra <http://snl.no/etnosentrisme>

St. meld. nr. 9 (2011-2012). *Landbruks- og matpolitikken. Velkommen til bords*. Landbruks- og matdepartement.

Svarstad, H. 2009. *Sosiologi i dag*. Årgang 39, nr. 4. s. 29–56

Sverdrup-Thygeson, A., Framstad, E. & Svarstad, H. 2004. *Miljørevolusjon i skogen? En evaluering av Levende Skog i sertifisering av norsk skogbruk*. NINA Oppdragsmelding 849. 61 s.

WWF Norge. *Hvem er vi?* Hentet 22.11.13 fra http://www.wwf.no/om_wwf/hvem_er_vi/

WWF. *FSC i Norge*. Hentet 11.12.13. fra http://www.wwf.no/dette_jobber_med/norsk_natur/skog/forest_stewardship_council_fsc/fs_c_i_norge/

Øyen, B.-H., Andersen, H.L., Myking, T. Nygaard, P.H., Stabbetorp, O.E. 2009. *Økologiske egenskaper for noen utvalgte introduserte bartreslag i Norge*. Viten fra Skog og Landskap 1/09. 40 s.

Øyen, B.-H. 2008. *Kystskogbruket. Potensial og utfordringer de kommende tiårene*. Oppdragsrapport fra Skog og Landskap 01/2008. 80 s.

Øyen, B.-H. & Nygård, P.H. 2007. *Afforestation in Norway – effects on wood resources, forest yield and local economy*. TemaNord 2007/508 s.333-342.

Levende Skog dokumenter:

Levende Skog sluttprotokoll (2006).

Levende Skog protokoll 02/2010. Protokoll fra møtet i Rådet for Levende Skog, 8.april 2010.

Levende Skog protokoll 03/10. Protokoll fra møtet i Rådet for Levende Skog, 12.mai 2010.

Vedlegg 1

Intervjuguide

Intervjuguide

Litt innledende info om organisasjonen

- Hva jobber dere for
- Hvilke målsettinger har organisasjonen

Kan du fortelle om Levende skog samarbeidets historie slik du kjenner den?

- Opptakten til (før -98)
- Initiativtakere
- Motivasjon for å gå inn i samarbeidet
- Hvem har deltatt?
- Perioden 98-2001, 2001-2006, 2006-2010 revisjoner, epoker, endringer

Hva var det som forårsaket bruddet?

- Innledende problemstillinger, når, hva, hvordan, hvem
- Hendelser av spesiell betydning for hvor velfungerende samarbeidet var eller skulle komme til å bli.
- Var det flere punkter som var utfordrende?
 - Naturvernforbundet gikk ut i 2006- hvorfor?
 - Kartfeste BVO- hvorfor så viktig?
 - Mål om fremtidig FSC sertifisering- 2006 jobbe mot FSC, ikke skjedd ennå
 - Fremmede treslag
 - Konsekvensvurdering av skogreising og treslagsskifte godkjent av Rådet 2009
 - Artsdatabanken vurderer Sitka som SE (svært høy risiko)
- Hvorfor var det umulig å komme til enighet?
 - Hva var det Friluft/Miljø/Skog vil ha som dere/de absolutt ikke kan akseptere?
 - Hvorfor kan dere ikke akseptere det?
 - Hva må til for at dere skal kunne komme frem til en løsning?
 - Vant noen på bruddet? Tapte?

Kan du beskrive relasjonen partene har til hverandre?

- Observerer at det også er konflikt og få dem til å kommentere det.

- Tegn til fiendtlighet, spenning, motsetninger

⇒ Hvem gjorde hva, som du vil karakterisere på denne måten? Var det utvikling over tid med hensyn på slik konflikt – ble det bedre eller verre, gikk det over?

- Fordeler og ulemper ved å samarbeide?

Hva vil du si er status nå?

- Er Levende Skog gyldig?
 - Henvises til i lover og forskrifter
- Trenger skogbruket en miljøstandard og en sertifiseringsordning som er forankret i miljøorganisasjonene?
- Ville det vært lettere for skogbruket å være runde i kantene hva gjelder miljøhensyn dersom de hadde hatt bedre rammebetingelser?
 - Hvordan kan skogbruket både ta hensyn og sikre økonomi i driften?
 - Ikke interessant å gjøre inngrep i 0-områder
- Har organisasjonen ønske om å opprette et nytt samarbeid?
 - Spesielle kriterier som må ligge til grunn?
 - FSC
 - PEFC (hvem reviderer og videreutvikler)?
- Hvem har retten til å bestemme over norsk skog? Hvem bør bestemme over den norske skogens skjebne?
- Hvem har mest makt og innflytelse over norsk skog?
 - Tradisjonelt/de siste årene?

Skog:

- Hva er skogindustriens hovedmålsetning med å samarbeide med miljøsidens og friluftsansjonerene?
 - Er samarbeidet taktisk, eller begrunnet i næringsorganisasjonens egne normer? jeg vil dette fordi jeg er opptatt av det, eller fordi det er taktisk nødvendig for å få solgt tømmer.
- Merker skogindustrien noen forskjell før og etter bruddet?
 - Hvorfor/hvorfor ikke?
 - Vet ikke noen om det?

- Har det ikke betydning?
- Hvis det er en forskjell – hvordan?
- Opplevde skogindustrien et behov for et sertifiseringssamarbeid før 98, men ikke nå?
 - Historien om Springer, Norske Skog, -må vi ha legitimitet for å få solgt varene våre?
- Hva nå? Levende skog ligger i bunnen av PEFC – kan man vente seg at dette går bra i all fremtid? Gir det legitimitet ovenfor kjøperne?

Miljø:

- Hva er miljøorganisasjonenes hovedmålsetning med et samarbeid med skogbruket og friluftsansjonerene?
- Motsetninger mellom miljøorgs. interesser og friluftsansorgs interesser?
- Har miljøorganisasjonene forståelse for skogeiers evt motstand mot miljøhensyn?
- Hvilket syn har man på høsting i naturen?
- Hvilket syn har man på skogeierens krav på lønnsomhet i næringa?
- Hvilket syn har man på privat eiendomsrett til skog?
 - Profittjakt VS Nasjonalisering
- Er det interesse for miljøsertifisering av virkeproduksjon blant medlemmene i (miljø)organisasjonen?
- Hvordan finansieres arbeidet med skogvern
 - - med statlige tilskudd eller med medlemskontingenter?

Friluft:

- Hva er friluftsansjonerens hovedmålsetning med et samarbeid med skog- og miljøorganisasjoner?
- Interessemotsetninger mellom friluft/skogbruk + friluft/miljø
- Blir miljøhensyn (biologisk mangfold, truede arter) vikarierende argument for friluftshensyn i argumentasjonen overfor byråkrati og politikere?
- Er det interesse for miljøsertifisering av virkeproduksjon blant medlemmene i (friluft)sansjonen?
- Hvordan finansieres arbeidet med skogvern – med statlige tilskudd eller med medlemskontingenter?

- Er folk flest opptatt av biologisk mangfold?
 - Er det viktig at allmennheten har kunnskap om bevaring av biologisk mangfold?
- Samles det nok informasjon om hva slags skog folk flest vil ferdes i?
 - Resultater viser at folk vil gå tur i «ryddig» skog
 - Friluftsliv i skog, godt forenelig med skogbruk?

Bærekraftig utvikling

- Hva er bærekraftig forvaltning av skogressursene?
 - Økonomisk, biologisk, sosialt
 - Politiske målsetninger om mer: avvirkning, bioenergi, biologisk mangfold, vern, CO2-binding, rekreasjon. Hvordan?

Vedlegg 2

Skogreising

Skogreising

Landskapet langs kysten er preget av menneskelig aktivitet og kulturpåvirkning gjennom lang tid (LS konsekvensvurdering 2009). Spesielt kan nevnes kystlynghei som er en internasjonalt truet naturtype som er å finne i ytre kyststrøk fra Vestkysten i Portugal til Nord-Norge (DN rapport x-2011). Kystlynghei har oppstått som en følge av at mennesker har drevet utmarksbeite og lyngbrenning i lange tider og mange naturtyper og arter som er knyttet til kulturlandskapet forsvinner som følge av gjengroing (Meld. St. 9, 2011-2012). Busker og trær etablerer seg der det finnes forutsetninger for det, og utviklingen går mot en klimaksfase der skogdannende treslag dominerer.

Nye arter

Det har i skogbrukssammenheng siden 1700-tallet vært interesse for å introdusere nye arter som har et bedre produksjonspotensial enn de naturlige forekommende treslagene (Øyen 2009). Norsk gran innvandret til Norge fra øst for cirka 2500 år siden og har ennå ikke naturlig spredning til Vestlandet i vesentlig grad (Øyen 2008) og er derfor et ikke-stedegent treslag på Vestlandet. Mange ulike arter har gjennom historien vært forsøkt benyttet langs kysten med ulikt hell (Fryjordet & Skinnemoen 1962). Norsk gran og sitkagran er de introduserte treslagene langs kysten som er av størst betydning for skogbruket i dag. Norsk gran er arealmessig dominerende og brukes fortsatt mest. Sitkagran er plantet på 500 000 daa, hovedsakelig langs kysten, er det mest betydelige av de utenlandske treslagene. Ettersom vi kun har to skogsdannende bartreslag av betydning i Norge er det flere voksesteder der potensialet ikke utnyttes optimalt, og hvor det viser seg at utenlandske treslag kan gi en høyere virkeproduksjon enn naturlige forekommende treslag gir (Øyen 2008).

Skogreising – Historikk

Etter lang tids overutnyttelse av skogressursen var skogen i Norge svært utarmet på slutten av 1800-tallet. Anlegg av ny skog var viktig i alle Norges skogstrøk, også langs kysten ble det arbeidet for å reise skog (Fryjordet & Skinnemoen 1962). Under følger et utsnitt fra Bergen og Hordalands Skogselskaps 75 års jubileumbok som beskriver datidens holdning til skogreising:

«Skogens heldige Trivsel er av ef den største Betydning for et Lands økonomiske og klimatiske Forhold ligesom ogsaa i kulturel Henseende. Ingen Landsdel i Norge er i Aarenes Løb blevet mere afskovet end Vestlandet. Den Tid da våre Øer og Fjelde prydedes af de

smukkeste Skove er nu snart kun en Saga og ligesaa de Dage da Trælast var en ikke ubetydelig Exportartikkel fra Vestlandet. Men skjønt Ødelæggelsen her vesterpaa snart er naaet saa langt som næsten muligt, vil et kraftigt Tiltak endnu kunne rette paa meget».

Fokuset på skogreising fortatte inn på 1900- tallet, men tok til for alvor etter krigen som en del av gjenreisningsarbeidet, og det ble på 1970- tallet skogreist eller treslagsskiftet 50-60 000 daa/år, på 1980- tallet lå nivået på om lag 30 000 daa/år og på 1990-tallet 15-20 000 daa/år (LS konsekvensvurdering 2009).

Skogproduksjon

Langs kysten vokser lauvtrær og furu naturlig, men har relativt lav produksjon og er mindre interessante sett fra et skogbruksperspektiv. Plantet grandominert skog produserer godt på Vestlandet og rundt landsgjennomsnittet i Nord- Norge (Øyen 2008). I kyststrøkene representerer ikke den stedegne lauv- og furuskogen den samme muligheten og 87 % av avvirkningen som gikk til industri i 2007 var gran (LS konsekvensvurdering 2009).

Utenlandske treslag

I dag er det sitkagran og lutzgran som er de mest brukte utenlandske treslagene langs kysten, i 2008 ble det plantet om lag 30 000 lutzplanter og 84 000 sitkaplanter (LS konsekvensutredning 2009). Sitka benyttes mest på Vestlandet, men er ikke veldig frostherdig, lutz er derfor mer brukt i nord (Øyen 2009). Av oversikten gitt i Øyen (2008) fremkommer det at i kyst- og fjordstrøk vestafjells vil et treslagsskifte fra dunbjørk til sitkagran gi en økning på 0,7 – 0,9 m³/daa/år og et skifte fra furu til sitkagran gi en økning på 0,6 – 0,7 m³/daa/år. Også norsk gran produserer dårligere enn sitkagran og et treslagsskifte fra norsk gran til sitkagran kan gi en økt produksjonsevne på 0,3-0,4 m³/daa/år. Sitkagran er mer hardfør enn gran hva gjelder kystklima, og kan utnytte vokseplasser der gran ikke klarer å etablere seg (Øyen 2009).

Vedlegg 3

Levende Skog standard kravpunkt 4 (BVO) og kravpunkt 18 (fremmede treslag)

3. Beskyttelse av skogarealet

Kravpunktet skal sikre at eiendomsforvaltningen ikke forringer ressursgrunnlaget.

KRAV OG REGLER

Det skal ikke gjennomføres skogbrukstiltak som kan forringe ressursgrunnlaget jf. Skogbrukslovens bestemmelser om skogvern.

Omdisponering av skogareal til andre formål enn landbruksformål kan bare skje når myndighetene har gitt de nødvendige tillatelser.

4. Biologisk viktige områder

Skog definert som biologisk viktige områder har betydning for et stort antall arter i skogen. Spesielt gjelder det for arter vurdert som truet på den norske rødlisten. Kravpunktet skal sikre slik skog.

KRAV OG REGLER

Minst 5 % av produktivt skogareal skal forvaltes som biologisk viktige områder.

Kravet kan ivaretas på to måter:

1. Ved sertifisering av enkelteiendom gjelder kravet på eiendomsnivå etter regler under punkt A og B. Skogeiere i et område kan samarbeide om å oppfylle reglenes punkt A.
2. Ved gruppesertifisering gjelder kravet etter regler under punkt A og C. Skogeiere i et område kan samarbeide om å oppfylle reglenes punkt A. Punkt C beskriver krav til sertifikatholder. Alternativt kan en skogeier eller en gruppe skogeiere velge å oppfylle kravet i henhold til punkt 1.

A Nøkkelpotoper skal registreres, velges ut, dokumenteres og kartfestes. Metodene Miljøregistrering i Skog (MiS) eller Siste Sjanse-metoden (SiS) skal brukes. Ved registrering og utvelgelse av nøkkelpotoper skal det benyttes skogbiologisk kompetanse godkjent av sertifikatholder.

Nøkkelpotopene skal settes av urørt eller forvaltes på en måte som ikke forringer forholdene for biologisk mangfold eller forvaltes på en måte som bedrer forholdene for det biologiske mangfoldet. Der biologisk viktige områder forvaltes på annen måte enn urørt, skal skjøtselstiltak utarbeides i samråd med person med skogbiologisk kompetanse godkjent av sertifikatholder.

Tresatt impediment med eldre skog kan regnes som nøkkelpotop når det ligger inntil eller i mosaikk med produktiv skog og har miljøkvaliteter i samsvar med godkjente registreringsmetoder. Der tresatt impediment inngår i biologisk viktig område, regnes arealet som produktivt areal på eiendommen.

Utvalgte nøkkelpotoper skal dokumenteres i en miljøoversikt. Der skjøtselstiltak kan gjennomføres, skal det være beskrevet i miljøoversikten. Eiendommer med større produktivt areal enn 250 dekar skal dokumentere utvalgte nøkkelpotoper fortløpende og innen utgangen av 2012.

Inntil nøkkelpotoper er registrert på eiendommen, skal det legges til grunn et føre var-prinsipp, og verdiene i sannsynlige nøkkelpotoper skal bevares inntil registrering er foretatt av faglig kompetent personell godkjent av sertifikatholder.

B I den grad det er nødvendig for å oppfylle arealkravet, skal skogeier i tillegg til arealer etter punkt A sette av andre skogområder som biologisk viktige områder. Kravet gjelder for eiendommer med produktivt areal større enn 250 dekar. Slik avsetning skal være dokumentert i miljøoversikt innen utgangen av 2009.

Skogeier skal legge vekt på å sette av skogområder som på sikt kan bli nøkkelbiotoper (restaurering). Skogeier kan velge blant arealer av følgende skogtyper (se også forklaringer):

- Gammel skog / gammel naturskog
- Kalkskog, også yngre kalkskog, der den forvaltes planmessig for å ta vare på artsmangfold
- Sumpskog / myrskog
- Edellauvskog
- Hagemarkskog
- Kystgranskog / kystfuruskog
- Brannpåvirket skog
- Kantsoner med inntakt økologisk funksjon
- Tresatt impediment innenfor eller inntil biologisk viktige områder

Tresatt impediment med eldre skog kan regnes som biologisk viktig område når det ligger inntil eller i mosaikk med produktiv skog av ovennevnte kvaliteter. Maksimalt kan tresatt impediment utgjøre 25 % av arealet. Der tresatt impediment inngår i biologisk viktig område regnes arealet som produktivt areal på eiendommen.

De avsatte arealene skal forvaltes urørte eller skjøttes på en måte som ikke forringer forholdene for det biologiske mangfoldet.

Ønsker skogeier å bytte avsatte områder med nye områder, må dette dokumenteres i miljøoversikten og godkjennes av sertifikatholder.

Der flere skogeiere samarbeider om ivaretagelse av kravet, kan dokumentasjon skje i felles miljøoversikt.

Produktiv skog vernet som naturreservat eller nasjonalpark etter Naturvernloven kan inngå i arealet. Uavhengig av om det er vernet skog i et område som naturreservat eller nasjonalpark etter Naturvernloven, skal det gjennomføres nøkkelbiotopregistrering etter punkt A.

- C** Ved gruppesertifisering dokumenteres det ved hjelp av fylkesvis statistikk at minst 5 % av produktivt skogareal forvaltes som biologisk viktige områder.

Følgende arealkategorier inngår i grunnlaget for dokumentasjon av at minst 5 % av produktivt areal forvaltes som biologisk viktige områder:

- 1** Arealer forvaltet i samsvar med regler punkt A.
- 2** Produktiv skog vernet som naturreservat eller nasjonalpark etter Naturvernloven.
- 3** Arealkategorier med avgrensning i samsvar med beskrivelser i Tabell a under dokumentert med data på fylkesnivå fra Landsskogtakseringen. Inntil 25 % tresatt impediment kan regnes med til arealkategoriene. Status er beskrevet i Tabell b under.

Tabell a Beskrivelse av arealkategorier

Arealkategori	Avgrensning
Edellauvskog	Areal med helling brattere enn 50 %, pluss areal med helling brattere enn 33 % og driftsveg lengre enn 500 meter.
Sumpskog	Areal med driftsveg lengre enn 1000 meter.
Myrskog	Alt areal med unntak av bjørkedominert myrskog med boniteter lavere enn H11.
Kalkågurtskog	Areal i hogstklasse 4 og 5.
Kantsoner	Areal i hogstklasse 3 og eldre med bredere kantsoner enn 10 meter i gjennomsnitt til vann, vassdrag og myr.
Gammel skog	Areal i hogstklasse 4 og 5 med driftsveg lengre enn 2500 meter. Areal i hogstklasse 4 og 5 med helling brattere enn 50 % og driftsveg lengre enn 1000 meter. Areal i hogstklasse 5 med driftsveg lengre enn 1000 meter på bonitet H6.

Tabell b. Status 2006 for arealkategorier på fylkesnivå i prosent av produktivt areal. I fylker med mer enn 25 % tresatt impediment i arealkategoriene er arealet redusert til maksimalt å ha 25 % tresatt impediment.

Fylke	Produktivt skogareal med maksimalt 25 % tresatt impediment.
Østfold	6,1 %
Oslo og Akershus	6,1 %
Hedmark	11,7 %
Oppland	10,2 %
Buskerud	9,3 %
Vestfold	7,7 %
Telemark	13,3 %
Aust-Agder	16,6 %
Vest-Agder	14,1 %
Rogaland	16,4 %
Hordaland	16,3 %
Sogn og Fjordane	21,5 %
Møre og Romsdal	16,6 %
Sør-Trøndelag	21,0 %
Nord-Trøndelag	23,2 %
Nordland	21,7 %
Troms	21,0 %

Statistikk over arealer forvaltet etter punkt C innen hvert fylke godkjennes av Rådet for Levende Skog

Krav til tiltak ved hogst i arealkategorier punkt 3

Ved hogst innenfor arealkategorier under punkt 3 skal sertifikatholder i fylker med mindre areal enn 9 % (sum areal av punktene 1, 2 og 3 over) forsikre seg om at vedkommende eiendom forvalter minst 5 % av det produktive arealet som biologisk viktige områder. Før hogst skal det alltid foretas registrering av miljøkvaliteter ved hjelp av Levende Skogs rutine for føre var- vurdering av mulig nøkkelbiotop. Registreringen skal godkjennes av sertifikatholder.

I fylker hvor sum arealer som inngår i grunnlaget for dokumentasjon synker til under 7 %, skal det på vedkommende eiendom kartfestes og dokumenteres at minst 5 % av det produktive arealet forvaltes som biologisk viktige områder, jf. punkt B.

I fylker hvor sum arealer som inngår i grunnlaget for dokumentasjon synker ned til 5 % skal det gjennomføres kartfesting og dokumenteres at minst 5 % av det produktive arealet forvaltes som biologisk viktige områder, jf. punkt B. Rådet for Levende Skog skal godkjenne gjennomføring.

Alle sertifikatholdere skal årlig rapportere hogstaktivitet i arealkategorier etter punkt 3.

FORKLARINGER

Nøkkelbiotop

Nøkkelbiotop er betegnelse på arealer registrert, valgt ut og forvaltet som del av areal satt av som biologisk viktige områder i henhold til Miljøregistrering i Skog (se egen instruks utarbeidet av NIJOS 2001 og hovedrapport fra prosjekt Miljøregistrering i Skog) og Siste Sjanse-metoden (se Siste Sjanse - rapport 2002-11).

Gammel skog / gammel naturskog

Gammel skog er hogstklasse 4 og 5. Skog som skal settes av som biologisk viktig område, skal ha kvaliteter som gjør at skogområdet på sikt kan bli nøkkelbiotop (restaurering). Slik skog kjennetegnes vanligvis av aldersvariasjon og sjiktning.

Gammel naturskog har en dynamikk som vurderes å være dominert av naturlige forstyrrelser og i liten grad av menneskelig påvirkning. Dette gjenspeiles i skogens sammensetning, variasjon og struktur.

Kalkskog, også yngre kalkskog, der den forvaltes planmessig for å ta vare på artsmangfold

Kalkskog eller kalklågurtskog er en egen vegetasjonstype. Der det er satt i verk restaurering i yngre skog for å ta vare på artsmangfold kan arealet regnes som biologisk viktig område.

Sumpskog / myrskog

Med myr- og sumpskog menes skog på torvmark eller sumpjord der vegetasjonen er dominert av fuktrevende arter og innslag av myrplanter. Myrskog er i hovedsak vegetasjonstypen furumyrskog. Sumpskog er i hovedsak vegetasjonstypene gran- og bjørkesumpskog og lauv- og viersumpskog. Myr- og sumpskog opptrer ofte i mosaikk med myr og/eller fastmark som gradvise overganger. Myr- og sumpskog kan deles i produktiv skog, med produksjonsevne større enn 0,1 kubikkmeter pr. dekar og år, og i trebevokst impediment med tretetthet ned til 6 trær pr. dekar som kan bli 5 meter høye.

Edellauvskog

Edellauvskog er skog som domineres av varmekjære lauvtrær som alm, ask, bok, eik, lind, spisslønn og svartor.

Hagemarkskog

Eldre skog i kulturlandskap som kan henføres til hogstklasse 4 og 5 (minimum 6 trær pr. dekar) kan regnes som biologisk viktig område.

Kystgranskog / kystfuruskog

Kystgranskog finnes i raviner og på fuktige steder i kyststrøk i Trøndelag og på Helgeland. Kjennetegnes også av lav og moser i ”trøndelagselementet”. Flere av artene er i kategoriene truet på rødlisten.

Kystfuruskog i forskjellige utforminger som er sjeldne i Norge og internasjonalt. Hovedutbredelse er fra Rogaland til Møre og Romsdal. Viktige utforminger er purpurlyng-furuskog, lågurt-furuskog med eføy og kristtorn, furu-hasselskog med velutviklet lavflora og såkalt ”mineralrik furuskog” i Møre og Romsdal.

Brannpåvirket skog

Brent skog i hogstklasse 3, 4 og 5 kan regnes med så lenge det er innslag av stående døde trær.

Kantsoner med intakt økologisk funksjon

Skog i kantsoner i hogstklasse 4 og 5 med minimum gjennomsnittlig bredde i samsvar med regler i kravpunktet kantsoner og intakt økologisk funksjon regnes som biologisk viktig område.

Tresatt impediment innenfor eller inntil biologisk viktige områder

Med tresatt impediment menes eldre skog med mindre produksjon enn 0,1 kubikkmeter pr. dekar og år, men med minimum 6 trær pr. dekar som er minimum 5 meter høye. Tresatt impediment kan være fastmark eller myr- og sumpskog. Mest aktuelle eksempler er kalkskog, rasmarker med edellauvskog, myrskog og sumpskog.

~~Det skal ved skogbehandling legges vekt på å ivareta de økologiske funksjonene til alle myrer og sumpskog, uavhengig av størrelse. Buskvegetasjonen er særlig viktig. Etablering av kantsoner og tilpasninger av hogstform er imidlertid normalt bare aktuelt for myrer og sumpskog større enn 2 dekar.~~

~~FORKLARINGER~~

~~Med myr- og sumpskog menes skog på torvmark eller sumpjord der vegetasjonen er dominert av fuktkrevende arter og innslag av myrplanter. Myrskog er i hovedsak vegetasjonstypen furumyrskog. Sumpskog er i hovedsak vegetasjonstypene gran- og bjørkesumpskog og lauv- og viersumpskog. Myr- og sumpskog opptrer ofte i mosaikk med myr og/eller fastmark som gradvise overganger. Myr- og sumpskog kan deles i produktiv skog, med produksjonsevne større enn 0,1 kubikkmeter pr. dekar og år, og i trebevokst impediment med tretetthet ned til 6 trær pr. dekar som kan bli 5 meter høye.~~

18. Skogreising og treslagsskifte

Kravpunktet skal sikre at skogreising skjer på en miljømessig god måte og at spredning av utenlandske treslag holdes under kontroll.

KRAV OG REGLER

Ved skogreising og foryngelse etter hogst skal norske treslag benyttes. Der det er problemer med å etablere foryngelse med tilfredsstillende produksjon kan utenlandske treslag benyttes. Utenlandske treslag kan også benyttes i mindre omfang for produksjon av spesialkvaliteter.

Spredning av utenlandske treslag skal holdes under kontroll gjennom skogbehandlingen.

Utforming av skogreisingsfeltene skal tilpasses landskapet. Det skal legges vekt på å skape myke overganger mellom granskogen og områdene rundt. På eiendommer med skogreising skal en der det er mulig sikre minimum 10 % lauvinnslag på skogreisingsarealet.

Ved skogreising skal det tas hensyn til mye brukte stier og løyper slik at

opplevelsesverdien knyttet til bruken av stien/løypa opprettholdes. Det skal ikke plantes nærmere enn 2,5 meter fra slike stier og skiløyper.

Videre skal det ikke skje:

- Treslagsskifte på furumyrskog på Vestlandet.
 - Treslagsskifte i sumpskog.
 - Treslagsskifte i edellauvskog, med unntak på vegetasjonstypen blåbær-eikeskog på lav og middels bonitet.
 - Skogreising på åpen røsslynghei.
 - Treslagsskifte i kalkfuruskog og kalkbjørkeskog.
 - Skogreising eller treslagsskifte i kantsonen mot vassdrag.
-

19. Skogstruktur

Kravpunktet skal sikre at det til enhver tid finnes minst 30 % skog under vernskoggrensen med struktur som er bra for arter som lever i gammel skog og for friluftslivet.

KRAV OG REGLER

For å ivareta hensyn til arter som lever i gammel skog og hensyn til friluftslivet, skal det til enhver tid finnes minimum 30 % gammel skog under vernskoggrensen mot fjellet.

Kravet gjelder ikke på eiendomsnivå.

OVERVÅKING

Rådet har plikt til å sette i verk tiltak når data på fylkesnivå fra Landsskogtakseringen viser en utvikling som truer målet om minst 30 % andel gammel skog definert som hogstklasse 4 og 5. Dokumenterte arealer forvaltet etter standarden Biologisk viktige områder og skogarealer vernet etter Naturvernloven inngår.